VAN GODEN, HALFGODEN EN MENSEN
Verhalen uit het oude Griekenland

Voor jonge lezers opnieuw bewerkt
en naverteld door LEON DE SANTY

Bij wijze van inleiding:

De verhalen over de Griekse goden zijn oeroud, we weten zelfs niet precies hoe oud. Sommige waren al bekend zo'n achthonderd jaar voor het begin van onze jaartelling. We weten niet hoe ze zijn ontstaan en wie ze heeft bedacht. Ze zijn op een gegeven moment ergens opgedoken, door zomaar iemand verteld; de hoorders hebben ze weer doorverteld aan anderen en die op hun beurt weer aan anderen. Als dat gebeurt verandert er steeds iets aan het verhaal zelf. De ene verteller voegt kleine dingen toe, een volgende laat andere dingen weg, een derde verzint er weer iets anders bij, kortom, als zo'n verhaal een aantal jaren oud is en vele keren doorverteld, dan is het iets heel anders geworden dan toen het voor de allereerste keer werd verteld.

De oude Grieken en daarmee bedoel ik de mensen die in Griekenland leefden vanaf ongeveer duizend jaar vóór het begin van onze jaartelling tot het jaar nul hadden een geweldige cultuur. Het woord 'cultuur' moet je zien als een verzamelwoord voor beeldhouwen, schilderkunst, mozaïekkunst, bouwkunst, toneel, muziek, dans, lezen en schrijven en nog veel meer uitingen van kunst, te veel om op te noemen. Aan de manier waarop de mensen kunst maken, zelf met kunst bezig zijn, kun je zien wat voor volk het is. Jammer genoeg blijft van kunst, die meer dan een paar eeuwen oud is, weinig bewaard. In het geval van de oude Grieken kun je alleen nog de bouwkunst bewonderen als je ooit eens in Griekenland komt. De ruïnes van oude tempels en andere gebouwen zijn er nog. Ook zijn er veel voorwerpen bewaard gebleven uit de beeldende kunst, zoals vazen, potten, mozaïken en natuurlijk beelden. Die kun je ook in musea in Nederland bekijken, daarvoor hoef je dus niet speciaal naar Griekenland te gaan. Maar andere kunstuitingen dan? Schilderijen, muziekstukken, ...? Daarvan is na verloop van vele honderden jaren bijna niets meer over. Wel zijn er vele boeken en geschriften bewaard maar niet uit de tijd zelf: de oorspronkelijke teksten, door de schrijvers zelf opgeschreven, bestaan niet meer. Sommige heel belangrijke teksten werden wel eens in steen uitgehouwen en daarvan bestaan nog wel exemplaren maar helemaal zeker dat die stenen echt zijn ben je nooit. De teksten van oud-Griekse schrijvers zoals wij die kennen werden overgeschreven door anderen, na zoveel jaar opnieuw overgeschreven, enzovoort. Daarmee gebeurde dan ook vaak, wat er met de doorvertelde verhalen gebeurde: hier kwam er iets bij, daar ging er iets af, zodat uiteindelijk het verhaal dat onze tijd bereikte er heel anders uitziet dan toen het voor het eerst werd opgeschreven. Daarmee moeten we bij het lezen rekening houden.

De Griekse cultuur begint wat betreft het schrijven met Homeros, een schrijver die ruim zeven eeuwen voor het begin van onze jaartelling leefde; de laatste belangrijke schrijver, Plutarchos, leefde in de eerste eeuw van onze jaartelling. In de tijden hiertussenin is er een hele reeks van grote schrijvers geweest. Hun werk heeft grote invloed gehad op het werk van latere schrijvers in Europa. Je kunt zelfs wel zeggen, dat de kunst van het schrijven in Europa in de laatste tweeduizend jaar ondenkbaar is, zonder het werk van die oude Griekse schrijvers.
In het werk van die Griekse schrijvers zijn ook de godenverhalen terug te vinden, die in dit boek staan.

Al die godenverhalen samen, die door een aantal schrijvers zijn geschreven, noemen we 'mythologie'. Ook van andere volkeren dan de Grieken kennen we mythologie, bijvoorbeeld van de Germanen.
Zo'n mythologie is niet alleen een verzameling mooie verhalen, maar vertelt ons ook iets over het leven van de mensen in de tijd waarin de verhalen ontstonden. De mythologie vertelt dingen uit het dagelijks leven, over hoe de mensen dachten, voelden, woonden, werkten. Het zal je daarbij opvallen, dat heel veel dingen voor ons gewoon te herkennen zijn: zaken als eerlijkheid, dapperheid, liefde, medelijden maar ook hebzucht, geweld, lafheid, haat of leedvermaak kwamen ook bij de oude Grieken al voor. De mensen, over wie het in de verhalen gaat zijn daarom voor ons heel herkenbaar. De goden, over wie het gaat zijn beschreven alsof zij mensen waren. Het enige verschil is, dat zij dingen kunnen die mensen niet kunnen, zoals toveren. Stel je voor dat wij opeens konden vliegen zoals de vogels: zouden wij niet net zo eigenwijs en onvoorzichtig doen als de ongelukkige Icaros, die verdronk in de zee. Stel je voor dat jouw vader of moeder op een gekke manier op een tekening wordt afgebeeld, zoals de god Zeus door Arachne, zou je niet net zo boos worden als Pallas Athene en zou de straf voor Arachne niet terecht zijn? Wat de mensen in de oude verhalen overkwam zou ons

ook kunnen overkomen en wij zouden in heel veel gevallen misschien net zo handelen als die mensen, met andere woorden, die verhalen zouden zich ook vandaag de dag temidden van ons kunnen afspelen.

Er bestaan verschillende verhalen over hoe de wereld is ontstaan. De Christenen vertellen het heel anders dan de Mohammedanen of de Hindoes. Ook de oude Grieken hadden hun idee over het scheppingsverhaal en opvallend is, dat hier al kort na de schepping allerlei ruzie's en gevechten zijn, totdat de sterkste (de oppergod Zeus) zich van de macht meester maakt en regeert. Zo komen de goden in beeld, die door de oude Grieken werden vereerd. Je ziet daarbij, dat ook het doen en laten van de goden veel lijkt op dat van de mensen. Heel verwarrend is vaak wie de vader, de moeder, broer of zus is van wie. Die verwarring zit al in de verhalen zelf en is natuurlijk ontstaan door allerlei kleinigheden, die in de loop van de jaren erbij zijn verzonnen of zijn weggelaten. Je moet over dat soort zaken dan ook maar niet nadenken en ze aannemen zoals ze in het verhaal staan. Bedenk, dat deze verhalen ooit door gewone mensen zijn verzonnen. Misschien zit in sommige verhalen wel een kern van waarheid maar 99,9 procent is en blijft verzinsel. Waar het om gaat is, dat je door het lezen van deze verhalen een idee krijgt over het leven van de mensen die twee- tot drieduizend jaren geleden een deel van deze wereld bevolkten en dat je daarvan iets leert. Wat?..... Dat zul je na het lezen van dit boek begrijpen. Veel leesplezier!

1. DE STRIJD VAN ZEUS

Voordat de hemel en de aarde ontstonden, was de grote chaos, de wanorde, die geen omvang, geen begin en geen einde kent. De chaos strekte zich uit in de onmetelijkheid en was gehuld in een dichte zwarte nevel. Hij bestond uit slechts vier elementen: lucht, aarde, water en vuur. Uit de chaos ontstonden de aardgodin Gaya, die ook wel de oergodin wordt genoemd en haar broers Tartaros, de god van de onderwereld, die huisde in de duisternis onder de aarde en Eros, de god van de liefde. Gaya bracht scheiding aan tussen aarde, water en lucht, zo ontstonden het land, de zee en het uitspansel.

Uit de verbintenis tussen de aardgodin Gaya en de luchtgod Uranos ontstonden achttien reuzen: drie cyclopen, drie reuzen met honderd armen en twaalf titanen. De cyclopen hadden maar één oog midden op hun voorhoofd, zij werden, toen ze volwassen waren, vaak door de goden te hulp geroepen bij ruzies want ze waren verschrikkelijk sterk. De titanen werden de stamvaders van de godenwereld. De oudste heette Oceanos en hij werd de god van de wereldzeeën. Hij leidde ze binnen hun oevers en had zelfs macht over de zon, de maan en de sterren. Iedere avond liet hij de zon in het water vallen en de maan en sterren daaruit opstijgen. 's Morgens gebeurde het omgekeerde. De jongste titaan heette Kronos en hij zou later zijn ouders Gaya en Uranos opvolgen als heerser over het heelal.

Uranos was een hard en wreed heerser. Toen hij al heel lang aan de macht was, stonden de cyclopen tegen zijn heerschappij op. Ze waren echter niet sterk en niet slim genoeg om het tegen hun vader op te nemen. Uranos zou zijn kinderen zeker hebben gedood, als niet hun moeder, de aardgodin Gaya voor hen was opgekomen. Daarom durfde hij hen niet te doden maar in plaats daarvan leverde hij hen over aan Tartaros, de god van de onderwereld. Gaya was diep bedroefd en zon op middelen om haar kinderen terug te krijgen. Ze vroeg de titanen, om hulp maar niemand voelde zich geroepen om een vinger uit te steken. Tenslotte wist ze haar jongste zoon Kronos over te halen zijn vader te bestrijden. Diep in haar schoot liet zij het ijzer ontstaan en maakte daarvan voor haar zoon een scherp zwaard. Met dit wapen verwondde Kronos zijn vader zo erg, dat de bloeddruppels op de aarde neervielen. Hij ontnam Uranos de heerschappij en werd heerser in zijn plaats.

Op deze manier bracht Kronos de misdadigheid in de wereld en misdaad roept altijd wraak en nieuwe misdaden op. Uit de bloeddruppels van de luchtgod ontstonden de wraakgodinnen en het reusachtige geslacht van de giganten. Met zijn laatste krachten richtte Uranos zich op en met een dof stemgeluid bezwoer hij zijn zoon: 'zoals jij mij van de troon hebt gestoten, zo zal het jou vergaan. Eens zal een van je zonen komen en jou naar het leven staan. Hij zal zich de heerschappij toe eigenen.' Kronos lachte zijn vader uit. Toen kort daarop zijn vrouw Rhea haar eerste kind kreeg, greep hij het en at het op. Zo gebeurde ook met de volgende kinderen.

Natuurlijk vond Rhea dit verschrikkelijk. Wat moest ze doen om haar kinderen te behouden? Toen ze opnieuw een kind verwachtte, vroeg ze raad aan Gaya. 'Ga naar het eiland Kreta en laat het kind daar geboren

worden,' sprak de aardgodin, 'je zult er veilig zijn voor de gruweldaden van je man.' Rhea volgde die raad op. In een grot van de berg Ida op het eiland Kreta werd haar zesde kind, een zoon geboren. Zij noemde hem Zeus. Het kind was nog maar drie dagen oud, toen Kronos voor de ingang van de grot verscheen om zijn zoon op te eisen. De godin Gaya echter, verduisterde voor korte tijd zijn verstand. Rhea rijkte haar man een in doeken gewikkelde steen en Kronos at deze op, in de waan verkerend, dat het zijn eigen zoon was.
Het leven van Zeus was gered. Kronos ging terug naar zijn vesting op de berg Olympos. Rhea volgde hem spoedig en het kind werd opgevoed door haar priesters en dienaressen. Hij dronk melk van een geit en de bijen brachten hem honing. Als hij zijn huiluurtje had, maakten alle dieren in de omgeving een geweldig kabaal, zodat zijn vader Kronos niets zou kunnen horen. Zo groeide Zeus op tot volwassenheid.

Zoals vroeger Kronos de strijd was aangegaan met zijn vader Uranos, zo streed nu Zeus met zijn vader Kronos. De strijd was verschrikkelijk en werd gehoord tot in de diepste diepten van de onderwereld. Zeus bevrijdde de cyclopen, die zich natuurlijk vol wraaklust bij hun jongere broer aansloten. Ook enkele titanen hielpen Zeus en bestreden hun vader. De cyclopen hadden een gruwelijk wapen ter beschikking: de bliksemschicht. Onophoudelijk slingerden Zeus en zijn helpers bliksemschichten naar de hoofden van hun vader en eigen broers, totdat dezen zich gewonnen gaven. Zeus werd de nieuwe heerser en hij begon zijn regering met een verstandige daad: de broers, die hem hadden geholpen kregen een eigen rijk waarover zij konden heersen. Zo kreeg Hades de onderwereld en Poseidon de zee. Aan Hades werd ook de bewaking van de broers toevertrouwd, die vóór hun vader hadden gestreden en tegen Zeus. Een voor een daalden zij in de onderwereld af.

Zeus was nu voortaan de oppergod; zijn vrouw heette Hera en zij was de godin van het huwelijk en de gezelligheid. Haar eigen huwelijk met Zeus was niet zo geweldig. Ze hadden maar één zoon, Hephaïstos, die ook nog mismaakt was. Hephaïstos werd later een bijzonder knap wapensmid en maakte voor menige held de wapenrusting. Zeus en Hera hadden vaak ruzie en dan liep Zeus boos weg. Hij had veel vriendinnen, want iedere vrouw wilde natuurlijk graag bij de oppergod in de gunst staan. Met die vriendinnen had Zeus dan ook weer kinderen. Tot de bekendste kinderen van Zeus, van wie we in deze verhalen dan ook vaak zullen horen, behoorde Aphrodite (die de Romeinen 'Venus' noemen); zij was de godin van de schoonheid en zelf de mooiste vrouw, die op de Olympos woonde. Dan waren er de tweelingen Artemis (door de Romeinen Diana genoemd), de godin van de jacht en Apollo (de Romeinen noemen hem 'Phoebus Apollo') de god van de kunst. Verder nog Iris, de godin van de regenboog, die vaak voor de goden boodschappen overbracht.
Zeus had een heel speciale dochter, van wie het bijzondere was, dat zij geen moeder had. Voor haar was Zeus vader en moeder tegelijk, want zij was uit zijn hoofd geboren, daarom was zij de godin van de wijsheid en het verstand. Zij heette Pallas Athene (maar de Romeinen noemden haar 'Minerva'). Zij werd dikwijls te hulp geroepen in tijden van oorlog maar vaak gebeurde het, dat de domme mensen niet naar haar raad luisterden.

De aardgodin Gaya was boos, omdat een aantal van haar kinderen naar de onderwereld was verbannen. Zij zon op middelen om hen te bevrijden. Eenvoudig zou dat niet zijn want zelfs de goden waren bevreesd het rijk van de schimmen en de doden te betreden. Daarom stuurde zij een verschrikkelijke draak op Zeus af om hem zo te dwingen de titanen vrij te laten. Het kostte Zeus grote moeite om dit monster te overwinnen en het gevecht was nauwelijks afgelopen toen de enorme reuzen, het geslacht der giganten, uit de onderwereld losbraken. Het gevecht dat toen volgde is niet te beschrijven. De zon verborg zijn gezicht. De maan keerde zich af van de aarde en de sterren verbleekten van angst. Gaya hitste de giganten op: 'Wreek mijn verdriet en verover de Olympos. Ik zal mijn bergen tot treden maken van een enorme trap, zodat je de berg kunt bestijgen.' De giganten hieven een luid gejuich aan. Ze waren afschuwelijk om te zien. Op hun lijf hadden zij schubben, in plaats van handen hadden zij klauwen, hun rug liep uit in een drakenstaart, waarmee zij verpletterende klappen konden uitdelen. Zo lelijk als ze waren, zo brutaal waren ze ook. 'Ik neem de schone Aphrodite tot vrouw,' bralde de een. 'En ik verover de wijze Pallas Athene,' schreeuwde een tweede. 'Nee,' gromde een derde, 'die had ik al voor mijzelf bestemd.' Zo kwam het, dat de giganten eigenlijk al ruzie met elkaar hadden, nog voordat de strijd was begonnen.

Inmiddels zat Zeus niet stil. Hij zond zijn dochter Iris uit om alle goden bij elkaar te roepen en zich op te maken voor een strijd op leven en dood. Niet alleen de goden verzamelden zich in slagorde, ook een aantal dieren stelde zich op en zelfs uit de onderwereld kwam een groep spoken meevechten. Poseidon stuwde het water uit de zeeën op, de wind groeide tot orkaankracht, bliksems sloegen in de verschrikte troep giganten en de donder gromde er tussen door. De god Hades liet de aarde beven en opensplijten, zodat vele reuzen struikelden, vielen en werden verzwolgen. Ook de goden zelf namen moedig deel aan de strijd. Zeus gooide zijn

bliksems, Apollo en Artemis hun pijlen, Hephaïstos de gloeiende kolen van zijn smidsvuur. Op het hoogtepunt van de strijd verscheen de halfgod Heracles, een echte kampioenvechter en toen was het voor de giganten een bekeken zaak. Zij namen de vlucht maar werden ingehaald en overmeesterd. Zij verdwenen opnieuw in de onderwereld en Zeus stapelde drie bergen op de plaats waar zij waren afgedaald. Hij was de grote overwinnaar en niemand zou het ooit nog wagen hem zijn heerschappij te betwisten. Alle goden, die hem trouw hadden gediend, werden voor een maaltijd uitgenodigd en kregen daar nectar te drinken en ambrosia te eten. Nectar is een vloeistof, die door bloemen wordt gemaakt; de bijen maken er honing van. Ambrosia is een bepaalde plant die heerlijk smaakt. De god Zeus bepaalde, dat het drinken van nectar en het eten van ambrosia iemand onsterfelijk maakt. Daarom waren die twee voedingsmiddelen alleen voor de goden bestemd en mochten de mensen er niet van gebruiken. Zo werden de goden onsterfelijk gemaakt als dank voor hun hulp om de oppergod Zeus te laten regeren tot in eeuwigheid.

2. HET ONTSTAAN VAN DE MENSEN

De aardgodin Gaya en de luchtgod Uranos hadden vele kinderen. Lang voordat de goden zich op de Olympos vestigden, bewoonden de kinderen van Gaya en Uranos reeds een deel van de aarde. Zij leefden echter niet als goede broers en zusters bij elkaar. Voortdurend was er ruzie en meestal ging het over de vraag, wie op de beste plekken mocht wonen en wie het meest vruchtbare land mocht bebouwen. Al die ruzies begonnen Uranos te vervelen. Op een dag, toen twee van zijn zoons weer eens scheldend en vechtend over de grond hadden gerold, was voor hem de maat vol. Hij greep zijn zoons in hun nek en sloeg ze met de hoofden tegen elkaar. Versuft zaten ze op de grond. Dreigend sprak hun vader hen toe. Het moest nu afgelopen zijn met die eeuwige strijd. Hij zond de een naar het westen, de ander naar het oosten. Wie het ooit waagde naar deze plek terug te komen, zou worden verbannen naar de onderwereld. Daar hadden de zoons geen van beiden zin in. Mopperend pakten zij hun bezittingen bij elkaar en trokken weg. De andere broers en zusters, wetende dat de onderlinge ruzies daarmee niet waren opgelost, trokken mee, een groep naar het oosten, de andere naar het westen.

Lange tijd hoorden Uranos en Gaya niets meer van hun kinderen. Pas toen de strijd om de macht bij de goden voorbij was en Zeus de heerschappij had veroverd, kwamen er weer berichten binnen. De kinderen, die naar het oosten waren vertrokken, hadden daar geen vruchtbaar land gevonden, wel veel stenen en rotsen. Zij dachten, dat Uranos hen opzettelijk had benadeeld ten gunste van de andere groep. Daarom waren ook zij via een omweg naar het westen getrokken, hadden hun familieleden daar ontmoet en prompt waren de oude ruzie's weer in volle hevigheid losgebarsten. De oppergod Zeus hoorde er ook van. Hij had nog veel minder geduld dan zijn grootvader Uranos. 'Ik zal dit volk vernietigen,' brieste hij en greep een paar bliksemschichten om ze de ruziemakers naar het hoofd te gooien. De godin Gaya zag het gevaar dat haar kinderen dreigde en greep de goddelijke arm: 'spaar mijn kinderen!' Maar Zeus luisterde niet. Pallas Athene bemoeide zich ermee. Zij kon, als lievelingsdochter altijd meer van haar vader gedaan krijgen dan anderen. 'Vader, pas toch op met die bliksemschichten. Straks vliegt de hele zaak hier nog in brand,' pleitte ze. Even gleed een zachte trek over het harde gezicht van de oppergod, maar onmiddellijk keek hij weer boos. 'Goed, ik zal terwille van jou dit volk niet straffen met vuur maar dan wel met water.' Aeolos, de god van de winden werd bij Zeus ontboden en kreeg de opdracht een zware straf tot uitvoer te brengen. Hij vloog naar de aarde, dook de regenwolken in en begon ze uit te persen. De gevolgen bleven niet uit. Het water viel met bakken uit de lucht. De beken en riveren konden het vele regenwater niet verwerken en traden buiten hun oevers. Akkers en weilanden liepen onder, het water bereikte de huizen. Langzaam maar zeker steeg het. Nu hadden de kinderen van Gaya en Uranos wel iets anders te doen dan ruzie te maken. Zij klommen op de daken van de huizen, zij klommen in de bomen, zij zochten de toppen van de bergen op maar overal werden zij door het water achterhaald. Toen de regenbuien voorbij waren en Aeolos de grotten in de bergen opzocht, waar hij altijd huisde, stond het westelijke land helemaal onder water en was er in de verste omtrek geen levende ziel meer te vinden.

Temidden van het ruziemakende volk woonde één man, die nooit had willen meedoen. Hij heette Deukalion. Als hij een mooi plekje weideland had gevonden voor zijn vee en een van zijn broers of zusters het hem betwistte, dan kon hij zeggen: 'neem jij deze plek maar, ik ga wel een eind verderop.' Dan kwam er natuurlijk geen ruzie, maar die broer of zuster zei dan wel: 'wat is die Deukalion een held op sokken. Je hoeft hem maar even flink toe te spreken en hij kruipt weg als een hond met de staart tussen de poten. Bah, wat een slappeling!' Deukalion trok er zich niets van aan. Met zijn vrouw Pyrrha woonde hij in een eenvoudig huis, waar

nooit zonlicht kon komen omdat er een groot rotsblok voor lag. Hij had een stukje onvruchtbare grond om te bebouwen en een armetierige wei met slecht gras, waar zijn vee moest grazen. De koeien van Deukalion en Pyrrha waren dan ook de magerste beesten uit de hele streek en hun schapen gaven de minste wol van allemaal. Deukalion en zijn vrouw wisten het wel maar ze lieten het liever zo dan ruzie met de anderen te gaan maken.

De aardgodin Gaya had een zwak voor Deukalion. Toen Zeus de wind stuurde om zijn familieleden te straffen, waagde zij het om nogmaals bij hem te pleiten: 'spaar mijn zoon Deukalion en zijn vrouw. Zij zijn onschuldig, zij hebben nooit ruzie gemaakt.' Alle goden vielen haar bij en smeekten om genade. Vader Zeus toonde zich welwillend. Toen de regens vielen en ook het huis van Deukalion bedreigden, zond hij een bootje en zo konden Deukalion en Pyrrha hun leven redden. Toen de watervloeden op hun hoogst waren, liet Zeus het bootje stranden op de top van een hoge berg. Na enige tijd zakte het water en viel het land weer droog. Deukalion en Pyrrha konden naar beneden komen om te zien wat er van hun land was overgebleven. Dat was niet veel. Alle huizen waren weggespoeld, steden en dorpen bestonden niet meer en overal was het stil. Geen kijvende stemmen meer, geen geluiden van slagen, geen wapengekletter, geen gejammer van gewonden, alles was stil, dodelijk stil.

Ze vonden de ruïne van een tempel en vielen op hun knieën om de goden aan te roepen. 'Help ons om ons verzonken land weer opnieuw tot leven te brengen en help ons om dit land weer te bevolken.' De goden gaven een heel vreemd antwoord: 'Bedek je hoofd, neem het gebeente van je moeder en werp dat achter je.' Met dit antwoord kon Deukalion niets beginnen. De goden konden toch niet van hem verwachten, dat hij het graf van zijn moeder zou onteren en met haar beenderen gaan gooien? Wat bedoelden ze toch? Gelukkig had Pyrrha het wél begrepen. 'Met je moeder wordt 'moeder aarde' bedoeld en haar gebeente zijn de stenen.' Onmiddellijk sloegen zij de kappen van hun mantels over hun hoofd, bukten zich en raapten de stenen op, die er in overvloed op de grond lagen. Zij wierpen ze over hun schouder achter zich en zie, het wonder geschiedde: de stenen verloren hun hardheid, zij veranderden van vorm. Eerst waren ze nog grof en bijna zonder vorm maar al snel werden de omtrekken van mensen zichtbaar. De stenen die Deukalion had gegooid werden tot mannen, die van Pyrrha tot vrouwen.

Zo ontstonden de eerste mensen, uit de stenen die Deukalion en Pyrrha wierpen; maar omdat ze toch gevormd werden uit een door de goden verricht wonder, kregen ze ook alle eigenschappen van de goden mee: het verstand, het gevoel, de zintuigen, de wil. Ook was het lichaam van de nieuwe mens gehard en in staat tot zwaar werk. En de goden zagen het en prezen hun oppergod Zeus om zijn goedheid en zijn wijsheid.

3. EEN WONDERBAARLIJKE KOE

Ja, het was weer eens zo ver. Vader Zeus was verliefd. Zijn vrouw Hera had het direkt gemerkt. Hij was in een beste bui, liep de hele morgen te neuriën en maakte af en toe een danspasje. Hoe vrolijker hij werd, hoe slechter haar humeur. Wie zou het nu weer zijn op wie hij zijn zinnen had gezet? Ze durfde het hem niet te vragen, hij zou haar zeker een ontwijkend antwoord geven of haar gewoon maar iets voorliegen. Maar ze moest en zou het te weten komen en ..... wee de ongelukkige!

Op een van de tochten die Zeus, vermomd als herder, door het land maakte, was hij in het land Thessalië terechtgekomen, waar de stam der Pelasgen woonde. Terwijl hij vermoeid van de lange voettocht uit zat te rusten op de stam van een omgevallen boom, hoorde hij fluitspel en getokkel van snaren. Een groep meisjes was aan het dansen op een grasveld, vlak bij. Zeus verborg zich tussen de struiken en zijn ogen vielen bijna uit zijn hoofd. Er was één meisje bij..... zoveel schoonheid had hij nog nooit gezien. Hij werd op slag verliefd; zijn hart bonsde in zijn keel en hij kreeg kriebels in zijn buik. De meisjes op het grasveld zongen een lied en een van hen tokkelde op een kleine harp. Zeus trok zijn mantel recht, haalde wat dorre takjes en blaadjes uit zijn baard en kwam tevoorschijn. De meisjes zagen hem komen; een van hen gaf een gilletje, een ander proestte van de lach, een derde zette het op een lopen. Het liedje brak af. Hij liep recht naar het meisje toe, dat hem zo bekoorde. Van dichtbij zag ze er nog mooier uit dan hij had gedacht en ze was gekleed als een koningsdochter. De andere meisjes vormden een kring om haar heen. Zeus maakte een buiging. 'Dag, lieve meisjes,' begon hij, 'wat zien jullie er prachtig uit en wat kunnen jullie mooi zingen en dansen.' De meisjes keken verlegen voor zich uit, ergens klonk een zacht gegiechel. Hij maakte nogmaals een buiging voor het meisje van zijn keuze. 'Jij, mooi meisje, bent de liefste, de mooiste, de knapste van allemaal. Ik wil met je

trouwen.' Een schaterend gelach klonk in het rond. 'Zeg eens, vrijpostig heerschap, wie denk je wel dat je bent en wie denk je voor je te hebben?' vroeg een van de meisjes. Zeus richtte zich in zijn volle lengte op. 'Ik ben groot, machtig en rijk.' Weer steeg gelach op. 'Daar ziet u niet naar uit, heer. Uw kleren zijn oud en gerafeld, uw sandalen moeten nodig vervangen worden, uw armen en benen zijn geschramd alsof u door de doornstruiken hebt gelopen en u hebt u zeker drie dagen niet gebaad. U stinkt een uur in de wind.' De meisjes hielden elkaar vast van het lachen en ook het mooie meisje gierde het uit. 'Zwijg, dom stel meiden,' gromde Zeus. Hij deed een stap naar voren, zodat hij midden in de kring stond. 'Weet dan wie ik ben: ik ben de almachtige oppergod Zeus, in vermomming op deze wereld gekomen om jou, mooi meisje, tot mijn vrouw te maken.' Hij pakte haar bij haar hand en wilde haar meetrekken maar daarmee had hij buiten de andere meisjes gerekend. Een moment was het doodstil; het mooie meisje deinsde achteruit, ze had een kleur van schrik. 'Ook al bent u de oppergod, ik wil niet met u trouwen en zeker niet zonder eerst mijn vader, de koning van dit land, om toestemming te vragen. Laat mij met rust. Ik wil naar huis.' Ze draaide zich om en liet Zeus staan. De andere meisjes dromden om haar heen en zorgden ervoor, dat hij haar niet opnieuw vast kon pakken. Zij beschermden haar en trokken haar mee in de richting van de stad, die ginds tussen de heuvels lag te blinken in de middagzon. Zeus bleef alleen achter, verbaasd over zoveel brutaliteit. Zó had nog nooit iemand hem durven behandelen! Maar wacht, hij zou zijn zin krijgen; dreigend hief hij zijn arm. Zijn hand wees de vluchtende meisjes na en uit zijn vingertoppen trok een zwarte rookwolk, die het groepje al snel inhaalde en alles en iedereen in het donker hulde. De meisjes konden geen hand voor ogen zien en zo was het voor Zeus niet moeilijk zijn prooi te grijpen.

Boven op de toppen van de Olympos stonden de tempels en paleizen van de goden. De tempel van Zeus en Hera was de grootste en het dak stak boven alle andere daken uit. Het vormde het hoogste punt van de omgeving. Hera hield van die plek. Je kon alle kanten uitkijken en bij mooi weer zelfs de zee in de verte zien glanzen. Hera hield van het uitzicht. Ze kon er soms uren van genieten en vandaag had ze geluk: het was prachtig helder weer. Ze zag de bergen, de weilanden, de herders en hun schapen, de steden en dorpen, de zee in de verte. Verschillende beken en rivieren kwamen van de bergen naar beneden, werden steeds groter, dieper, breder om tenslotte hun water in de zee te storten. De zon stond op het hoogst in haar baan en er was geen wolkje te bekennen. Hera genoot van de zonnestralen, die een koesterende warmte gaven. Alles was rustig en vredig. Heel in de verte was een zwarte rookpluim te zien. Ze kneep haar oogleden samen en tuurde in de richting. Ja, ze had het goed gezien, een rookpluim, die groter en groter werd. Zou er brand zijn? Nee, brand was het niet, dan zou de rookpluim omhoog zijn gegaan, de heldere blauwe lucht in. Deze rook bleef laag bij de grond. Ze kreeg een bang vermoeden: zou haar goddelijke echtgenoot weer met de een of andere streek bezig zijn? Ze klapte in haar handen en onmiddellijk verscheen een dienares. 'Ga mijn man zoeken en vraag hem hier te komen,' beval ze. De dienares boog en vertrok. Hera wachtte, de rookpluim werd groter. Ze werd ongeduldig. De dienares verscheen weer. 'Onze genadige heer is nergens te vinden, niet in de tempel, niet in het paleis; een paar dienaren zijn nog naar andere paleizen gegaan maar niemand heeft hem gezien.' 'Laat maar', zei Hera kort af en ze gebaarde, dat de dienares kon gaan. Ze trok haar gevleugelde sandalen aan en vloog naar de aarde om te zien, wat die rookpluim te betekenen had.

Zeus had het mooie meisje gegrepen. 'Hoe is je naam?' Het meisje probeerde zich los te rukken. Haar vriendinnen was ze in de dichte rook kwijtgeraakt. 'Ik heet Io,' snikte ze, 'en mijn vader, de koning zal u straffen als u mij iets aandoet.' 'Ik wil je geen kwaad doen, lieve Io,' bromde Zeus. Hij wilde nog veel meer zeggen maar achter zich hoorde hij een geluid van klapwiekende vleugels. Daar kwam zijn vrouw Hera aan. Zeus had absoluut geen zin om hier op deze plaats met dat beeldschone meisje te worden betrapt. Dat zou alleen maar praatjes onder de goden geven en hem een grote ruzie met zijn echtgenote opleveren. Snel veranderde hij de mooie Io in een koe. Nu is een koe niet altijd een echt mooi dier om te zien maar Io was een uitzondering. Ze was prachtig zilverwit met mooi gevormde hoeven en een sierlijke staart. Het enige wat Zeus niet had kunnen veranderen, waren haar ogen. Het waren Io's ogen in de kop van de koe en daaraan kon Hera onmiddellijk zien wat er met het arme meisje was gebeurd. Ze deed echter net of ze niets had gemerkt. 'Zo, lieve man,' sprak ze tot Zeus, 'ik was je al kwijt, ik wist niet dat je hier was. Je bent zeker een wandeling aan het maken.' Zeus keek verlegen voor zich en voelde dat hij een kleur kreeg. 'Wat een prachtige koe is dat,' ging Hera verder, 'werkelijk een heel bijzonder dier. Kijk eens naar die huid, die staart, zie eens wat een mooie ogen ze heeft.' De arme Io wilde iets zeggen, wilde waarschuwen, de godin om hulp smeken maar het enige geluid dat ze kon uitbrengen was een droevig geloei. 'Och die arme,' zei Hera, die heel goed begreep wat er aan de hand was, 'ze heeft zeker honger of dorst. Laten we naar dat grasveld daarginds gaan, dan kan ze wat grazen. Maar zeg eens, dierbare echtgenoot, waar komt die prachtige koe vandaan?' Zeus schrok. Hij had

geprobeerd zijn vrouw om de tuin te leiden, nu moest hij er nog een leugen bijdoen. 'Deze koe komt uit de aarde voort,' bromde hij maar het klonk alsof hij wilde zeggen: houd eens op met dat gevraag. Hera deed weer alsof ze niets merkte. Ze begon plezier in het geval te krijgen. 'Lieve man, doe mij een plezier en geef mij die prachtige koe als geschenk,' zeurde ze en ze legde haar hoofd op de schouder van haar man. Die had haar wel een schop willen geven, maar dat durfde hij niet. Hij mocht haar niet laten merken dat hij zojuist nog geprobeerd had een onschuldig meisje te veroveren. Met een gezicht als een oorwurm gaf hij het prachtige dier aan zijn vrouw want nog steeds had hij niet begrepen, dat die zijn bedrog allang had doorzien. Hera klapte opgetogen in de handen om te bedanken. Ze begreep inmiddels best, dat Zeus al het mogelijke zou doen om de koe terug te krijgen. Daarom legde zij het dier een halster aan en voerde het met zich mee.

In het zuiden woonde een monster, een afstammeling van het godengeslacht der Titanen. Zijn naam was Argos (de Romeinen noemen hem Argus) en hij was uitgerust met vijftig paar ogen. Die ogen zaten over zijn gehele hoofd, voor, achter, bovenop, achter zijn oren en onder zijn kin. Geen wonder dus, dat Argos alles zag, wat er op aarde gebeurde. Geen enkele kleinigheid ontging hem en het was zijn taak de goden te waarschuwen bij dreigend gevaar. Argos was altijd degene, die het eerst door had dat er iets niet in orde was en menigmaal had zijn tijdige waarschuwing een oorlog voorkomen. De goden hadden hem daarom als wachter over de aarde aangesteld. Af en toe mocht hij ook op de Olympos komen en daar kreeg hij dan goed te eten en te drinken. Kortom, Argos was iemand, die de goden soms erg nodig hadden en daarom werd hij ook behoorlijk verwend. Jammer dat hij zo lelijk was; om die reden had hij ook nooit een vrouw kunnen vinden. Niemand wilde met zo'n lelijkerd trouwen en niemand wilde maar altijd door zo'n wantrouwende figuur op de vingers worden gekeken. Toen Hera aankwam voor de grot, waar Argos woonde, had hij natuurlijk al lang begrepen wat zij van hem wilde: hij moest op een koe passen en die koe was een betoverd meisje. Wie weet, kon hij haar later nog eens tot zijn vrouw maken. De honderd ogen van Argos begonnen te glimmen van plezier. De arme koe loeide verschrikt toen ze het monster met al die ogen op zich af zag komen, maar Hera klopte haar geruststellend op de rug. 'Ik heb jou uitgezocht om op dit meisje te passen,' zei ze tegen Argos. 'Zorg goed voor haar en zorg dat het haar aan niets ontbreekt. Zorg dat ze je niet ontsnapt want ik houd jou verantwoordelijk'. Argos knikte zwijgend. Hij trok de arme Io mee in zijn grot en Hera vloog met een gerust hart terug naar haar paleis op de Olympos.

Wat een akelig lot voor het arme meisje. Ze stond de hele dag in de wei om te grazen maar als het donker werd voerde de alziende Argos haar mee naar zijn hol en fluisterde de hele avond verliefde woordjes in haar oren, tot ze er horendol van werd. Ze kon hem niet vragen daar mee op te houden. Het enige wat ze kon voortbrengen was: 'boe'. Ze kon ook niet haar handen smekend opheffen. Haar handen?..... Poten waren het met hoeven er aan. Haar staart was ook al niet bruikbaar. Toen zij eens bij het drinken in de waterspiegel keek en zag hoe zij was geworden, loeide ze luid van verdriet. Argos zag het en kreeg een beetje medelijden. Hij dacht, dat ze het misschien wel prettig zou vinden om het land van haar vader, het land Thessalië nog eens te bezoeken; daarom bond hij een flink touw aan haar halster en samen gingen ze op weg.

Het trof die dag, dat ook de koning een wandeling maakte en zo gebeurde het, dat zij elkaar ontmoetten. Eerbiedig ging de koning aan de kant van de weg staan toen Argos voorbij kwam. Beleefd nam hij zijn kroon af want voor een wachter der goden had hij veel respekt. Bewonderend viel zijn oog op de koe, die de alziende bij zich had. De koning maakte een diepe buiging voor Argos en stak zijn hand uit om de koe te aaien. Tot zijn verbazing likte de koe zijn hand, zoals een hond dat zou doen. De koning streek het dier over de kop en zag de ogen, die hem vaag bekend voorkwamen. Waar had hij die ogen toch meer gezien? De arme Io was wanhopig. Hoe kon ze haar vader nu duidelijk maken wie ze was? Om hulp roepen ging niet. Hem met haar poten aanraken zou ook niet helpen. Ze pijnigde haar hersens. Dikke tranen stonden in haar mooie ogen. Argos werd onrustig. Hij had al lang gezien wat Io van plan was. Ongeduldig nam hij het touw en wilde het dier meetrekken maar Io verzette zich. Op drie poten bleef ze staan, met haar ene voorpoot tekende ze haar naam in het zand, vlak voor de voeten van haar vader. Argus gaf een harde ruk aan het touw en Io moest hem wel volgen. De koning bleef hoofdschuddend achter. Wachter en koe waren al lang uit zijn blikveld verdwenen toen hij het teken in het zand zag en toen was het al te laat. Hij begon te jammeren en trok zich de haren uit het hoofd van spijt. Zijn geklaag bereikte de oren van de god Hermes, een van de zonen van Zeus, wiens taak het was, boodschappen tussen de goden onderling over te brengen en de zielen van gestorvenen op hun tocht naar de onderwereld te begeleiden. Hermes had medelijden met de koning en met de ongelukkige Io. Hij ging naar zijn vader en legde hem een plan voor, hoe de slimme Argos om te tuin kon worden geleid en hoe de arme Io aan haar vader kon worden teruggegeven. Hermes bedoelde het goed maar hij wist natuurlijk niet - kon ook niet weten – dat juist zijn eigen vader de oorzaak van al deze ellende was. Hij ontdeed

zich van al zijn goddelijke versierselen en vermomde zich als schaapherder. Hij voorzag zich van een herdersfluit en daalde zo af naar de aarde. Al spelend op zijn fluit ging hij door het land, gevolgd door een grote groep dieren, die door de muziek werd bekoord. Zo kwam hij ook bij de weide waar de alziende Argos zijn koe bewaakte. Argos hield veel van muziek en toen hij de eerste fluittonen hoorde spitste hij dan ook de oren. Hermes was benieuwd of de alziende hem in zijn vermomming zou herkennen en toen dat niet het geval was, vatte hij moed. Hij ging op een grote steen zitten en speelde, dat het een lieve lust was. Argos en de dieren zaten in een grote kring om hem heen en luisterden ademloos. Nu had Hermes de gave, dat hij met zijn muziek mens en dier in slaap kon brengen. Die gave gebruikte hij bijna nooit. Alleen moeders van kleine kinderen die maar niet willen gaan slapen, bijvoorbeeld als die kinderen tandjes moesten krijgen, riepen zijn hulp wel eens in. Hij speelde zijn meest slaperige wijsjes. Alle dieren en ook de arme Io waren al lang in slaap gevallen maar bij Argos was dat niet zo gemakkelijk. Zijn ogen vielen wel een voor een dicht maar dan bedacht hij zich weer, dat hij moest waken en gingen er weer een paar ogen open. Met inspanning van al zijn krachten bleef hij wakker. 'Vertel mij eens, herder,' begon hij tegen Hermes, 'wie heeft eigenlijk dat fraaie instrument dat je daar bespeelt ontdekt? Hoe ontstaat die heerlijke toon, die mens en dier een goed gevoel geeft. Hoe kan het dat muziek in staat is om vrede in mijn hart te brengen?' Hermes glimlachte. 'Nu stel je me drie vragen tegelijk.' Hij ging er eens goed voor zitten om een duidelijk antwoord te geven: 'luister maar!'

'In het verre land Arcadië woonde eens een meisje, dat Syrinx heette. Zij was dol op jagen en had dan ook vriendschap gesloten met Artemis (die de Romeinen Diana noemen) de godin van de jacht. Altijd was Syrinx met de jacht bezig en nooit had zij tijd voor andere dingen. De herdersgod Pan, je weet wel, die met de bokkenpoten, zag haar op zekere dag door het bos rennen. Hij werd verschrikkelijk verliefd op haar en vroeg haar om met hem te trouwen, maar Syrinx zei hem, dat ze geen tijd had. Ze was veel te druk met de jacht.'

Op dit punt van zijn verhaal gekomen keek Hermes naar de ogen van Argos, terwijl hij zo langs zijn neus weg een paar zoete toontjes op zijn fluit blies. Hij zag, dat Argos met moeite zijn ogen open hield. Snel ging hij verder.

'De god Pan vond dit natuurlijk helemaal niet leuk, zeker niet omdat Syrinx hem om zijn onhandige verliefdheid voor de gek hield. Eens was zijn geduld op en werd hij echt kwaad. Toen hij haar weer in het bos tegen kwam probeerde hij haar te grijpen maar ze gaf hem een klap en vluchtte weg. Als een dolgeworden bok rende Pan achter haar aan en het geluk zat hem mee: aan de rand van het bos stroomde een rivier, zodat Syrinx tegengehouden werd in haar vaart. In grote angst bad zij tot de goden om hulp. Pallas Athene verhoorde haar gebed en veranderde haar in een rietstengel. Dat gebeurde precies op het goede moment, want Pan had haar juist gegrepen en hield nu de rietstengel in zijn handen. De wind blies er in en een zachte betoverende fluittoon steeg op. Pan was verrukt van die klank. 'Het geluid van deze rietstengel zal ons voorgoed samenbinden', riep hij uit. Hij brak een aantal rietstengels van verschillende grootte af, voegde ze met was aaneen en zo ontstond een soort orgeltje. Hij noemde het instrument 'Syrinx', naar het meisje van zijn dromen, en leerde het goed bespelen. Hij werd een van de beste muzikanten van het oude Griekenland maar de grote Apollo overtrof hem altijd met zijn snarenspel.....'

Een zacht gesnurk weerklonk en toen Hermes opkeek, zag hij net het laatste oog van Argos dichtvallen. Het monster was in diepe slaap. Hermes bedacht zich geen moment. Hij nam zijn herdersstaf en sloeg de alziende wachter dood. Dat was natuurlijk niet naar de zin van de godin Hera. Met een kreet van woede zag zij het gebeuren maar ze was al te laat om het te verhinderen. Omdat zij Hermes niet kon straffen voor zijn daad, koelde zij haar woede op de ongelukkige Io. Zij vervulde het hart van de arme koe met een verschrikkelijke angst, zodat het dier op de vlucht sloeg. Loeiend rende Io door het land, totdat zij niet meer kon. Dodelijk vermoeid zakte ze door haar poten en viel op de grond. 'Vader Zeus, maak een einde aan mijn kwelling!'
En de oppergod, die zelf de schuld was aan het ongeluk, dat Io was overkomen, moest zich nu haar lot wel aantrekken. Er was geen andere mogelijkheid, dan dat hij zijn vrouw excuses aanbood en haar beloofde nooit meer naar andere vrouwen te kijken. Hera liet zich ompraten en vond goed, dat de koe weer in een mens veranderde. Je kunt je voorstellen hoe blij Io was. De horens verdwenen van haar hoofd, de hoeven werden weer handen en voeten, het zilverwit glanzende vel werd weer huid en het stemgeluid kwam weer terug. Alleen de ogen bleven dezelfde. Io ging terug naar haar vader, die zijn geluk bijna niet kon bevatten. Haar volk, de Pelasgen, vierde een groot feest en vereerde haar als een godin. Er werd zelfs een tempel voor haar gebouwd. Zij leefde nog vele lange jaren als een vrije (ongetrouwde) vrouw temidden van haar volk en Zeus waagde het niet meer om haar nog lastig te vallen.

4. HOE EEN DROOM UITKWAM

Ver, heel ver ten oosten van het oude Griekenland lag het land Phoenicië. De koning van dat land had een dochter, die Europa heette. Zij was heel mooi, gezegend met een goed verstand en zij had een lief karakter. Daarom hielden alle mensen van haar en had zij vele vriendinnen. Toen zij eens met haar vriendinnen aan het spelen was, zag haar de oppergod Zeus, die onmiddellijk verliefd op haar werd. Ja, Zeus had zijn vrouw dan wel beloofd, dat hij nooit meer naar andere vrouwen zou kijken maar die belofte was hij al lang weer vergeten (of hij deed maar alsof). Hij paste wel goed op, dat zijn vrouw niets zou merken want die zou alleen maar ruzie maken. Zeus piekerde zich het hoofd suf over de vraag, hoe hij de mooie Europa in zijn macht kon krijgen zonder dat Hera iets zou merken en opeens wist hij het. Hij riep zijn dochter Aphrodite bij zich en fluisterde haar iets in het oor. Aphrodite knikte, lachte en vertrok uit het godenpaleis naar de aarde.

Die nacht had Europa een droom, een angstige droom. Zij wandelde door de zonnige velden met haar moeder, koningin Azië. Toen zij even aan de kant van de weg gingen zitten om uit te rusten, verscheen er plotseling een vreemde vrouw. Zij strekte de handen naar Europa uit, greep haar beide armen en dwong haar mee te gaan. Natuurlijk liet koningin Azië dat niet zomaar gebeuren. Zij vergat haar koninklijke waardigheid en vocht met al haar krachten voor haar kind. De vreemde vrouw was echter veel sterker en machteloos moest Azië toezien, hoe haar dochter werd ontvoerd. 'Ik smeek u, laat mij mijn kind houden,' riep zij huilend, 'het is mijn enige dochter.' Maar de vreemde vrouw deed of zij niets hoorde en liet het meisje niet los. Het hielp niet of Europa al spartelde, schopte, sloeg, ze werd meegetrokken, hoog de lucht in buiten het bereik van haar moeder. Voor het eerst hoorde zij nu de stem van de vreemde vrouw: 'wees maar niet bang, lief kind, huil maar niet. Het lot is je gunstig gezind, want je zult de vrouw worden van de grootste koning, die de wereld ooit heeft gekend'. Europa schrok wakker; haar voorhoofd voelde nog klam aan van het angstzweet. Gelukkig, het was maar een droom. Ze lag veilig in haar eigen bed in het huis van haar ouders; wat kon haar gebeuren? Toch hield die rare droom haar bezig, dagen, nee weken lang. Meestal hebben dromen een betekenis. En deze.....?

Op zekere dag was Europa met haar vriendinnen aan het spelen op het strand. Ze zwommen in zee, lieten zich drogen in de wind en bruin branden in de zon. Ze waren zo druk met hun spel bezig, dat zij niet merkten hoe een kudde koeien het strand op kwam sjokken. Pas toen zij door de dieren omgeven waren, merkten zij het en dat gaf wel enige schrik. De koeien hadden echter helemaal geen kwaad in de zin. Een koe is van nature immers een vriendelijk en zachtmoedig dier. Ook een stier zal je niet zomaar aanvallen, als je hem tenminste niet plaagt.

Bij deze kudde was een grote witte stier, een prachtig beest om te zien: hij droeg een stel vervaarlijke horens, zijn gladde witte vel glansde in het zonlicht en je kon de spieren in zijn nek en rug zien spannen als dikke touwen. 'Wat een mooi beest,' zei een van de meisjes en daar waren ze het allemaal mee eens. De stier keek iedereen vriendelijk aan, ging voor Europa staan en boog door zijn poten alsof hij de prinses eer wilde bewijzen. Het leek wel of hij haar uitnodigde voor een ritje op z'n rug. Europa was niet bang uitgevallen en ze hield wel van een grapje. Zonder zich te bedenken ging ze op de brede rug van de stier zitten en hield zich met beide handen vast aan de grote horens. De stier stond langzaam op en deed voorzichtig een paar stappen. Het was alsof hij zeggen wilde: 'zit je goed?' Hij liep behoedzaam in de richting van de zee. Alle meisjes liepen mee. Hij begon sneller te lopen. Europa voelde hoe zijn zware spieren zich spanden. Ze naderden de branding. 'Ho, stier, ho!' gilden de meisjes. 'Stop, ik wil er af!' riep Europa maar de stier trok zich nergens iets van aan. Hij liep pardoes het water in en voor Europa besefte wat er gebeurde lag de kust al een eind achter haar. Ze werd doodsbang en klemde zich aan het beest vast met al haar krachten. De stier zwom door en kende geen vermoeidheid. Ze schoten door het water. De zon ging onder, het werd nacht maar de stier zwom door. Pas de volgende morgen, bij het opgaan van de zon, zag Europa de kustlijn van een onbekend land. De hele nacht had ze niet geslapen maar ze voelde zich niet moe. Vele uren had ze niets te eten of te drinken gehad maar ze voelde geen honger of dorst. De stier zwom aan land en liet haar van zijn rug afglijden, daarna was hij plotseling verdwenen.

Europa keek om zich heen. Ze herkende het land niet. Het was wel een mooi land. Een eindje achter het strand lagen hoge bergen met diepe valleien, weiden en meren. Heel in de verte schemerden de witte huizen

van een stad. 'Ja, dit is een heel mooi land,' hoorde ze een vreemde stem achter zich zeggen, 'in dit land zullen wij heel gelukkig zijn als je mijn vrouw wilt worden. Ik maak je tot koningin van dit rijk en het zal je aan niets ontbreken. Europa zag een vreemde man staan, gekleed in kostbare kleren en met een kroon op het hoofd. 'Ik was de stier, die je naar deze plaats heeft gebracht,' zei de man, 'ik zal voor je zorgen en je zult een van de machtigste vrouwen op de hele wereld zijn.' Er ging een vreemde betovering van zijn stem uit en daardoor vergat Europa haar angst; ze vergat haar vader en moeder, die toch erg ongerust over haar moesten zijn; ze vergat haar vriendinnen, haar volk en haar land. De vreemdeling greep haar hand: 'wil je mijn vrouw worden?' Europa knikte slechts ten antwoord. Onmiddellijk werd zij verplaatst naar een prachtig paleis, waar een groot feest aan de gang was. Het was haar eigen bruiloftsfeest.

Toen zij de volgende morgen wakker werd, stond zij weer aan de kust op de plaats waar de stier haar had afgezet. Er was niemand te zien. Het enige teken van leven was de witte stad, daarginds in de verte. Plotseling overviel Europa een gevoel van heimwee. Ze verlangde terug naar haar ouders, haar vriendinnen, haar geboorteland. Ze begon te huilen en liet zich op de grond vallen. Nu pas besefte zij, dat zij haar ouders en al die anderen nooit meer terug zou zien. Een zachte hand raakte haar hoofd aan. Ze deed haar ogen open en schrok. Voor haar stond de vreemde vrouw uit haar droom, nu al zo lang geleden.

De vreemde vrouw hielp haar overeind en troostte haar. 'Je hoeft niet verdrietig te zijn, lief kind. Mijn vader, de grote god Zeus heeft jou uitgezocht om zijn vrouw te worden. Je zult een gelukkig leven met hem tegemoet gaan. Het zal je aan niets ontbreken. Ik kan het weten want ik ben zijn dochter Aphrodite. Samen met mijn vader zul je regeren over dit land. En als je over vele jaren zult sterven, dan zal dit land voor altijd jouw naam blijven dragen.' Zo is het ook gegaan. Europa leefde lang en gelukkig aan de zijde van haar goddelijke echtgenoot, die haar zo vaak bezocht als hij maar van de Olympos en de wantrouwende blikken van zijn vrouw Hera weg kon. Zij regeerde als een waardig en geliefd vorstin over haar land en zo lang zij de macht had waren er geen oorlogen of rampen. Zeus en Europa kregen drie zoons, waarvan de oudste later zijn moeder opvolgde en ook hij werd een wijs en rechtvaardig koning. Het land waar Europa regeerde, kreeg haar naam en groeide zelfs uit tot een heel werelddeel. De naam 'Europa' leeft tot op de dag van vandaag door; zo kwam de voorspelling van de godin Aphrodite uit.

Toen Europa door de stier ontvoerd was, liet haar vader, de koning van Phoenicië het er natuurlijk niet bij zitten. Hij liet overal in de omtrek nasporingen doen. Al zijn moeite was echter tevergeefs. Europa's vriendinnen konden slechts bevestigen, dat een stier haar had meegedragen, de golven in. Dat vond de koning zo'n vreemd verhaal, dat hij het niet kon geloven. Na drie maanden was er nog steeds geen spoor van het meisje gevonden. De koning riep zijn oudste zoon Kadmos bij zich. 'Nu onze geliefde dochter is verdwenen, heeft het leven voor je moeder en mij geen waarde meer,' sprak hij, 'vervul daarom je plicht ten opzichte van je ouders. Ga haar zoeken; trek naar de verste uithoeken van de aarde om haar te ontdekken en waag het niet om zonder haar thuis te komen.' Dat laatste was natuurlijk heel onredelijk van de koning, want hoe zou Kadmos een spoor terug kunnen vinden, dat de grote god Zeus zelf verborgen had? Hij gehoorzaamde echter de wil van zijn vader, nam een groep dienaren mee en ging op weg.

Kadmos en zijn dienaren zochten overal, tot in de meest onherbergzame streken, maar zij vonden geen enkel spoor van Europa. Dat kon ook niet, want zodra zij de grenzen naderden van het land waar Europa verbleef, sloeg de oppergod hen met verblinding, zodat zij ook dáár niets vonden. Europa, op haar beurt, wist helemaal niet, dat haar broer haar zocht. Zo gingen drie jaren voorbij en nog steeds was Kadmos zoekende. Hij wist, dat hij niet naar huis terug kon en een groot verdriet maakte zich van hem meester. Hij zou dus voorgoed in een vreemd land moeten blijven. Voor hem was het noodlot dubbel zwaar: hij had niet alleen zijn zuster verloren maar ook zijn ouders en zijn geboorteland was voortaan niet meer voor hem toegankelijk. Maar waar zou hij dán moeten gaan wonen? Wie zou hem en zijn dienaren, arme bannelingen willen opnemen. Op zo'n vraag konden alleen de goden een antwoord geven.

Toen hij sliep, verscheen hem de god Apollo in een droom: 'Dappere koningszoon, vertrek van hier naar het noorden. Na drie dagen zul je op een veld een koe zien, die nog nooit onder het juk is geweest en nog nooit een ploeg heeft getrokken. Die koe moet je volgen en waar zij in het gras gaat liggen zul je een stad stichten.'

Met een schok werd Kadmos wakker. Wat een vreemde opdracht was dat! Hij kon die nacht niet meer slapen en zodra de zon opkwam ging hij met zijn mannen op weg, richting noorden. Het duurde niet lang, of zij za-

gen inderdaad een jonge koe staan grazen in een wei. Aan de hele houding van het mooie dier was te zien, dat het nog niet voor het werk op het land was gebruikt. De koe keek Kadmos met haar glanzende ogen aan, knikte met haar kop, alsof ze zeggen wilde: 'doe wat de goden je hebben opgedragen en volg mij.' Uren liepen zij voort, totdat het dier in een groene vallei bleef staan. Ze deed enige stappen in het rond om een prettig plekje te vinden en ging daar liggen. Kadmos gaf een kreet van vreugde: hier zou hij een stad stichten; hier zou hij wonen. 'Laten wij de goden een dankoffer brengen!' riep hij uit. Op die plaats stichtte hij een stad, die hij Thebe noemde. Dank zij de goede gezindheid van Apollo werd het een der voornaamste steden van de oude wereld. Zo kwam opnieuw een droom uit.

5. DE DOOD VAN ACTAION

Het leek alsof de goden Kadmos ruimschoots schadeloos hadden gesteld voor het verlies van zijn zuster en zijn ouders. Het ging hem goed en in de stad Thebe heerste onder zijn wijze regering een grote welstand. Hij kreeg zonen en dochters, die ook weer kinderen kregen. Zo had hij een kleinzoon, die Actaion heette. Actaion was dol op de jacht en een meesterlijk jager. Als er in het koninklijk paleis iets te vieren was en er moest een feestmaal worden gehouden, dan kreeg Actaion de opdracht een hert of een wild zwijn te schieten. De goden hadden hem gezegend met de scherpste ogen en als hij zijn pijlen afschoot, trilde zijn hand niet. Artemis, de godin van de jacht, had plezier in de jonge man en zorgde ervoor, dat hij altijd de beste jachtbuit bemachtigde.

Op zekere dag waren Artemis en Actaion beiden op jacht. Actaion zocht een dik wild zwijn, want diezelfde avond zou er een feestmaal zijn ter ere van een gezantschap uit Phoenicië, het land waar zijn grootvader was geboren. Grootvader Kadmos had tegen zijn landgenoten hoog opgegeven over de kwaliteiten van zijn kleinzoon en natuurlijk wilde deze hem niet teleurstellen. Het zat Actaion niet erg mee. Geen wild zwijn kruiste zijn pad, geen hert liet zich zien. Het leek wel of alle dieren gewaarschuwd waren om vandaag uit de buurt te blijven. Hoe hij ook zijn honden aanspoorde, het hielp allemaal niets; het was al ver in de middag en nog steeds had hij geen buit gezien.

De godin Artemis jaagde meer voor haar plezier. Zij schoot alleen met echte pijlen als zij werkelijk een dier wilde doden om op te eten. Het ging haar meer om de sport om een dier te slim af te zijn. Als de goden geen wildbraad op tafel wensten hadden de dieren geluk: gevangen beesten werden dan weer losgelaten.

Uren lang hadden Artemis en haar dienaressen gejaagd. Vaak hadden zij een hert, een wild zwijn of een ander dier kunnen vangen maar de godin voelde zich onrein en bezweet. Eigenlijk had zij geen zin meer; zij verlangde naar een verfrissend bad. Groot was dan ook haar vreugde, toen zij midden in het uitgestrekte bos een meertje ontdekte, gevoed met kristalhelder water dat uit een rots stroomde. Zij besloot te gaan baden en legde daartoe haar schild en haar pijlenkoker neer. Op haar wenk schoten twee dienaressen toe om haar te helpen met uitkleden.

Actaion keek hoever de zon in zijn baan was: het zou niet lang meer duren of de grote vuurbol zou gaan dalen en langzaam in de zee verzinken. Dan zou de dag ten einde zijn. Voor het eerst had hij geen buit kunnen bemachtigen. Hij zag het teleurgestelde gezicht van zijn oude grootvader al voor zich. Nog eenmaal spande hij zijn scherpe ogen tot het uiterste in. Was er nou nergens een dier te ontdekken? Al was het maar een haas. Hij bad tot de goden maar die hielden zich doof. Dat was ook geen wonder want zij konden de ongelukkige jager niet horen. Hoe kwam dat?

In de spelonken onder het goddelijk paleis op de Olympos sponnen de drie noodlotsgodinnen, de Moiren aan de draad van het menselijk lot. Zij hadden de macht om de draad van één bepaalde mens uit de kluwen te halen om deze door te knippen of anders te spinnen dan de andere draden. In het eerste geval betekende het, dat die mens plotseling stierf en onmiddellijk zijn weg naar de onderwereld, de Hades moest gaan; in het tweede geval betekende het, dat het lot van die mens een plotselinge wending - hetzij ten goede, hetzij ten kwade - nam. De goden hadden niet veel op met de drie spinsters, die de bescherming van de oppergod Zeus genoten. Bij een feestmaal of bij een bijzondere gebeurtenis kwam het vaak voor, dat de Moiren niet werden uitgenodigd, gewoon omdat zij niet gezellig waren. Wie met hen in aanraking kwam, kreeg steeds te maken met vervelende dingen en daarom liepen bijna alle goden met een boogje om hen heen. Natuurlijk voelden de drie zusters dat best en zij lieten dan ook geen gelegenheid onbenut om de goden de voet dwars te zetten. Het

liefst zouden zij het noodlot van alle goden een ongunstige wending willen geven maar dat liet vader Zeus niet toe. Daarom namen de Moiren wraak op onschuldige mensen en zonder dat hij het wist werd de ongelukkige Actaion daarvan het slachtoffer.

De drie Moiren zonden een reekalf op Actaion's pad. In werkelijkheid was een van hen in de gedaante van een reekalf op aarde verschenen maar dat wist de jager natuurlijk niet. Hij was allang blij het dier te zien en hoopte nu toch nog met een flinke buit naar huis terug te kunnen. Het bleek echter niet zo gemakkelijk dit reekalf te schieten. Steeds als hij een pijl afschoot, gebeurde er iets waardoor het dier weer ontsnapte. De drie zusters lieten alle pijlen van richting veranderen en lokten op die manier de jager achter zijn buit aan, steeds dieper het bos in. Bijna dacht Actaion een gunstig ogenblik te hebben gevonden om de ree neer te schieten maar die gelegenheid werd te niet gedaan door het geluid van vrolijke stemmen. Op hetzelfde ogenblik was het dier verdwenen. Actaion was kwaad en nieuwsgierig tegelijk. Wie had hem zijn buit ontnomen? Voorzichtig drong hij door het struikgewas. Al spoedig kwam hij aan de rand van een meertje en daar zag hij hoe een vrouw haar kleren aflegde en naar het water liep om een bad te nemen. Op hetzelfde moment blafte een van zijn jachthonden. De vrouw keek op en zag hem tussen de struiken. Ze werd rood van woede. De dienaressen gilden. De arme Actaion was zo onder de indruk van de goddelijke verschijning, dat hij geen stap kon verzetten. De wonderbaarlijke vrouw schepte water in haar beide handen en goot het over zijn hoofd uit. Een donkere gloed brandde in haar ogen. 'Je hebt de godin Artemis bespied en haar naakt gezien,' siste zij woedend, 'ga dit maar aan de mensen vertellen als je kunt.' Actaion wilde uitleggen, dat het helemaal zijn bedoeling niet was om de vrouw te bespieden, dat hij niet wist dat zij een godin was maar hij kon geen woord uitbrengen. De drie noodlotsgodinnen hadden Artemis met verblinding geslagen, zodat zij niet zag, dat het haar beschermeling Actaion was, die zij strafte. Actaion voelde iets aan zijn hoofd. Uit zijn schedel kwam een gewei groeien, dat binnen de kortste tijd grote afmetingen kreeg. Zijn huid werd harig en gevlekt. Zijn handen en voeten veranderden in hoeven, zijn armen en benen werden rank en sierlijk maar dit alles merkte hij niet meer. Hij was veranderd in een hert. Met de schuwheid, die herten eigen is, rende hij weg van de plaats waar hij betoverd was.

En door dat rennen voltrok zich zijn noodlot zoals de boosaardige Moiren dat hadden bepaald. Hij merkte, dat hij gevolgd werd en zag, dat zijn eigen honden het op hem gemunt hadden. Hij stootte een schor geblaat uit en spande zich tot het uiterste in om de honden voor te blijven. Het hielp hem niet. De honden waren blij dat ze toch nog een buit zagen. Ze begrepen niet waar hun meester was gebleven maar gehoorzaamden hun instinct. Zo kwam het, dat de ongelukkige Actaion door zijn eigen honden werd opgejaagd. De honden sprongen op zijn rug, beten zich vast in zijn flanken, in zijn hals en verscheurden hem. Toen zijn bloed in de aarde vloeide en zijn ziel in de onderwereld afdaalde, weerklonk luid het akelige lachen van de noodlotsgodinnen. Alle stervelingen maar ook alle goden op de Olympos hoorden het en huiverden.

6. DE APPELS VAN ATALANTA

In het land Arcadië regeerde eens een koning, die Jasos heette. Deze koning had geen kinderen en dus was er ook geen troonopvolger. Dat was natuurlijk een droevige situatie. De koning bracht het ene offer na het andere en riep alle goden aan, die hij kende maar tevergeefs. Het leek wel of de goden hun oren voor zijn smeekbeden gesloten hielden. Op een dag kwam er een priester van de godin Hera voor zijn troon. Hera was de vrouw van de oppergod Zeus (de Romeinen noemen haar Juno) en de godin van huwelijk en huiselijke gezelligheid. De priester bracht koning Jasos een boodschap over: 'Mijn meesteres, de grote godin Hera heeft uw smeekbeden gehoord en zij is bereid gevolg te geven aan uw wens. Neem drie schapen, de mooiste uit uw kudde en offer ze aan de godin op een altaar, dat u speciaal voor deze gelegenheid moet oprichten, een altaar dus, waarop nog niet eerder is geofferd. De koning was heel blij met deze boodschap. Onmiddellijk liet hij een altaar bouwen door zijn beste bouwmeesters en persoonlijk ging hij naar zijn kudde om de beste schapen uit te zoeken.

Nu had koning Jasos één lelijke trek in zijn karakter: wat hij deed liet hij altijd afhangen van de omstandigheden. Toen hij in nood zat omdat hij geen troonopvolger had, was hij bereid om het mooiste, het beste wat hij bezat, te offeren aan de goden. Nu had hij een belofte gekregen: als hij zijn drie mooiste schapen zou offeren, zou er een troonopvolger geboren worden. De koning keek naar zijn kudde; wat een mooie beesten en wat waren het er veel. Eigenlijk jammer om die mooie schapen zomaar te offeren. Zou de godin het merken als hij drie schapen van mindere kwaliteit nam? Vast niet. Hij zou wel zorgen dat er toch drie mooie

schapen geofferd werden. Daar zag hij er al een: een mooi schaap met een klein maar met een lelijk litteken op haar rechter achterpoot. Dat schaap had zeker eens in een doornstruik vastgezeten en zich met geweld losgetrokken. Daar was nog een mooi wit schaap met een klein zwart vlekje achter het ene oor: daar zou de godin vast niets van merken. Nu nog een derde. De koning zag het al: een schaap had per ongeluk eens een steen binnen gekregen en daarbij was een stukje van een tand afgebroken, een klein stukje maar. Je kon er niets van zien als het dier tenminste niet aan het eten was. Jasos nam deze drie schapen, gaf ze aan de slachters en kort daarop steeg de rook van het altaar op ter ere van de godin Hera.

Vele stervelingen hebben in de loop der tijden geprobeerd de goden te bedriegen. Het is wel eens gelukt de een of andere god korte tijd voor de gek te houden, maar omdat de goden alwetend zijn, kwam het bedrog altijd uit. Zo gebeurde ook nu. De godin Hera zag de rook van het offer en zij zag de drie schapen. Direkt begreep zij, dat de koning zich niet helemaal aan de afspraak had gehouden. Hij had dan wel drie schapen geofferd uit zijn eigen kudde maar het waren niet de mooiste dieren die hij bezat. Hij had de godin met tweede-keus offerdieren afgescheept. Hera was woedend over deze daad, want daarmee toonde de koning eigenlijk, dat hij geen respekt voor haar had. De gevolgen bleven dan ook niet uit. Zoals beloofd zou er een kindje worden geboren, maar het zou geen jongen zijn. Volgens de wetten, die toen in dat land golden, kon alleen een jongen zijn vader opvolgen als koning. Er werd een meisje geboren, een prachtig kindje, dat de naam Atalanta kreeg, maar nooit zou zij de kroon van haar vader mogen overnemen. Dat was de straf voor koning Jasos.

De spijt en teleurstelling van de koning waren heel groot. Hoe vervloekte hij zijn boerenslimheid. Wat had hij een berouw. In zijn kwaadheid nam hij wraak op zijn dochtertje: hij liet haar, gekleed in haar mooiste kleren en gewikkeld in een deken neerleggen in een bos, waar weinig mensen kwamen. Hij dacht, dat het kleine prinsesje daar wel spoedig zou sterven van honger en kou. Misschien zouden wilde dieren haar wel vinden en opeten. Gelukkig beschikten de goden anders. Hera ontfermde zich over het kindje en stuurde een berin, die kort daarvoor een van haar jongen had verloren. De berin nam het kleine mensje mee naar haar eigen hol, waar het lekker warm was. Daar gaf zij het te drinken van haar eigen berenmoedermelk. Het duurde niet lang of alle dieren dachten, dat het kleintje een wat bleek uitgevallen berenjong was. Atalanta kon opgroeien tot een mooie jonge vrouw, die heel goed was in sporten en in jagen. Toen was het tijd om terug te gaan naar de mensen.

Omdat niemand wist, dat zij de dochter van koning Jasos was en omdat zij zelf niet wist wie haar menselijke ouders waren, ging zij ergens in een dorp, dicht bij het bos wonen. Zij leefde van wat de jacht haar opbracht en vond daarin een gemakkelijk bestaan. Het was de mannen in dat dorp niet ontgaan, dat zij heel mooi was en velen wilden best met haar trouwen. Toen voor het eerst een man haar gevraagd had zijn vrouw te worden, raadpleegde zij het orakel, dat wil zeggen: zij vroeg de goden om raad. Het orakel gaf een heel vreemd antwoord: 'Je zult niet mogen trouwen maar toch zul je het huwelijk niet uit de weg kunnen gaan.' Van dit antwoord begreep Atalanta niets, dus onthield ze alleen de eerste helft van het antwoord: 'je mag niet trouwen.' Zij wees dan ook iedereen af, die haar ten huwelijk kwam vragen.

Daarmee lieten veel mannen zich afschepen, maar er waren er ook, die bleven aandringen. Om van hun gezeur af te zijn stelde Atalanta eisen, die niemand kon inwilligen. Zo beloofde ze een man eens, dat ze met hem zou trouwen als hij zou willen inbreken in het godenpaleis op de top van de berg Olympos om de staf te stelen waarmee de oppergod Zeus zijn bliksems slingerde. Die man bedankte voor de eer: dat waagstuk was hem te groot en zijn leven hem te lief. Op die manier wist Atalanta geruime tijd verliefde mannen uit haar buurt te houden, maar niet voor altijd. Op zekere dag was een grote groep samengekomen in het veld. Druk pratend en hoofdschuddend stonden zij daar. Atalanta was beslist de mooiste vrouw van het land en vele mannen waren bereid hun leven voor haar te wagen, maar nu..... wat een vreemde wedstrijd had zij bedacht: 'ik ben bereid te trouwen met degene, die het in een hardloopwedstrijd van mij wint.' Dat leek geen zware opgave. Degene die het hardst kon lopen had een goede kans en velen waren goed getraind in de hardloopsport. Maar natuurlijk was er weer een voorwaarde aan de wedstrijd verbonden, die deelname onmogelijk maakte: 'wie het van mij verliest zal daarvoor met zijn leven betalen.' Mopperend keerden de meesten zich af. Deze eis was te hoog. Toch waren er enkelen uit een ver land, die niet wisten, welk een grote naam Atalanta had als hardloopster. Zij dachten, dat zij het van een vrouw wel konden winnen. Hoe bedrogen kwamen zij uit. Een voor een werden zij door de onvermoeibare verslagen, een voor een boetten zij daarvoor met hun leven.

Uit dat verre land kwam ook Hippomenes, een kleinzoon van de zeegod Poseidon. Hij was niet alleen heel goed in sporten, in het bijzonder in hardlopen maar hij was ook heel slim. Hij begreep, dat hij de wedstrijd niet op de gewone manier zou kunnen winnen en het treurige lot van zijn vrienden stond hem maar al te helder voor ogen. Dus moest er een andere manier gevonden worden om die wedstrijd te winnen. Hippomenes riep de goden aan en omdat hij zelf van hen afstamde waren ze graag bereid hem aan te horen. De kleine liefdesgod Eros zegde hem zijn hulp toe en ook de godin Aphrodite toonde zich bereid iets voor hem te doen.

Toen Hippomenes zich voor de wedstrijd meldde, keek Atalanta hem medelijdend aan. Ze was getroffen door de moed en de vastberadenheid van de jongen en vond het jammer dat deze goede eigenschappen hem zijn leven zouden kosten. Daarom probeerde ze hem van zijn plan af te brengen: 'dappere onbekende,' sprak zij, 'ik bewonder je moed. Je weet welke prijs je zult moeten betalen als je een wedstrijd tegen mij verliest, daarom raad ik je: zie af van je plan. Keer terug naar je geboorteland en kies daar de vrouw die je gelukkig zal maken. Waag je leven niet voor een huwelijk met mij.' Hippomenes antwoordde vastberaden: 'ik dank je voor je waarschuwing maar ik wil toch de wedstrijd met je houden en ik vertrouw er op, dat de goden mij zullen bijstaan.' Atalanta haalde haar schouders op. 'Dan moet je het zelf maar weten.'

De godin Aphrodite was inmiddels naar het land Macedonië gevlogen, waar bomen met gouden vruchten groeien, ver buiten het bereik van hebberige mensen. Ze plukte daar drie gouden appels en vloog terug naar Arcadië. Omdat de godin onzichtbaar was voor de mensen, kon zij de appels ongemerkt aan Hippomenes geven. Direkt daarna klonk reeds het startsein. Wat kon die Atalanta lopen. Het leek wel of haar voeten de aarde nauwelijks raakten. Met luide kreten moedigden de mensen haar aan maar er waren er ook, die graag zouden zien dat Hippomenes de wedstrijd zou winnen. Atalanta vond het niet prettig, dat sommige mensen haar tegenstander aanmoedigden en zij verdubbelde haar krachten. Hippomenes kreeg het benauwd. Zouden de goden hem dan in de steek laten? De godin Aphrodite verscheen hem: 'neem een van de appels en werp die voor de voeten van je tegenstandster.' Hij volgde haar bevel op. Atalanta zag met verbazing iets over de grond rollen waarin zij goudglans herkende. Onwillekeurig hield zij haar vaart in en haar ogen volgden het rollende voorwerp. Zij bukte zich snel en raapte de appel op. Daarmee verloor ze enkele kostbare seconden. Hippomenes zag zijn kans schoon en passeerde haar. Meteen wierp hij de tweede appel, dit keer vóór de voeten van zijn rivale langs, zodat zij een eindje naar rechts moest lopen om hem op te rapen. Ook daarmee verloor zij kostbare seconden.

Nu was Atalanta wel betoverd door de goudglans maar lang niet gek. Ze begreep heel goed, dat dit een manier was, bedoeld om haar af te leiden. Ze begreep ook heel goed, dat ze moest oppassen om de wedstrijd niet te verliezen. Opnieuw schoot ze Hippomenes voorbij en bereikte een voorsprong van twee, drie, zes, tien meter. Het hart klopte Hippomenes in de keel. Hij zag zichzelf de overwinning reeds ontgaan. Thanatos, de god van de dood, stond al klaar om zijn ziel te halen. Toen verschenen hem Aphrodite en de kleine liefdesgod Eros. 'Hou vol, span je tot het uiterste in', riepen zij, 'wij zullen je bijstaan.' De laatste ronde van de wedstrijdbaan kwam in zicht, daarachter lag het eindpunt. De wedstrijd zou snel zijn beslist. 'Neem je laatste appel,' beval de godin, 'en laat hem vallen op de plaats waar je nu bent.' Hippomenes deed wat zij zei en op hetzelfde moment trof Eros de rennende Atalanta met een van zijn gouden pijltjes recht in het hart. Zij keek om, om te zien hoe dicht haar vervolger achter haar was. Op hetzelfde moment liet Hippomenes zijn derde appel vallen en rende verder. De appel bleef liggen waar hij lag. Nu kwam Atalanta in tweestrijd. Als zij doorliep zou zij de wedstrijd winnen maar dan kon iedere willekeurige voorbijganger die derde appel pakken. Als zij even omkeerde om de appel op te rapen, had zij een goede kans om de rennende Hippomenes nog in te halen. Ze moest snel beslissen. Het pijltje van Eros deed zijn werk. Een kort ogenblik verloor ze haar verstand. Ze draaide zich om, griste de appel van de grond en zette de wedstrijd voort. Hippomenes zette zijn laatste krachten in en Aphrodite verleende hem de snelheid van een paard, de lichtvoetigheid van een antilope en de lenigheid van een tijger. Tegelijkertijd maakte zij de drie appels in Atalanta's handen zwaar als lood, zodat ook zij haar uiterste krachten moest inzetten om haar tegenstander op de hielen te blijven. De goden gunden haar de overwinning niet en zo moest gebeuren, dat Hippomenes met een kleine voorsprong als eerste bij het eindpunt aankwam. De mensen juichten hem toe maar zijn eerste daad was, de goden te bedanken voor hun hulp. Pas daarna nam hij de eerbewijzen in ontvangst. Zoals beloofd kon hij de schone Atalanta als zijn vrouw meenemen naar zijn geboorteland. Daar koos het volk hem later tot koning en zijn vrouw tot koningin. Toen begreep Atalanta de spreuk van het orakel en de levensweg, die de goden voor haar hadden bepaald.

7. DE DRIE STRAFFEN VAN TANTALOS

De god Zeus was getrouwd met de godin Hera. Zij was de godin van de huiselijke gezelligheid, van het huwelijk en het gezin; als jonge mensen gingen trouwen, brachten zij een offer aan Hera. Bij Zeus en Hera thuis, in hun tempel op de berg Olympos, was het niet altijd even gezellig. Het huwelijk van Zeus en Hera was niet erg gelukkig, want Zeus onderhield allerlei relaties met andere vrouwen, zowel godinnen als aardse vrouwen. Een tijd lang had hij zelfs een relatie met zijn zuster Demeter gehad. Toen Hera dat merkte, had ze Hades, de god van de onderwereld opgestookt om het kind, dat uit de relatie van Zeus en Demeter was geboren, te ontvoeren. Daardoor had Zeus een grote wrok tegenover zijn vrouw en soms liet hij dat goed merken. Dan donderde en bliksemde het op de berg Olympos en zeiden de andere goden tegen elkaar: 'onze ouders hebben weer eens ruzie!' Vaak eindigde zo'n ruzie ermee, dat Zeus boos weg liep, en een tijd lang op de aarde ging rondwandelen. Daar ontmoette hij vaak schone vrouwen, die best met de oppergod bevriend wilden zijn, want dat was altijd voordelig. De uit deze relaties geboren kinderen waren halfgoden omdat zij slechts voor de helft godenkinderen waren. Een kind krijgt bij zijn geboorte allerlei karaktereigenschappen mee, zowel van de vader als van de moeder, goede en kwade eigenschappen. Zo kon het gebeuren, dat kinderen van Zeus en een aardse vrouw ook hele lelijke eigenschappen hadden, die eigenlijk bij de goden helemaal niet pasten.

Een van de kinderen van Zeus was de halfgod Tantalos. Hij was koning van Lydië, heel rijk en heel machtig. Over zijn onderdanen regeerde hij met strakke hand maar er moet bij gezegd worden, dat hij er wel voor zorgde, dat zij het goed hadden. Echte armoede kwam in zijn rijk niet voor, van oorlog voeren hield hij niet en de mensen hoefden maar weinig belasting te betalen. Je zou kunnen zeggen dat niemand een hekel aan hem had maar ook, dat hij geen echte vrienden had. Daarom zocht Tantalos zijn vrienden bij zijn halfbroers en -zusters. De goden mochten hem wel. Tegen hen was hij altijd aardig, hij had vaak leuke dingen te vertellen en als hij werd uitgenodigd om te komen eten en daarbij een paar grappige verhalen vertelde, daverde de eetzaal soms van het lachen. Maar Tantalos had ook heel lelijke trekjes in zijn karakter. Daar merkte je zo op het eerste gezicht niets van maar wie hem beter kende, kwam er wel achter. Het was al een paar keer gebeurd, dat er na een groot diner etensresten en kruiken met wijn verdwenen waren. De lege kruiken werden dan later op aarde terug gevonden. Dat was heel erg, want er waren bepaalde spijzen en dranken, die de aardbewoners helemaal niet mochten hebben, omdat die alleen voor de goden bestemd waren. Ook was het al eens voorgekomen, dat vertrouwelijke zaken, die aan tafel waren besproken, plotseling bij de aardbewoners bekend bleken te zijn. Vader Zeus liet zijn zoon bij zich komen maar die ontkende natuurlijk alles. Om zijn vader tot andere gedachten te brengen en om zichzelf van iedere verdenking te zuiveren, nodigde hij alle goden uit om in zijn paleis in Lydië te komen eten.

Met de uitnodiging om te komen eten had Tantalos nog een tweede doel. De goden wisten immers alles? Hij wilde die alwetendheid dan wel eens op de proef stellen. Hij liet een uitstekend menu samenstellen voor zijn gasten. Dagenlang waren zijn koks in de weer en de heerlijkste spijzen werden klaargemaakt: verschillende soorten groenten, allerlei noten en vruchten, schaaldieren en vissen, pasteien en ga zo maar door. Alleen voor het hoofdgerecht wilde Tantalos zelf zorgen. Niemand mocht weten wat dat zou worden. 'Verrassing!' zei hij alleen maar. Op de dag van het feest stond hij vroeg op, ging naar de slaapkamer van zijn zoon, doodde hem met zijn eigen handen, braadde het lichaam en liet het als hoofdschotel opdienen.

De goden hadden al goed gegeten en gedronken, toen het hoofdgerecht werd binnengebracht. Het was rumoerig in de eetzaal. Dienaren liepen af en aan met lege borden; anderen zorgden ervoor, dat de bekers wijn steeds tot de rand toe gevuld waren. Muzikanten met fluiten, harpen en slaginstrumenten lieten de mooiste stukken horen. De goden waren in gezellige tafelgesprekken verwikkeld en af en toe kon je iemand hard horen lachen. Daar kwam de hoofdschotel: een enorme zilveren schaal. De gasten klapten in de handen. Zo'n mooie schaal moest ook wel een heel bijzonder gerecht bevatten. Wie weet welk dier uit een of ander ver land Tantalos had laten slachten. Twee dienaren tilden het zware deksel op. 'Oooooh!' zeiden de gasten. Vader Zeus zei echter niets en ook zijn vrouw, die anders altijd graag babbelde, deed er het zwijgen toe. Het vlees werd rondgediend. Iedereen kreeg een stuk op zijn bord. De godin Demeter, die nog altijd treurde om het verlies van haar dochter en niet aan de vrolijke gesprekken had deelgenomen, was er met haar gedachten niet bij: ze nam haar stuk vlees in beide handen en beet er een flink stuk af.

Terwijl zij at werd het stil in de zaal. Zeus was opgestaan. Zijn gezicht was rood van woede en zijn baard trilde. De goden durfden zich niet te verroeren. 'Leg dat vlees neer, mijn zuster, en spuug het stuk dat je in je

mond hebt weer uit want zonder het te weten zou je een groot onheil over jezelf afroepen.' Geschrokken deed Demeter, wat haar goddelijke broer zei. Die wendde zich tot de gastheer. 'Dacht je werkelijk, verdorven zoon, dat deze vreselijke misdaad voor onze alziende ogen verborgen kon blijven?' Brutaal haalde Tantalos de schouders op. 'Ik wilde wel eens zien hoever uw alwetendheid gaat, o vader.' 'Grijp hem en gooi hem in de diepste en donkerste put van de onderwereld,' beval de oppergod, 'laten wij ons beraden wat er met deze moordenaar moet gebeuren.' Maar eerst voegde hij het in stukken gehakte lichaam van zijn kleinkind weer tot een geheel samen en blies er nieuwe levensadem in. Een stukje van het schouderblad, dat de onnadenkende Demeter had opgegeten, werd vervangen door een stukje ivoor.

Na een kort beraad waren alle goden het er over eens, dat Tantalos drie misdaden had begaan en dat bewezen was, dat hij daaraan inderdaad schuldig was. Hij had gestolen en hij had geheimen verraden. Daarvoor hadden enkele niet al te zware straffen kunnen worden opgelegd. Maar Tantalos had zich ook vergrepen aan het leven van zijn eigen kind en die misdaad was zo verschrikkelijk, dat zelfs de ergste straf niet erg genoeg was. Daarom kreeg hij drie zware straffen, die tot in eeuwigheid zullen voortduren. Hij werd gebonden en aan een paal midden in een vijver gezet. Prachtige vissen zwommen in het heldere water en streken soms langs zijn lichaam. Het wateroppervlak droeg de mooiste planten met kleurige bloemen. Het water was helemaal schoon, je kon het zo drinken. Maar zie, steeds als Tantalos zich voorover boog om te drinken, zakte het wateroppervlak. Hij kreeg een verschrikkelijke dorst, was omgeven door water maar kon niet drinken. Dat was zijn eerste straf. Daarbij kwam een knagende honger. Aan de kant van de vijver stonden allerlei bomen, die de heerlijkste vruchten voortbrachten: glanzende appels, zoete peren, malse pruimen en sappige perziken hingen aan de takken. Sommige vruchten hingen zo dicht bij de veroordeelde, dat hij ze gemakkelijk kon pakken maar steeds wanneer hij dat probeerde, werden de takken als door een geheimzinnige wind naar boven geblazen, zodat hij er niet meer bij kon. Dat was de tweede straf.

De vijver lag aan de voet van een gebergte. Hoog daarboven lag een groot rotsblok, losgeslagen van de top en met nog net genoeg evenwicht om niet naar beneden te vallen. Het zou slechts een kwestie van afwachten zijn, tot deze steenmassa met donderend lawaai naar beneden zou komen, steeds sneller en sneller, alles meesleurend in zijn dodelijke vaart. Het gevaarte zou de moordenaar verpletteren en dat zou voorwaar geen zachte dood zijn. Zo straften de goden een misdadiger, die hun vriend had kunnen zijn, met drie eeuwig durende kwellingen.

8. HET NOODLOT VAN PERSEUS

De oude Grieken hadden hun waarzeggers en priesters om dromen uit te leggen en om voorspellingen te doen van gebeurtenissen in de toekomst. Heel beroemd was het orakel van Delphi. Het is moeilijk uit te leggen wat een orakel nu precies is; in ieder geval geen mens. Als de priesters de goden aanriepen en deze gaven antwoord, dan was dat antwoord een orakel. Er bestonden vele manieren om het orakel te raadplegen, met andere woorden: er bestonden vele manieren om van de goden een antwoord op een vraag te krijgen. Dat kon gebeuren door het werpen van dobbelstenen. Sommige priesters lazen een antwoord uit de manier waarop vogels voorbij vlogen, anderen lazen in de ingewanden van dieren, weer anderen hoorden antwoorden in het ruisen van riet of van bomen in de wind. Hoe dan ook, als een orakel iets duidelijk maakte, hechtte men er veel waarde aan. Belangrijke beslissingen zoals het wel of niet voeren van een oorlog werden vaak door een orakel bepaald.
Zo gebeurde het eens, dat koning Acrisios het orakel in Delfi raadpleegde. Dit orakel is gewijd aan de god Apollo. Het orakel waarschuwde de koning: 'Neem u in acht voor uw kleinzoon. Hij zal u van de troon stoten en u doden!' De koning schrok hevig. Hij had geen zonen en slechts één dochter, Danaë. Onmiddellijk liet hij het meisje opsluiten in een cel. Dag en nacht werd Danaë door vrouwen bewaakt. Nooit zag zij iets van de wondermooie wereld. Maar wat niemand wist: de oppergod Zeus was hevig verliefd op haar. In de gedaante van een stofwolk, die de bewaaksters niet konden zien, drong hij haar cel binnen en nam daarna zijn goddelijke vorm weer aan. Het duurde niet lang of Danaë, die hoopte, dat de oppergod haar uit haar gevangenis zou kunnen bevrijden, werd ook verliefd op Zeus en uit deze liefde werd een kind geboren, een jongen, die zij Perseus noemde.

Toen koning Acrisios hoorde, dat zijn dochter ondanks alle voorzorgsmaatregelen tóch een zoon had gekregen, was hij razend van woede en angst. Hij liet alle bewaaksters, die zo in de uitvoering van hun plicht te kort waren geschoten, op een wrede manier ombrengen, maar zijn eigen dochter en pasgeboren kleinkind

doden, dat durfde hij niet. Hij wist, dat de goden zo'n laffe daad zeer zwaar zouden straffen, daarom bedacht hij iets anders: hij sloot Danaë en Perseus op in een kist en liet die in zee gooien. Daar dreven moeder en zoon in het koude water, dat langzaam door de kieren van de kist naar binnen sijpelde. Het zou niet lang duren of de verdrinkingsdood zou een einde maken aan hun lijden. Gelukkig liet Zeus het zover niet komen. Hij stuurde een school vissen op de kist af, die er voor zorgde, dat deze met zijn kostbare inhoud ergens aan land spoelde. Zo kwamen Danaë en haar zoon terecht op het eiland Serifos, waar koning Polydectes regeerde. De koning hoorde van het aanspoelen van de beide drenkelingen en liet hen bij zich komen. Zij mochten in het paleis blijven wonen en later trouwde Danaë met de koning. Polydectes voedde de jongen op als zijn eigen zoon.

Jaren gingen voorbij en Perseus groeide op tot een stevige kerel, die handig was met allerlei wapens, goed kon sporten en gezegend was met een gezond verstand. Niemand behalve zijn moeder wist, dat hij een halfgod was, een zoon van een goddelijke vader. Ook Perseus wist het niet. Hij had trouwens weinig belangstelling voor zijn af˙komst en wist niet beter of koning Polydectes was zijn vader.

Toen Perseus een jaar of zeventien was, vond zijn stiefvader het tijd om hem de wijde wereld in te sturen. Als hij terugkwam van zijn reis kon hij weer in het paleis wonen. Hij ging op reis en kwam in een land terecht, gelegen aan het uiteinde van de aarde, vlak bij de ingang van de onderwereld. De god Hermes, ook een zoon van Zeus, hield de avontuurlijke tocht van zijn halfbroertje in de gaten en voorzag hem van enkele dingen, die hij best zou kunnen gebruiken. Toen Perseus op een ochtend wakker werd, vond hij naast zich een reistas, een paar sandalen waarmee hij kon vliegen, een helm, die de drager onzichtbaar maakte, een blinkend schild en een bronzen zwaard. Het land waar Perseus terecht was gekomen, werd geregeerd door drie monsters, de Gorgonen. 'Geregeerd' is eigenlijk het verkeerde woord. De monsters bestuurden niet het land maar zij onderdrukten de bevolking. Van tijd tot tijd verlangden zij mensenoffers. Het waren draken met afschuwelijke slagtanden. In plaats van haren groeiden er giftige slangen op hun hoofd. In plaats van handen hadden zij vervaarlijke klauwen, die een mens gemakkelijk konden verscheuren en enorme vleugels, waarmee ze niet alleen konden vliegen maar ook gemene klappen konden uitdelen. Het ergste was echter hun gezicht met de ogen. Wie daarnaar keek werd zo verschrikkelijk bang, dat hij zich niet meer kon bewegen zoals bij een konijntje gebeurt, dat een grote slang op zich af ziet komen. Van de drie Gorgonen waren er twee onsterfelijk, maar omdat ze heel veel op elkaar leken, kon niemand zien, wie dan de derde sterfelijke Gorgoon was.

De Gorgonen lagen te slapen en hun gesnurk daverde tussen de bergen. Perseus, nieuwsgierig, kwam op het geluid af. Vroeger had hij de verhalen over deze gruwelwezens al gehoord. Hij was blij ze nu in het echt te zien en angst kende hij niet. Hij bad tot de goden en vader Zeus, die met spanning de bezigheden van zijn zoon volgde, stuurde Hermes om hem te helpen. Perseus nam zijn zwaard en sloop naar de slapende monsters toe. Hij wist heel goed, dat hij niet naar de gezichten moest kijken. Terwijl Hermes zijn hand met het zwaard bestuurde, nam Perseus zijn blinkende schild en gebruikte dat als spiegel. In de weerschijn kon hij zien waar de nek van het middelste monster zat, die Hermes hem aanwees. Met een machtige houw van zijn zwaard hakte hij de afgrijselijke kop van de romp. Het monster kon niet eens meer schreeuwen maar de slangen maakten een luid kabaal. Daardoor werden de twee andere monsters wakker. Snel greep Perseus zijn reistas en bedekte daarmee het afgehouwen hoofd, zodat hij het niet kon zien en de slangen hem niet konden bijten. Toen zette hij zijn helm op en nam de benen. De gevleugelde sandalen droegen hem de lucht in. Het hoofd hobbelde mee in de reistas op zijn rug.

Boreas en Zefyros, de goden van de wind namen hem mee en brachten hem over de zee in het land van koning Atlas. Deze echter had ook ooit eens het orakel van Delphi geraadpleegd en dat had hem voorspeld, dat hij op moest passen voor een jonge man met een reistas, die door de winden naar zijn land gedragen zou worden. Toen Perseus voor de koning verscheen, werd hij dan ook niet ontvangen volgens de regels der gastvrijheid. De koning wilde weten, wat er in zijn reistas zat en toen Perseus zei, dat dit hem niets aanging werd koning Atlas ongeduldig en boos. Met een snel gebaar rukte hij Perseus de tas uit handen. Nieuwsgierig maakte hij hem open..... Nog één kreet kon de ongelukkige geven, toen versteende hij. Waar dit gebeurde liggen hoge bergen, die tot op de dag van vandaag de naam 'Atlasgebergte' dragen.

Boreas en Zefyros brachten Perseus in een land aan zee. Geweldige rotsen lagen langs de kust en het geweld, waarmee de golven op die rotsen uiteenspatten, leek wel op het gerommel van de donder. Perseus zocht een plek op waar het wat rustiger was. Hij was moe en hij had slaap. Behaaglijk strekte hij zich uit onder een

schaduwrijke cypres. Bijna vielen zijn ogen dicht, toen hij iemand hoorde huilen. Verbaasd ging hij rechtop zitten. Niet ver daar vandaan zag hij een meisje, schoon als de godin Venus, met glanzende blonde haren. Ze jammerde zachtjes em toen hij dichterbij kwam, zag hij dat zij was vastgebonden. Onmiddellijk trok hij zijn zwaard en voorzichtig sneed hij de koorden door. 'Wie ben je en wat doe je hier? vroeg hij. 'Ik heet Andromeda', snikte het meisje, 'mijn vader heeft iets gedaan, waardoor de zeegod Poseidon boos op hem is geworden. Het orakel heeft gesproken, dat ik geofferd moet worden, misschien zal dan de woede van de god bedaren.' Ze was nog niet uitgesproken of de rotsen begonnen te beven. Uit de zee kwam een ondier omhoog, half man half vis. Grote scherpgepunte tanden stonden in zijn bek, die hij begerig open en dicht klapte. Het meisje gilde het uit maar ze was niet de enige die gilde. Perseus zag hoe een man, gekleed in een koninklijke mantel, aan kwam rennen, klaar om de strijd met het zeemonster aan te binden. 'In naam van Zeus, jonge vreemdeling, help mij. Dat beest zal mijn dochter verslinden. Ik zal je alles geven wat je vraagt, al was het mijn hele koninkrijk.' Perseus hoefde niet te antwoorden. Met behulp van zijn gevleugelde sandalen verhief hij zich in de lucht en liet zich als een roofvogel op het aanstormende monster vallen. De strijd was kort maar hevig. Toch had Perseus geen schrammetje, toen het ondier sissend en blazend in de zee zonk, die zich rood kleurde van bloed.

Groot was de dank van de ouders. Toen Perseus zijn beloning in ontvangst mocht nemen, had de koning eerlijk gezegd wel een beetje spijt van zijn belofte, dat hij desnoods zijn hele koninkrijk zou afstaan, maar gelukkig wenste de held dat niet. Hij vroeg slechts de schone Andromeda tot vrouw en opgelucht gaf de koning daarvoor zijn toestemming. Je hebt aan de handelwijze van deze koning al gemerkt, dat hij niet erg handig was: eerst een ruzie met de god Poseidon, die hem bijna zijn dochter had gekost, dan een ondoordachte belofte en nu zomaar toestemming voor een huwelijk met een wildvreemde man. De koning had iets over het hoofd gezien. De hand van Andromeda was al toegezegd aan de prins van een buurland. Toen zij aan de zeegod zou worden geofferd, was de prins niet zo dapper geweest om voor haar op te komen en het gevecht met het zeemonster aan te gaan. Nu alles voorbij was kwam hij zijn bruid alsnog opeisen; ze was hem immers beloofd. De koning kon zich voor de zoveelste keer wel voor het hoofd slaan, dat hij zo'n ondoordachte belofte had gedaan. Dat hielp echter niets. Er ontbrandde een hevige strijd. Niemand waagde het Perseus te helpen en samen met hem te strijden. Op een kwaad ogenblik verloor hij zijn zwaard. Het werd hem door de woedende prins uit de handen geslagen en voordat hij zich kon bukken om het weer op te rapen, voelde hij de punt van het vijandelijke zwaard al op zijn borst. Er bleef hem nog maar één redmiddel over. 'Wie mij nu nog goed gezind is moet zijn hoofd afwenden!' brulde hij, zo luid hij kon. Vanuit zijn ooghoek zag hij, dat alleen prinses Andromeda deed wat hij vroeg. De anderen bleven nieuwsgierig toekijken hoe hij zich uit zijn moeilijke situatie zou redden. Snel greep Perseus in zijn reistas en een ogenblik later grijnsde het gruwelijke hoofd met de slangenharen zijn vijand aan. Met een gesmoorde kreet verstarde deze maar niet hij alleen, ook de koning, de koningin, de hovelingen en de metgezellen van de prins veranderden in steen.

Nu kon Perseus samen met zijn bruid de terugreis naar huis aanvaarden. Hij vond zijn moeder in goede gezondheid terug en volgde na enkele jaren zijn stiefvader op als koning van het land. Prinses Andromeda regeerde als koningin aan zijn zijde. In de jaren van hun koningschap ging het goed met het land.

Maar hoe liep het af met koning Acrisios, met wiens bange voorspelling dit verhaal begon? Hij was heel oud geworden maar regeerde nog steeds omdat er niemand was, die hem kon opvolgen. Eens was koning Perseus te gast in zijn land. Perseus wist niet, dat Acrisios zijn grootvader was en Acrisios wist niet, dat Perseus ooit het kind was geweest, dat hij in een kist had opgesloten. Er werd een vriendschappelijke sportwedstrijd gehouden. Perseus, die vroeger heel goed was geweest in het discuswerpen, wilde zijn geluk nog wel eens beproeven. Toen hij zijn schijf wilde gooien, raakte de god Hermes in de gedaante van een honingbij even zijn hand aan. Eén moment was Perseus niet geconcentreerd. De schijf vloog uit zijn hand maar in een verkeerde richting. Koning Acrisios kon het noodlot niet ontlopen. De schijf trof hem aan zijn hoofd, zodat hij viel en stierf. Zo kwam de voorspelling van het orakel toch nog uit, maar dat kon Perseus niet weten.

9. HET HOUTBLOK VAN MELEAGROS

In het land Calydon regeerden koning Oineos en koningin Althaya al tien jaren tot vreugde en geluk van hun onderdanen. Slechts één groot verdriet kende het koningspaar en met hen hun onderdanen: er was geen kroonprins. Groot was dan ook de vreugde bij iedereen, toen op een moment waarop niemand meer iets ver-

wachtte, bekend werd: er zal in het koninklijk paleis een kindje geboren worden. Met ongeduld werd er op de geboorte gewacht en toen het een jongen bleek te zijn, een kleine prins, kende de vreugde geen grenzen meer. De trotse vader gaf hem de naam Meleagros en gaf opdracht, dat er een feest gevierd moest worden, zoals het land nog nooit had gekend. Natuurlijk konden niet alle bewoners van het land op kraambezoek komen, daar waren het er veel te veel voor. De koning nodigde daarom uit alle steden en dorpen tien bewoners uit als vertegenwoordigers van de anderen. Verder liet hij in alle dorpen en steden een feestmaaltijd houden, waaraan iedereen, groot en klein, arm en rijk, kon deelnemen.

Toen het feest in volle gang was, verschenen drie vrouwen voor de poorten van het paleis. Het waren de Moiren, de godinnen, die hun dag doorbrengen met het spinnen aan de draad van het menselijk lot. Zij waren niet uitgenodigd op het feest, omdat het zulke onaangename vrouwen waren. Waar zij verschenen gebeurde steeds iets naars, zodat de mensen hen liever meden. De goden waren natuurlijk wel uitgenodigd en sommigen waren 'in mensengedaante' met veel genoegen verschenen. Dat had bij de drie Moiren kwaad bloed gezet en daarvoor kwamen zij nu wraak nemen.

De drie godinnen eisten te worden toegelaten tot de kamer, waar de kleine Meleagros rustig lag te slapen. Daar had de koning weinig zin in omdat hij hen niet vertrouwde. 'Zweer mij eerst, dat jullie hem geen enkel kwaad zullen doen,' sprak hij. Liever had hij gezien, dat de drie meteen rechtsomkeert hadden gemaakt, maar tot zijn verbazing waren ze heel aardig: 'natuurlijk beloven wij, dat wij hem niets zullen doen. Wij komen hem alleen maar onze goede wensen aanbieden.' De koning was gerustgesteld en bracht hen naar zijn zoon, maar wat zou hij daar spijt van krijgen. De Moiren gingen aan het voeteneinde van de wieg staan en hielden hun handen boven het slapende prinsje. 'Je zult een held worden, die je ouders en je land tot eer zal strekken,' verkondigde de eerste. De koning en koningin glimlachten. 'Je zult geliefd zijn bij alle mensen, zowel binnen als buiten je koninkrijk,' sprak de tweede en weer glimlachten de ouders. 'Mijn zusters hebben dit nu wel gezegd,' riep de derde met verheffing van stem, 'maar daarmee is de belediging niet gewroken, die jouw ouders ons hebben aangedaan. Ik kan deze heilwensen niet meer ongedaan maken maar ik kan er wel voor zorgen, dat je heel weinig tijd krijgt om ze in vervulling te doen gaan.' Koning Oineos en zijn vrouw verbleekten van schrik. Nu zou hun kind toch nog worden vervloekt. O, hadden zij die drie heksen maar nooit bij de kleine toegelaten. De jongste godin wees met haar spitse wijsvinger naar de haard, waarin een houtblok lag te smeulen. 'Je zult slechts in leven blijven, zolang dat houtblok nog niet door het vuur is verteerd! Dat zal je ouders leren voortaan wat beleefder te zijn.' Zodra zij dit had gezegd waren de drie Moiren verdwenen. De koning was met stomheid geslagen maar de koningin wist zich te beheersen. Ze greep een kruik met water en goot deze uit in de haard, zodat het vuur met luid gesis doofde. Toen greep zij het blok hout, dompelde het nogmaals in water, wikkelde het in een doek en verborg het in haar slaapkamer. 'Zolang ik dat blok hout bewaar, zal mijn kind leven,' sprak zij en dacht daarbij werkelijk, dat zij het noodlot kon beïnvloeden.

Jaren gingen voorbij. Meleagros groeide op tot een stevige jongen en door zijn vriendelijke karakter was iedereen op hem gesteld. Hij hield van jagen en vissen. In die sporten was hij handiger en slimmer dan andere jongens en soms waagde hij zelfs zijn leven om een goede jachtbuit te bemachtigen.

Op zekere dag werden in het land oogstfeesten gevierd. Aan alle goden werden offers gebracht maar per ongeluk werd de godin van de jacht, Artemis, vergeten. Die was daarover natuurlijk kwaad en zond om zich te wreken een kolossaal everzwijn, dat grote schade aanrichtte aan de akkers. Het ondier vertrapte het zaaigoed, zodat de gewassen niet opkwamen en wat er toch nog opkwam, werd opgevreten. Er kwam gebrek aan groenten en vruchten. Toen de koning ervan hoorde, zond hij zijn zoon uit om het beest te vangen en te doden. Meleagros verzamelde zijn vrienden om zich heen. Zijn oom Erginos, een broer van zijn moeder, was ook van de partij. Uit het buitenland kwam zijn vriendin Atalanta over, een meisje dat - net als hijzelf - heel ervaren was in het jagen. De meeste mannen vonden het maar raar dat een vrouw meedeed aan de jacht op een everzwijn maar zij schikten zich in de wil van de kroonprins. Bovendien, zo lang zij niet in de weg liep kon het geen kwaad dat zij erbij was.

Het duurde niet lang of de ever werd gevonden. Hij was juist bezig met het vertrappen van een korenveld. Meleagros en zijn vrienden joegen het beest op, dreven het tussen de korenaren vandaan, het open veld in. Daar zou het gemakkelijk zijn te raken. De ever rende tot de rand van het veld, keerde zich toen plotseling om en schoot opnieuw het koren in. Er was een grote kans, dat de jagers het ondier uit het oog zouden verliezen. Gelukkig stond daar Atalanta, die onmiddellijk haar boog spande en schoot. Ze raakte de ever aan een oor, echter zonder hem ernstig te verwonden. Het beest brulde van woede en schudde hevig met zijn kop om

die lastige pijl uit zijn oor te verwijderen. Daardoor lette hij niet goed op en rende precies de kant uit, waar de jagers zich bevonden. Een aantal pijlen trof hem in rug en nek maar een pijl van Meleagros trof hem in het hart, zodat hij dood neerviel. Een luid gejuich klonk in het rond. De kroonprins trok zijn jachtmes, stroopte het beest het vel af en gaf het Atalanta. 'Deze buit behoort jou toe, schone Atalanta. Jij was het, die als eerste dit ondier met je pijl trof. Jij maakte het ons makkelijk om het te doden. Neem deze buit als blijk van waardering.' Er klonk een afkeurend gemompel. 'Hier ben ik het niet mee eens,' hoorde Meleagros zijn oom Erginos zeggen. 'Atalanta had puur geluk met haar schot,' zei een ander. 'Je gaat de mooiste jachttrofee toch niet aan een vrouw geven?' riep een derde. 'Deze vrouw was slechts gast bij onze jachtpartij,' beweerde een vierde, 'ze had helemaal niet mogen schieten.' Meleagros werd kwaad. 'Ik was degene die het ondier doodde,' riep hij uit, 'ik bepaal dus ook wie de buit krijgt!' Er klonken luide protesten en enkele mannen trachtten Atalanta over te halen, dit geschenk niet te accepteren. 'Je hebt er geen recht op,' zei een van de oudsten. Atalanta was verward, ze kreeg een kleur en wist niet wat ze doen moest. Daar stond ze dan met het vel van de ever in haar handen.

Plotseling sprong Erginos op haar af. Hij gaf haar een duw, zodat zij op de grond viel en rukte het vel uit haar handen. 'Zo vergaat het brutale meisjes, die zich het recht op buit aanmatigen.' Meleagros zag het gebeuren en een kort moment was hij sprakeloos van woede. Nog voor anderen het hadden kunnen verhinderen trok hij zijn zwaard en doodde hij zijn oom. 'En zo vergaat het iedereen, die zich niet stoort aan mijn bevelen,' schreeuwde hij en zwaaide dreigend met zijn zwaard in het rond. 'Wie het er niet mee eens is moet het maar zeggen.' De jagers weken achteruit. Niemand zei iets. Atalanta klom op de rug van haar paard en zonder een woord te zeggen galoppeerde zij weg in de richting van haar land.

In het koninklijk paleis had men intussen gehoord wat er was gebeurd. Alleen de koningin, die juist naar een tempel was gegaan om een offer te brengen, wist nog van niets. Een boodschapper stormde de tempel binnen: 'majesteit, uw broer, prins Erginos is gedood.' Uit de manier waarop hij dat zei, begreep de koningin onmiddellijk, dat niet het everzwijn haar broer had omgebracht maar dat hij vermoord was. Staande voor het altaar hief zij haar handen ten hemel. 'Degene die dit gedaan heeft, zal daarvoor met zijn eigen leven boeten. Dat zweer ik bij het leven van mijn eigen zoon.' 'Zeg dat niet, majesteit,' riep de boodschapper, 'herroep uw woorden en smeek de goden om vergeving.' Trots schudde de koningin haar hoofd. 'Ik herroep mijn woorden niet. De moordenaar van mijn broer zal sterven, onverschillig wie het is.' De boodschapper werd doodsbleek. Het klamme zweet stond op zijn voorhoofd. 'Vooruit, zeg mij wie het is!' Als een verpletterende slag trof haar het antwoord: 'de moordenaar is uw eigen zoon!'

Meleagros deed zijn intocht in de stad maar het was geen zegetocht. De mensen stonden wel langs de straten en een enkele wuifde maar de meesten keken ernstig voor zich. De kroonprins was verward. Hij had het land van een zware plaag verlost. Hij was een held maar tegelijk ook een moordenaar. Hij had in een onbezonnen ogenblik een mensenleven genomen. En dan was daar nog het beeld van het meisje Atalanta. Ze was weggereden zonder een woord te zeggen. Ze had zelfs niet meer omgekeken. Het prettige gevoel een overwinning te hebben behaald, werd teniet gedaan door een gevoel van schuld en berouw. Meleagros wilde naar de tempel van de oppergod Zeus gaan, om een verzoeningsoffer te brengen en om vergeving te smeken. Hij was niet ver van de tempel verwijderd toen hij zich plotseling ziek voelde. Hij werd misselijk en duizelig, kon zich niet in het zadel te paard houden. De teugels gleden uit zijn handen en terwijl de mensen om hem heen verschrikte kreten gaven, viel hij op de grond.

Koningin Althaya wankelde naar haar paleis. Binnen in haar streden verschillende gevoelens. Ze had haar broer verloren, van wie ze veel had gehouden. Die moord moest gewroken worden, maar ze kon toch geen wraak nemen op haar eigen zoon? Anderzijds had zij in een godentempel wraak gezworen, nog wel bij het leven van haar kind. Als zij die eed brak, zouden de goden haar vreselijk straffen. Zij moest met verdwaasdheid geslagen zijn geweest, toen zij die verschrikkelijke uitspraak deed en nu daarvoor de straf ondergaan. Wel, ze zou die straf als een trotse vrouw dragen. Vastberaden ging zij haar slaapkamer binnen, waar zij in een geheime kast het half verkoolde blok hout bewaarde, dat zij bij het bezoek van de drie Moiren uit het vuur had gered. Met het blok hout ging zij terug naar de tempel en beval de priesters het vuur op het altaar hoog op te stoken. Toen de vlammen sisten en knetterden hief zij het blok op en wilde het in het vuur werpen. Maar zie, de hand waarmee zij wilde werpen weigerde dienst. Machteloos bleef haar arm hangen. Zij probeerde het met de andere hand maar ook die bewoog niet. Toen begreep de koningin, dat de goden de hoogste prijs van haar verlangden voor haar ondoordacht afgelegde eed. Zij drukte het blok hout tegen haar

borst en voordat de priesters het konden verhinderen, stortte zij zichzelf in de vlammen. 'Noodlotsgodinnen, neem mijn leven als zoenoffer voor wat ik ondoordacht gezworen heb en zie waartoe de liefde van een moeder in staat is.' Stervend bad zij tot de goden, dat dit offer voldoende mocht zijn en dat haar zoon mocht blijven leven, maar de goden wendden hun blik van haar af en verhoorden haar gebed niet.

Men had Meleagros een huis binnen gedragen en hem op een rustbank gelegd. Zijn vader knielde naast hem en buiten wachtten vele vrienden. 'Waar is mijn moeder?' fluisterde de kroonprins. Enkele dienaars gingen de koningin zoeken maar voordat zij koning Oineos de dood van zijn vrouw konden berichten was ook Meleagros al gestorven. Zijn dood viel op hetzelfde moment waarop het laatste stukje van het houtblok door het vuur werd verteerd. Zo kwam de laatste voorspelling van de Moiren alsnog uit.

10. FILEMON EN BAUCIS

Er is een tijd geweest, waarin de goden graag zo nu en dan van de Olympos afdaalden om zich tussen de mensen te begeven. Ook vader Zeus vond het prettig om af en toe een zwerftocht door de wereld te maken om te zien, hoe de mensen leefden en hoe ze met elkaar omgingen. Op zekere dag riep hij zijn zoon Hermes bij zich. Als de goden een boodschap naar de mensen wilden sturen - en dat gebeurde heel vaak – dan was het de taak van Hermes om die boodschap over te brengen. Hermes kwam dus vaak bij de mensen en kende natuurlijk ook goed de weg op de aarde. 'Luister, mijn zoon', zei vader Zeus, 'ik wil onderzoeken of de mensen nog altijd goed zijn voor elkaar en gastvrij voor vreemdelingen. Ik ga een zwerftocht over de aarde maken en zou het fijn vinden als jij met me mee ging'. 'Dat is goed, vader. Ik stel voor dat we vermomd gaan als eenvoudige handelsreizigers, zodat de mensen ons niet herkennen. We trekken oude, afgedragen kleren aan, nemen een kruikje water mee en een paar wandelstokken.' Dat vond de god Zeus een uitstekend idee. De volgende dag gingen ze in alle vroegte op pad.

Vader en zoon liepen de hele morgen in zuidelijke richting. Ze kwamen vele mensen tegen maar niemand keek naar hen, niemand zei 'goeie morgen'. Toen ze een herder de weg vroegen, kregen ze niet eens antwoord. In de verte doemden de omtrekken van een grote stad op en op de weg kwam hen een vrouw tegemoet met een mand met vijgen op haar hoofd. 'Goede vrouw,' zei Zeus, 'kunt u ons misschien vertellen hoe de stad heet, die daar ginds ligt?' 'Ik heb geen tijd!' snauwde de vrouw, 'loop er maar naar toe, dan merk je het vanzelf.' Snel ging ze verder. De goden naderden de stad en stonden stil bij de poort. Daar was een jongen aan het luieren. Hij lag op zijn rug in het gras aan de kant van de weg en vermaakte zich er mee zijn hond te plagen. Hij trok het dier aan zijn oren en zijn staart en je kon duidelijk zien, dat de hond dat helemaal niet prettig vond. Zeus ergerde zich en stond op het punt de jongen een standje te geven maar Hermes legde zijn hand op zijn vader's arm. Hij trok zijn vriendelijkste gezicht. 'Goede vriend, kun je ons misschien vertellen hoe deze stad heet en of wij hier een eenvoudige herberg kunnen vinden om een hapje te eten?' De jongen nam Hermes van het hoofd tot de voeten op. 'Wat schuift het?' vroeg hij. 'Wat bedoel je, vriend?' 'Ik bedoel, dat ik dergelijke inlichtingen niet voor niets geef. Voor niets gaat de zon op.' Hermes wierp een zijdelingse blik op zijn vader en zag, dat deze zich kwaad maakte. Hij zou met een vingerbeweging die vervelende jongen tot as kunnen laten verteren maar daarvoor waren ze immers niet naar de mensenwereld gekomen. 'Goede vriend,' zei Hermes, 'we willen niet veel beslag op je tijd leggen. Als je ons even wilt wijzen in welke richting we moeten lopen naar de dichtstbijzijnde herberg, dan vragen we daar wel verder. We hebben geen geld bij ons, maar je wilt ons die kleine inlichting toch wel geven?' 'Nee, geen geld, geen inlichtingen. Zoek het zelf maar uit, stelletje armoedzaaiers.' Hij draaide zich om en ging verder met het plagen van zijn hond. Vader Zeus kreeg een kleur van kwaadheid en stond op het punt die brutale rekel te veranderen in een kat, zodat zijn eigen hond hem eens een lesje kon leren. Hij strekte zijn hand al uit maar Hermes trok hem aan zijn arm. 'Kom vader, we lopen een eindje door en proberen het dan nog eens.' 'Die vlegel!' gromde Zeus in zijn baard, 'voor niets gaat de zon op! Hij moest eens bedenken wie de zon heeft gemaakt!' 'Ja vader, u hebt gelijk maar laten we aan dit domme mensenkind geen tijd meer verspillen.'

Ze kwamen in de stad en vroegen naar een herberg maar niemand had tijd om hen er een te wijzen. Toen ze na een half uur dwalen er toevallig een zagen, zei de herbergier, dat hij geen plaats had. Na nog een half uur zoeken vonden ze een andere herberg maar daar eiste de waard betaling vooraf. Hij was zeker bang, dat die armoedig geklede wandelaars er de volgende dag vandoor zouden gaan zonder af te rekenen. De goden werden moe. Een riempje van Hermes' sandaal was losgescheurd, zodat het lopen moeilijk werd. Zeus had last van een blaar op zijn hiel en allebei waren ze dorstig en zaten zij onder het stof.

De stad lag al weer ver achter hen, toen ze een eindje van de weg een eenvoudige hut zagen liggen. Wat een armetierig geval was dat. Het dak was met riet gedekt maar hele plukken waren eraf gewaaid. De deur hing scheef in de hengsels. Verscheidene planken van de voorgevel waren zo oud, dat ze kromgetrokken waren en los zaten. Hermes wilde doorlopen maar Zeus bleef staan. 'Laten we nog één poging wagen'. Hij wilde met zijn wandelstaf op de scheve deur kloppen maar dat was al niet meer nodig. Een oude man met wit haar kwam om de hoek van het huisje sloffen. 'Neem mij niet kwalijk, goede lieden,' zei hij met een krakende stem, 'ik had jullie niet zo gauw gehoord. Mijn oren zijn niet meer zo best. Maar kom gauw binnen. Jullie zullen wel moe zijn en dorst hebben. Ik heet Filemon en dit is mijn vrouw Baucis. Kom binnen en wees welkom. Ja, ja, mijn vrouw zal jullie te drinken geven. Pas op voor de bovenpost van de deur, die zit een beetje laag.' Maar het was al te laat. Hermes, die vrij lang was, had zijn hoofd gestoten. Filemon en Baucis sloegen hun handen in elkaar van schrik. 'Arme jongen, ga gauw zitten.' Baucis nam een kommetje water en een doek. Ze maakte de doek nat en bette daarmee de plek, waar een flinke bult zichtbaar werd. Intussen maakte Filemon een vuurtje in de schouw. 'We hebben nog een stukje spek en wat eieren,' fluisterde hij zijn vrouw in het oor, 'als jij nou voor brood en melk zorgt, kunnen we onze gasten een goede maaltijd voorzetten.'

De goden aten en dronken naar hartelust en het duurde niet lang of de vermoeidheid begon uit hun voeten te trekken. Toen ze genoeg hadden gehad, wilden ze opstaan om verder te gaan, maar daar wilden de oudjes niet van horen. Het was al bijna donker en naar de volgende stad was het nog uren lopen. Dus bleven ze die avond gezellig rondom het vuurtje zitten. In het oude Griekenland was het niet behoorlijk om aan gasten allerlei vragen te stellen, dus vertelde Filemon iets over zijn vrouw en zichzelf. Ze waren beiden tachtig jaar en kenden elkaar al vanaf de tijd dat zij nog kinderen waren. Ze waren verliefd geworden en hielden nog evenveel van elkaar als zestig jaar geleden, toen zij getrouwd waren. Kinderen hadden zij nooit gehad. Dat was natuurlijk heel verdrietig en om zich daarover heen te zetten hadden ze allebei altijd heel hard gewerkt. Baucis vlocht rieten manden, die zij op de markt verkocht en Filemon was landbouwer geweest. Nu waren ze te oud om nog te werken maar hun huisje was hun eigendom en ze hadden een flinke moestuin plus nog wat koeien en kippen, die zij verzorgden. Ze konden leven van wat de moestuin opbracht. Rijk waren ze niet maar ook niet erg arm. Het belangrijkste was, dat ze beiden heel tevreden waren met hun leven en met elkaar. Na dit allemaal te hebben verteld keken Filemon en Baucis hun gasten vol verwachting aan: die zouden nu op hun beurt wel vertellen wie zij waren, waar ze vandaan kwamen en waar ze heen wilden gaan. De god Zeus glimlachte en strekte zijn handen nog eens uit naar het vuurtje in de haard, dat een behagelijke warmte verspreidde. 'Ik zou best een beker wijn lusten vóór ik ga slapen'. De oude mensen staarden verlegen naar de vloer. 'Wijn hebben we niet in huis, we drinken alleen zuiver bronwater en verse melk van onze koeien.' 'Wat zit er dan in die kruik, daar in de hoek?' vroeg Hermes. 'Die kruik? Die heb ik vanmorgen gevuld met water uit de beek achter ons huis,' antwoordde Baucis. Ze stond op en schonk twee bekers voor de gasten in. Maar wat was dat? Wat een vreemde kleur had dat water en wat rook het lekker. Ze snoof eens diep: een zware zoete geur, het leek wel wijn. Ze wenkte haar man: 'hier, proef eens.....' Voorzichtig nam Filemon een slokje. Zijn ogen werd groot van verbazing. Wijn? Hoe kon dat? Opeens begrepen Filemon en Baucis wie zij in hun eenvoudige huisje te gast hadden.

Ze vielen op hun knieën en strekten hun handen uit naar de twee vreemdelingen. 'Wees niet boos op ons, we wisten niet dat we goden op bezoek hadden.' Filemon haastte zich naar buiten om een kip te vangen, die te slachten en te braden. De kip was hem echter te vlug af. Luid kakelend rende ze het huisje in en verstopte zich achter de rug van Hermes. Baucis begon te huilen en wreef met een slip van haar gewaad over haar ogen. 'Heb medelijden en straf ons niet voor de slechte ontvangst die wij u bereid hebben.' Hermes nam haar hand en hielp haar overeind. 'Ja, wij zijn goden en we maken een reis door de wereld om te zien of er nog liefde en gastvrijheid bij de mensen leven. Wij hebben deze hier gevonden. Jullie waren bereid van je weinige bezit het beste aan onbekende gasten af te staan. We hebben dat ergens anders nog niet gezien.' Vader Zeus keek somber. 'De mensen, bij wie we geen liefde en gastvrijheid hebben ondervonden, zullen zwaar worden gestraft', kondigde hij aan. Geschrokken staarden Filemon en Baucis de oppergod aan. Zij hieven hun handen op en smeekten hun gasten medelijden te hebben met de domme onwetende mensen, maar tevergeefs. 'Mijn vader wil niet, dat jullie mede gestraft worden voor wat anderen verkeerd deden', zei Hermes, 'ga met ons mee naar die berg daarginds.' Gehoorzaam volgden de oudjes de beide goden. Ze waren nog niet buiten of ze voelden zich behoedzaam opgetild en door onzichtbare handen naar de top van de berg gedragen. Zeus en Hermes stonden naast hen. Zeus strekte zijn hand uit en op hetzelfde moment begon het te regenen.

Het regende uren achter elkaar, Filemon en Baucis hadden de armen om elkaar heengeslagen en zagen met angst en verdriet wat zich aan de voet van de berg afspeelde. Het water kwam in stromen naar beneden. Het was niet alleen regenwater, dat uit de hemel kwam vallen maar ook water, dat in zware stralen uit allerlei gaten in de berg naar buiten kwam. De dorpen en steden daar beneden liepen onder. Steeds hoger steeg het water en tenslotte verzwolg het alles wat leefde en groeide. Opnieuw strekte Zeus zijn hand uit onmiddellijk hield de regen op. Geen water spoot meer uit de bergwand. Filemon en Baucis tuurden naar beneden. Het enige wat zij zagen was een groot meer, bijna een zee, zover ze konden kijken. In het midden was een eiland te zien en ze herkenden hun armzalige huisje en een stuk grond daaromheen, waarop hun kippen en koeien rondliepen alsof er niets gebeurd was. Maar kijk eens: de hut veranderde in een groot gebouw met machtige zuilen en trappen, een hoog dak, grote zalen met een altaar, waterbassins en veel goud op de muren. Het was een paleis geworden. 'Hier mogen jullie de rest van je leven wonen,' sprak de oppergod, 'dienaren en dienaressen zullen voor jullie zorgen. Je hoeft nooit meer te werken en omdat jullie zo goed voor ons zijn geweest, mag je allebei een wens doen, die ik zeker zal vervullen. 'Dan zou ik graag een plekje voor onze dieren in het paleis willen hebben,' zei Baucis zonder na te denken, 'dan heb ik mijn beestjes altijd bij me.' Zeus en Hermes moesten lachen. 'Is dat je liefste wens?' Zij knikte. 'Dan zal het zo gebeuren.' Zij wendden zich tot Filemon: 'hoe luidt jouw wens, goede man?' Filemon hoefde niet lang na te denken: 'mijn vrouw en ik zijn nu al zo lang bij elkaar en we hebben het altijd goed gehad. Het enige waar wij nu nog bang voor zijn is, dat een van ons sterft en dat dan de ander eenzaam achter blijft. Daarom is mijn wens: als het zover is, dat wij moeten sterven, laat ons dan beiden op hetzelfde moment uit het aardse leven heengaan.' Zeus knikte goedkeurend: 'zo zal het gebeuren'. Op hetzelfde moment waren de goden verdwenen en bevonden Filemon en Baucis zich in hun paleis.

Nog heel lang leefden zij daar in vrede en vreugde met hun dieren. Toegewijde dienaren verzorgden hen en zelf brachten zij dagelijks een dankoffer aan de goden. Zij werden negentig jaar, honderd jaar..... Op een dag stonden zij samen voor hun paleis. 'Wat hebben de goden ons toch een wonderbaarlijk lot toegedacht', zei Baucis. 'En wat ben ik dankbaar, dat ik zoveel jaren samen met jou heb mogen leven,' voegde Filemon er aan toe. Op hetzelfde moment werden zij beiden omwikkeld door een groene mist. Zij voelden dat het uur van sterven was gekomen. Zij veranderden in bomen, Filemon in een stoere eik en Baucis in een weelderige linde. Het paleis met alles wat daarop en daarin was verdween van de aardbodem. Het water van het meer vloeide weg, de aarde viel droog. Honderd jaar later waren er op die plaats weer steden en dorpen, leefden er weer mensen. Herders hoedden hun kudden en boeren bewerkten hun land. Het hoogste punt in die streek, ergens in het land Phrygië wordt gevormd door een kleine heuvel. Omgeven door struikgewas staan daar twee oeroude bomen naast elkaar zoals eens Filemon en Baucis een mensenleven lang bij elkaar waren. Wandelaars, die daar toevallig voorbij komen, kijken met ontzag langs de zware stammen omhoog naar de kruinen, die bewegen in de wind. Het lijkt net of ze fluisteren. Als je heel stil bent kun je horen wat zij zeggen: '..... goden ..... wonderbaarlijk lot ..... zoveel jaren .....'

11. DAIDALOS EN ICAROS

In Athene, de hoofdstad van Griekenland (ook al in de Oudheid), woonde eens een groot kunstenaar, Daidalos genaamd. Hij was eigenlijk beeldhouwer van zijn vak en hij was met zijn beelden in het hele land beroemd. Vanuit verre landen kwamen klanten om bij hem beelden te bestellen. Zijn beelden waren duur en je moest er soms jaren op wachten voordat ze klaar waren maar dan had je ook iets, dat niemand anders ter wereld bezat. Eigenlijk was Daidalos in zijn eigen stad Athene nog veel beroemder om iets anders: hij was ook architekt (vroeger sprak men van een 'bouwmeester'). Hij maakte ontwerpen voor gebouwen: huizen natuurlijk maar ook winkels, tempels, paleizen, een theater, een badhuis en ga zo maar door. Alleen heel goed geschoolde bouwvakkers konden zijn ontwerpen uitvoeren en daar werden ze dan extra goed voor betaald. De gebouwen van Daidalos waren echte sieraden voor de stad. Als de kooplieden van Athene hun handelsrelaties uit vreemde landen ontvingen, gingen ze vaak na afloop van het zaken doen de gebouwen in de stad bekijken en buitenlanders waren dan altijd heel sterk onder de indruk van wat ze zagen. Als ze in hun vaderland terugkwamen, vertelden ze honderd uit over de stad Athene en hoe mooi het daar wel was. Dat hoorde ook de koning van een klein land, ergens in het noorden. Hij had een zoon, die Adrastos heette en die hem later als koning zou moeten opvolgen. De koning wilde, dat zijn zoon heel goed zou begrijpen hoe je moet regeren en dat het daarvoor nodig is, dat je weet hoe je onderdanen leven. De beste manier om dat te weten te komen is om zelf een paar jaar als gewoon mens tussen de andere mensen te gaan leven en werken. De mensen mogen dan natuurlijk niet weten dat er een kroonprins temidden van hen woont, anders zouden ze hem geen

moment met rust laten. Hij moet als een onbekende doodgewone jongen ergens op kamers gaan wonen en een baantje zoeken.

Omdat de roem van Daidalos tot in het verre noorden was doorgedrongen en Adrastos veel belangstelling had voor bouwkunst, schreef zijn vader een brief naar de koning van Athene met de vraag of die er aan wilde meewerken, dat de kroonprins voor een jaar of drie bij Daidalos in de leer mocht gaan. De koning van Athene was heel vereerd met dit verzoek en liet Daidalos bij zich komen. Samen bespraken ze de zaak en nog diezelfde avond vertrok er een koerier naar het noorden met een brief. Daidalos zou de kroonprins graag als leerling willen hebben en omdat hij zelf een zoon had, die Icaros heette en even oud was als Adrastos, stelde hij voor dat de prins bij hen kwam wonen. Dan had de prins meteen een kameraad. Zo kwam Adrastos bij Daidalos in de leer. Hij had veel aanleg voor het vak en maakte goede vorderingen. Zijn leermeester was heel tevreden over hem. Een jaar ging voorbij.

In het tweede jaar, waarin Adrastos in Athene verbleef, werd de vrouw van Daidalos, de moeder van Icaros, ziek en zij stierf. Met Daidalos ging het daarna niet meer goed. Hij zat de hele dag voor zich uit te staren, hij maakte geen ontwerpen meer en het maken van beelden liet hij aan zijn leerlingen over. Het leek wel of hij blind was van verdriet. Hij kreeg last van boze buien en dan kon je niet meer gewoon met hem praten. Het werd nog veel erger. Op een kwade dag zei iemand, dat de leerling Adrastos zijn leermeester op waardige wijze kon vervangen. Zijn ontwerpen van gebouwen waren nu al bijna net zo goed als die van meester Daidalos zelf. Dat was niet prettig om te horen. Daidalos werd door woede bevangen, een kwade geest maakte zich van hem meester en hij wist niet meer wat hij deed. Die nacht, toen iedereen sliep, stond hij op, nam een zware hamer en doodde zijn leerling, de koningszoon Adrastos.

Het duurde niet lang, of de koning van Athene vernam het vreselijke nieuws. Onmiddellijk zond hij een groep soldaten uit om de moordenaar gevangen te nemen. Geboeid verscheen hij voor zijn vorst. De koning was in een druk gesprek gewikkeld met zijn raadsheren en telkens schudde hij zijn hoofd. De wet luidde: wie een medemens doodt, anders dan in zelfverdediging, zal zeker ter dood worden gebracht. Dat was duidelijk: Daidalos zou moeten sterven. De koning voelde zich zelf medeverantwoordelijk voor het lot van de kroonprins. Had hij er niet aan meegewerkt, dat Adrastos bij Daidalos in huis zou komen? En wat moest hij de vader van Adrastos vertellen? Aan de andere kant was Daidalos een van de bekendste mannen van de stad, iemand, die ertoe had bijgedragen, dat de roem van Athene tot in de verste uithoeken van de aarde verbreid was en zo iemand kon je toch ook maar niet als de eerste de beste misdadiger terecht laten stellen? Bovendien had Daidalos in het verleden nooit iets in strijd met de wetten van het land gedaan en was deze moord mede veroorzaakt door een kwade geest, dat geloofde de koning ook wel. Hij nam een besluit. 'Maak de boeien los,' beval hij zijn soldaten en toen Daidalos knielde voor zijn troon en op het vonnis wachtte sprak de koning: 'Daidalos, je hebt een zware misdaad begaan, die nooit meer is goed te maken. Je verdient de dood. Aan de andere kant heb je ook veel goeds gedaan voor onze stad, die met jou een van zijn grootste kunstenaars verliest. Onze wetten zijn onverbiddelijk en zij zullen worden toegepast. Zelfs ik kan in dat opzicht niets doen. Wat ik wel kan doen is, mijn soldaten een uur naar hun kazerne sturen en ze dan opdracht geven je te doden. Ga naar je huis en neem het liefste mee, wat je op deze wereld bezit. Verlaat de stad en kom nooit meer in dit land terug. Als je over een uur nog op Atheens grondgebied wordt gevonden, zul je sterven. Ga nu!' Daidalos ging in grote haast naar zijn huis, nam zijn zoon Icaros bij de hand en vluchtte ongehinderd via de zuidelijke poort de stad uit. Een uur later stuurde de koning zijn soldaten de noordelijke poort uit met het bevel, de misdadiger te zoeken en te doden.

Na enige jaren van zwerven kwamen Daidalos en zijn zoon op het eiland Kreta terecht, waar koning Minos hen aan zijn hof opnam. De koning wist de kunde van Daidalos op waarde te schatten en beloofde hem, dat hij voor altijd op het eiland zou mogen wonen en rijkelijk zou worden beloond als hij een onderkomen zou ontwerpen voor de Minotauros, een verschrikkelijk monster, half man, half stier, dat zich voedde met mensenvlees. Daidalos ontwierp een doolhof met vele kamers en gangen, waarin de Minotauros nog jaren zou leven. Dit onderkomen werd 'het Labyrinth' genoemd en vele onschuldige mensen, die daar naar binnen werden gejaagd, zouden er op een ellendige manier de dood vinden. Koning Minos echter, was heel blij met 'het Labyrinth' en dacht helemaal niet aan toekomstige slachtoffers van het monster. Daidalos werd rijk beloond. Hij kreeg een groot geldbedrag en een fraai huis, dicht bij het paleis van de koning. Slaven en slavinnen bedienden hem op zijn wenken en hij kon in alle vrijheid werken. Wat die vrijheid echt betekende, merkte hij later pas. Overal waar hij ging werd hij gevolgd door spionnen van de koning, die ervoor zorgden dat deze precies wist waar hij was geweest, waar hij naar toe wilde, met wie hij omging en hoe laat hij thuis kwam.

Daidalos verzocht de koning om hem niet meer te laten volgen. De koning beloofde dit wel maar hij hield zijn woord niet. Toen Daidalos zich op een dag naar de haven begaf om een schip te vinden, dat hem naar het eiland Cyprus kon brengen, werd hij door soldaten van de koning gevangen genomen en drie dagen opgesloten. De koning liet hem weten, dat hij hem nooit meer zou laten vertrekken. Hij kon zich op het gehele eiland vrij bewegen maar het rijk van koning Minos mocht hij nooit meer verlaten. Hij was dus toch een gevangene.

Weken lang dacht Daidalos over mogelijkheden om te ontsnappen. Het moest snel gebeuren en er mocht geen risico zijn dat een ontsnappingspoging zou mislukken. Koning Minos had gezegd dat, indien Daidalos opnieuw zou proberen een schip te vinden om van het eiland weg te komen, zijn zoon Icaros aan de Minotaurus zou worden geofferd. Eens zag Daidalos een arend hoog in de lucht zweven. De grote vogel hing minuten lang stil, dook toen plotseling neer op zijn prooi en steeg even snel weer op om als een stip aan de horizon te verdwijnen. Dat bracht de bouwmeester op een idee: 'koning Minos kan misschien voorkomen dat ik over zee ontvlucht maar over de hemel heeft hij geen macht. Als de vogels kunnen vliegen moeten de mensen het toch ook kunnen!' Hij nam een groot aantal veren en voegde de pennen met was aan elkaar, zodat grote vleugels ontstonden. Deze bevestigde hij met leren riemen op zijn armen en probeerde zo te kunnen vliegen. Eerst lukte dat niet maar nadat hij aan zijn werkstuk enige verbeteringen had aangebracht, kon hij een proefvlucht maken. Natuurlijk moest dat 's nachts in alle stilte gebeuren op een plaats, ver van de bewoonde wereld. Om de spionnen van de koning te misleiden vertelde hij overal rond, dat hij een reis naar de oostkant van het eiland ging maken om inspiratie op te doen voor nieuwe ontwerpen. In werkelijkheid ging hij, in het holst van de nacht, samen met zijn zoon Icaros naar het westen. In de vroege ochtend kwamen zij aan op de plaats waar zij wilden zijn. Daidalos bevestigde de vleugels met grote nauwkeurigheid aan zijn armen en zag er op toe, dat zijn zoon hetzelfde deed.

Icaros had natuurlijk nog nooit gevlogen en hij voelde zich eigenlijk helemaal niet op zijn gemak. Zijn vader stelde hem gerust: 'het is heel eenvoudig, zó moet je je armen bewegen. Denk maar aan de manier waarop vogels hun vleugels bewegen. Ja, goed zo, ... pas op! Nee ....., niet zo snel, ... ja, toe maar, ... ja, goed zo!' Snel had Icaros de kunst van het vliegen te pakken en hij vond het prachtig. Zó als een vogel boven de aarde te zweven; hij had nooit gedacht dat het mogelijk zou zijn. Hij dartelde door de lucht, maakte glijvluchten, steeg op als een roofvogel, liet zich vallen als een steen om vlak boven de grond met enkele snelle vleugelslagen weer omhoog te schieten. Zijn vader keek bezorgd toe en wenkte hem terug. Na een prachtige landing stond Icaros weer op aarde. 'Luister, mijn zoon! We hebben een lange tocht voor ons. Doe precies wat ik zeg en onthoud deze drie regels: ten eerste, blijf altijd direct achter mij vliegen en doe precies hetzelfde als ik; ten tweede: blijf als we boven zee zijn ongeveer tien meter boven de golven vliegen, zodat je vleugels niet nat kunnen worden; ten derde, vlieg niet hoger dan die tien meter, want dan kom je te dicht bij de zon. De temperatuur wordt dan te hoog en de was van je vleugels zou kunnen gaan smelten.' 'Ik zal doen zoals u gezegd hebt, vader,' antwoordde Icaros maar eigenlijk had hij nauwelijks geluisterd. Hij had zo de smaak van het vliegen te pakken, dat hij letterlijk en figuurlijk stond te springen om op te stijgen. Daidalos wachtte niet langer. Voordat de soldaten van koning Minos hen zouden kunnen ontdekken moesten ze weg zijn.Hij spreidde zijn armen en met statige vleugelslagen steeg hij op, onmiddellijk gevolgd door zijn zoon. Ze vlogen over weilanden, heuvels en dalen, steden en dorpen. Mensen die hen zagen, wreven zich de ogen uit. Vliegende mannen, dat was toch onmogelijk. Bevreesd vielen zij op hun knieën en offerden aan de goden om te danken voor het zien van dit wonder. Daidalos en Icaros trokken zich er niets van aan. Zij zagen de aarde onder zich wegglijden. Ze waren nu boven zee en zetten koers naar het zuiden, de zon tegemoet. Icaros vloog op enige afstand achter zijn vader. Met elkaar spreken was niet mogelijk maar hij wist het: achter mijn vader blijven vliegen, net zo doen als hij, niet te laag, zorg dat je vleugels niet nat worden, niet te hoog ... of had vader dat nou juist niét gezegd? Hij kon eigenlijk best een klein stukje hoger gaan vliegen. Moe was hij nog lang niet. Heel in de verte doemden de omtrekken van een klein eiland op. Icaros kreeg een prachtig idee: een flink stuk opstijgen, dan een paar prachtige kringen in de lucht zoals vogels dat doen en tenslotte met een geweldige glijvlucht naar beneden en landen op dat eiland. Wat had vader gezegd.... Och kom, die moest hem ook eens een pleziertje gunnen. Icaros bewoog zijn vleugels sneller en sneller. Onmiddellijk steeg hij omhoog, de zon tegemoet. O, dat gevoel van vrijheid, dat gevoel van overal te kunnen gaan waar je wilt, dat gevoel dat het hele uitspansel jou toebehoort.... Daidalos zag zijn zoon opstijgen en hij begreep onmiddellijk in welk groot gevaar deze zich begaf. Hij schreeuwde zo hard hij kon maar zijn stemgeluid betekende niets in de oneindig wijde ruimte. Met ontzetting moest hij toezien welk drama zich voltrok.

Niets vermoedend was Icaros op een hoogte van enige honderden meters boven de zeespiegel aangekomen en hij koesterde zich in de heerlijke warmte van de zon. Plotseling voelde hij iets langs zijn arm lopen. Hij

staakte zijn vliegbewegingen en keek wat er aan de hand was. Een brede streep gesmolten was liep van zijn schouder naar zijn pols. Onder hem dwarrelden grote veren naar beneden, langzaam zeilend op de wind. Hij bewoog zijn armen weer maar plotseling had hij de juiste beweging niet meer te pakken. Hij spartelde wild met armen en benen, riep de zonnegod Helios aan maar die luisterde niet. Hij voelde dat de zee hem naar zich toetrok, steeds harder en harder. Met een luide gil plonsde hij in het water, waar de zeegod Poseidon hem opwachtte, hem met zich meetrok, de diepte in en hem zijn ziel afnam.

Daidalos had met ontzetting toegezien wat er met zijn ongelukkige zoon gebeurde. Hij was machteloos. Snikkend landde hij op het kleine eiland. Hij at niet, dronk niet maar bad slechts tot Poseidon om hem tenminste het dode lichaam terug te geven. De god verhoorde zijn gebed en liet het lijk van Icaros na drie dagen op de kust van het eiland aanspoelen, zodat de vader het kon begraven. Lang treurde Daidalos om zijn zoon en het liefst had hij bij het graf willen sterven. Pas na vele weken vloog hij verder, een onbekende toekomst tegemoet.

Vele jaren later, toen Daidalos een heel oude man geworden was, verleende de koning van Athene hem gratie. Hij kreeg toestemming om weer in zijn vaderstad te komen wonen. Mooie ontwerpen voor gebouwen maakte hij niet meer. Zijn beeldhouwerswerkplaats werd niet meer in gebruik genomen. Daidalos treurde de rest van zijn dagen om zijn geliefde zoon. In die laatste periode van zijn leven begreep hij ook wat hij de vader van Adrastos had aangedaan. Het berouw over die zinloze moord, die ook tot de dood van zijn eigen zoon had geleid, bleef hem tot zijn dood toe achtervolgen.

12. APOLLO EN DAPHNE

Alle goden waren onderdanig aan de oppergod Zeus, die het gehele godenrijk bestuurde. Behalve Zeus was er nog een god met een macht, waarvoor alle andere goden eerbied hadden en die ze allen graag te vriend hielden. Dat was Eros, de god van de liefde. Eros was een zoon van Aphrodite (die de Romeinen 'Venus' noemen) en Zeus was zijn grootvader. Het was maar een klein kereltje, die Eros maar hij had een belangrijke taak: hij was gewapend met pijl en boog; wie getroffen werd door zijn pijlen werd stapelgek van verliefdheid. Dat kwam door het goud waarmee ze bestreken waren en door de wijze waarop de pijlpunten gesneden waren. Deze waren bijzonder scherp en konden door alle mogelijke kledingstukken heendringen. Omdat verliefd zijn een prettig gevoel is, vonden alle goden Eros aardig en was hij altijd overal welkom.

De god Apollo, god van wijsheid en kunsten, was de enige die niet zo gesteld was op Eros. Waarom dat zo was wist niemand, ook hijzelf niet. Het komt voor dat mensen, elkaar niet mogen of erger nog, een hekel aan elkaar hebben, zonder dat ze begrijpen hoe dat is gekomen. 'Zij liggen elkaar niet', zegt men dan en zulke mensen kunnen elkaar ook maar beter niet te vaak ontmoeten omdat ze heel gauw ruzie krijgen. Zo was het ook met Apollo en Eros. Apollo maakte zijn neefje altijd belachelijk, ook waar anderen bij waren, hij pestte graag en vond het prachtig als de jongen dan wegliep met een hoofd, rood van kwaadheid. Bij Eros lag het pesten en ruzie maken niet zo in zijn natuur, daarom nam hij alles wat zijn oom hem aandeed en pestte niet terug.

Op zekere dag kwam Apollo thuis. Hij had net een zwaar gevecht geleverd met een draak, die hij met zijn zwaard buiten gevecht had gesteld. In het voorportaaal kwam hij Eros tegen. 'Zo, kleintje,' spotte hij, 'loop jij ook weer eens rond met dat schiethoutje van je en die belachelijke pijltjes?' Eros deed net of hij niets hoorde en wilde doorlopen maar zijn oom greep hem in de nek en liet hem een meter boven de grond in de lucht spartelen. 'Wat ben je toch een raar kereltje, wanneer wordt je toch eens een flinke vent!' Met zijn vlakke hand kletste hij hem op z'n billen. Natuurlijk werd Eros kwaad. 'Laat me los, oom,' riep hij, 'ik heb u toch niets in de weg gelegd?' Apollo begon te lachen. 'Dat zou je ook niet moeten proberen, manneke. Als je nou nog een stevige kerel was zou ik er wel tegen kunnen maar jij bent zo'n klein opdondertje. Alles aan jou is klein en blijft klein. Je bent te dik, je hebt geen spierballen, je bent niet sportief, je kunt niets anders dan met die kleine pijltjes op mensen schieten en zelfs op goden. Kijk naar mij: ik ben een stevige kerel, die als het moet een flink gevecht aankan, desnoods met m'n blote handen.' Eros gaf geen antwoord. Met een plof liet Apollo hem op de grond vallen. 'Eet eens wat minder en wat gezonder. Neem eens wat lessen in vechtsport en doe eens wat meer dingen die jongens van jouw leeftijd doen.' Eros zweeg maar in zijn hart dacht hij: 'wacht maar, ik krijg je nog wel.'

Eros dacht lang na, hoe hij zich op zijn oom kon wreken en op zekere dag had hij het gevonden: hij ging naar Hephaïstos, de smid, en verzocht hem een pijl te maken, die precies het tegenovergestelde was van zijn eigen pijlen. Hephaïstos keek heel verbaasd en begreep er niets van. Wat wilde Eros nou met zo'n pijl? Hoe moest die eruit zien? Lomp, dik, zwaar, een brede punt die zo stomp mogelijk moest zijn. En wat is het tegenovergestelde van goud? Waarmee moet je zo'n pijl bestrijken? Met koeienmest misschien. Uiteindelijk voldeed hij aan de wens van Eros en maakte een pijl, die meer weg had van een kleine knuppel. Alles was lomp en breed aan het ding, dat bovendien nog eens met koeienmest werd besmeerd. De punt was van ijzer en zo stomp mogelijk. Eros bedankte de smid en huppelde met zijn pijl de deur uit. Hoofdschuddend keek Hephaïstos hem na.

Nu was het een kwestie van wachten en geduld had Eros wel. Het duurde maanden maar op een goede dag was het zover. Apollo had een meisje gezien, dat hem best aardig leek. Met haar zou hij wel eens nader kennis willen maken, misschien zou hij wel verliefd worden, wie weet? Ze heette Daphne en haar vader was jager van beroep. Eros zocht een geschikt moment en een geschikt plekje uit om te schieten. Terwijl Apollo en Daphne gezellig zaten te praten in de schaduw van een boom, zag hij zijn kans. Hij spande zijn kleine boog en trof zijn oom met een gouden pijltje recht in het hart. Onmiddellijk werd Apollo verschrikkelijk verliefd op Daphne. Hoe dat nu opeens kwam begreep hij niet maar prettig was het wel. Op hetzelfde moment nam Eros wraak voor alle pesterijen, die hij van Apollo had moeten verdragen. Hij spande opnieuw zijn boog maar dit keer lag er geen rank gouden pijltje tegen de pees. Het lompe ding met de stompe punt, dat Hephaistos voor hem gemaakt had en dat bestreken was met koeienmest, snorde door de lucht en trof het meisje. Deze pijl had een totaal andere uitwerking dan de gouden pijl bij Apollo. De stompe punt en de koeienmest veroorzaakten nu juist, dat Daphne zich helemaal van de liefde afkeerde. Verliefdheid was haar een gruwel. De naam van Apollo kon ze niet meer over haar lippen krijgen zonder dat haar de rillingen over de rug liepen. Ze liet hem staan en maakte zich uit de voeten. Apollo begreep er niets van. Natuurlijk probeerde hij wel met haar te spreken maar dat mislukte volledig. Als ze hem in de verte zag aankomen werd ze al misselijk. Zoals zo vaak gebeurt met mensen, die iets ergs meegemaakt hebben, ging ook Daphne heel hard werken. Ze ging met haar vader mee op jacht, leerde het vak snel en was binnen een jaar een betere jager dan wie ook in het land.

Verliefdheid is een fijn gevoel maar als een verliefdheid niet wordt beantwoord, als de ander niet net zo verliefd is, dan is het een heel akelig gevoel, waar je zelfs ziek van kunt worden. Dit gebeurde nu ook met Apollo. O, hoe vervloekte hij het feit, dat hij zijn neefje altijd zo gepest had. Eros liet zich niet aan zijn ziekbed zien, die zal wel gedacht hebben: 'zoek het maar uit!' Apollo deed alles wat hij kon om Daphne weer voor zich te winnen. Hij raadpleegde zelfs zijn eigen orakel in Delphi. De uitspraak luidde: 'Geef het op. Daphne zal nooit je liefde beantwoorden.' Toen werd Apollo wanhopig en probeerde hij zijn zin te krijgen door geweld te gebruiken. Hij verschool zich in een bos, waarvan hij wist dat Daphne er vaak kwam jagen.

Hij hoefde niet lang te wachten. Geconcentreerd op het spoor van een reebok, die zij wilde schieten kwam Daphne naderbij. Apollo sprong tevoorschijn en greep het meisje vast. Toen zij zag, wie haar aanvaller was, gaf ze een gil en slaagde zij erin zich los te rukken. Een wilde ren dwars door het bos: als een dolgeworden hond achtervolgde Apollo haar, maar Daphne, gewend aan het volgen van dieren, wist hem steeds voor te blijven. Nu was zij zelf de prooi en hij de jager. Het lukte hem niet haar te grijpen, tot zij aan de voet van een hoog gebergte kwamen. Wanhopig keek Daphne van links naar rechts maar een mogelijkheid tot ontsnappen was uitgesloten. Zoals een hert, dat moegejaagd eindelijk de strijd opgeeft, zakte zij in elkaar, trillend over haar hele lichaam.

'Daphne, Daphne, kijk nu eens, ik ben het,' riep Apollo. 'Herken je mij niet? Ik ben het, de zoon van Zeus, heerser over wetenschap en kunst.....' Hij deed enkele stappen vooruit en wilde nog veel meer zeggen maar schuw week het meisje achteruit. Uit haar keel kwam alleen maar een angstig gesteun. Weer deed hij een stap vooruit. Daphne kon geen woord meer uitbrengen maar haar verstand werkte op volle toeren. In haar gedachten riep zij de godin Artemis aan, de godin van de jacht en dus ook van het jagersberoep. 'Verheven godin, help mij', smeekte zij, 'sta mij bij want ik kan niet meer ontsnappen. Maak dat ik niet levend in zijn handen val.' De godin Artemis werd door een hevig medelijden bewogen. Onmiddellijk nam zij haar maatregelen. Terwijl Apollo op de grond neerknielde en Daphne in zijn armen nam, voelde hij hoe zij verstijfde; haar huid werd hard, grof en rimpelig, haar kleur werd groen, haar armen en benen werden takken, haar ogen zonken weg, haar neus werd een knoest, haar mond een gat. Hij omarmde een boom.

13. CEYX EN ALCYONE

Er waren eens twee mensen, die veel van elkaar hielden. Hij heette Ceyx en zij heette Alcyone. Ze wilden trouwen maar voordat het zover was moest Ceyx een verre reis ondernemen, eerst een lange tocht over zee en dan nog eens vele dagen over land. In haar droom had Alcyone een waarschuwing ontvangen: zeg tegen je geliefde, dat hij niet moet afreizen. Als hij zich van deze waarschuwing niets aantrekt, zal hij sterven.

Alcyone deed haar uiterste best om haar geliefde van zijn plannen af te brengen, maar hij lachte haar bezorgdheid weg: 'Ik heb het orakel geraadpleegd en de uitkomst is, dat ik rustig kan vertrekken. Ik zag de vlucht van een ijsvogel en dat betekent, dat mijn reis voorspoedig zal zijn. Ook heeft het orakel mij aangeduid, dat jij en ik na mijn terugkomst altijd bij elkaar zullen blijven.' Alcyone zuchtte. Ze had niet erg veel vertrouwen in deze voorspelling. Zou Ceyx alles wel goed hebben begrepen?

Op de dag van vertrek liep zij met hem mee naar het schip en met tranen in de ogen nam zij afscheid. Ze bleef het schip nakijken tot het nog maar een stipje aan de horizon was. Toen ging ze verdrietig naar huis.

De reis verliep voorspoedig. De wind was gunstig, zodat er niet geroeid hoefde te worden en het schip met volle zeilen naar zijn doel kon stevenen. Het eiland Cyprus werd gepasseerd en alles leek goed te gaan, totdat er plotseling een hevige storm opstak. Dit gebeurde zo plotseling, dat de zeelieden geen tijd meer hadden om alle zeilen binnen te halen. De golven stuwden op tot berghoogten. De winden joelden en floten. Met uiterste krachtsinspanning probeerde de stuurman het roer vast te houden. Een krachtige golfslag sloeg het in twee stukken, zodat het schip onbestuurbaar werd. Poseidon, de god van de zeeën deed de wateren uit elkaar gaan, zodat de bodem van de zee zichtbaar werd. Het schip dook omlaag en de golven stortten zich er over heen, zodat het verging met allen die aan boord waren. In zijn doodsstrijd bad Ceyx tot de goden, dat zijn lichaam terug mocht drijven naar zijn vaderland en daar aanspoelen, zodat hij in zijn eigen geboortegrond zou kunnen worden begraven.

Onwetend van dit alles telde Alcyone de dagen die nog voorbij zouden moeten gaan vóórdat haar geliefde thuis zou komen. Groot was haar vreugde toen het zover was en diep haar teleurstelling toen bleek dat zij vergeefs wachtte. Nog vermoedde zij niet wat er was gebeurd. Hera, de vrouw van Zeus en godin van huiselijkheid en huwelijk, had medelijden. Zij zond Morpheus, de god van de slaap naar Alcyone om haar in een droom te verschijnen. Morpheus nam daartoe de gedaante van de verdronken Ceyx aan: 'Alcyone, mijn liefste, kijk naar mij. Herken je mij of is mijn gezicht door de golven verminkt? Ik adem niet meer, ik beweeg niet meer, mijn hart klopt niet meer maar ik smeek je, treur niet om mij want morgen reeds zul je me terugzien en dan zal ik voor altijd bij je blijven.' Met een schreeuw van ontzetting schrok Alcyone wakker. De woorden van Ceyx klonken nog na in haar hoofd. Niemand had haar horen schreeuwen, alles was rustig en in diepe slaap. Zij stond op, trok een kleurig feestgewaad aan en verliet haar huis. Bij de zee gekomen ging zij op een grote steen zitten en speurde de golven af, uren lang. De zonnegod Helios had al een heel eind van zijn dagelijkse rit met zijn wagen afgelegd, toen Alcyone iets zag dat leek op een lichaam. Toen de zee het aan land spoelde, herkende zij haar geliefde. Zij boog zich over het dode lichaam heen, nam het hoofd tussen haar handen en kuste het. Haar tranen maakten, dat ze niets meer kon zien.

Vanaf de Olympos zag de godin Hera met groot medelijden toe. Wat was het lot van de mensen soms droevig en wat vond ze het erg, dat Ceyx en Alcyone elkaar op deze manier verloren en teruggevonden hadden. Hier moest iets gebeuren, dat de geliefden weer bij elkaar zou brengen en tegelijkertijd de mensen zou doen beseffen, dat de goden machtig en wonderbaarlijk zijn. Zij bewerkte Hades, de god van de onderwereld, die zich meester had gemaakt van de ziel van de dode Ceyx, dat hij terug zou geven wat hij had genomen. Eerst weigerde Hades dit maar later vond hij het goed, op voorwaarde dat Ceyx niet als mens op de aarde zou terugkeren maar als dier. Hera nam het kleurige kleed van Alcyone en bewerkte het tot een verenpak voor beide geliefden. Zij veranderde Alcyone in een ijsvogel en, dit ziende gaf Hades de ziel van Ceyx terug. Ook Ceyx werd een ijsvogel. Op deze wijze kregen de twee hun nieuwe leven uit handen van de goden en bleven voor altijd bij elkaar.

14. ION

De koning van Athene had een dochter, die Creusa heette. Ze was mooi, beeldschoon en van heinde en ver kwamen vorsten naar Athene om haar hand te vragen. De koning vond, dat ze dat zelf maar moest beslissen en dan zei Creusa altijd: 'nee!' 'Och,' dacht de koning dan, 'ze is ook nog zo jong; ik geef haar groot gelijk dat ze nog wat van haar jeugd wil genieten. Ze kan best nog een jaartje of wat wachten met trouwen.' Hij wist echter niet, dat de god Apollo verliefd op Creusa was geworden. Dat mocht ook niet bekend worden. Alle stervelingen wisten, dat de oppergod Zeus vele relaties met vrouwen had, relaties die nooit erg lang duurden. Zijn zoon Apollo was geen haar beter. Hij had al vele vrouwen verleid en hen vervolgens in de steek gelaten. Het was dan voor die vrouwen niet altijd makkelijk om weer een andere man te vinden. Prinses Creusa wist deze dingen natuurlijk wel, maar ze trok er zich niets van aan. Zij was immers een koningsdochter en Apollo zou het niet wagen haar in de steek te laten. Maar daar had ze misgerekend. De trotse god vond, dat hij onder en boven de wet kon leven en toen hij genoeg had van Creusa en alweer een andere vrouw op het oog had, maakte hij de verkering uit. Beter gezegd: hij kwam gewoon niet meer terug. Nu zou de prinses nog wel over haar liefdesverdriet zijn heengekomen, als ze niet in verwachting was geweest. Het werd een hele nare situatie: het kind zou worden geboren zonder dat de vader bekend was en de prinses kon natuurlijk ook niet zeggen wie de vader was. Bovendien zou geen enkele prins met haar willen trouwen; ze was immers al de vrouw van een ander geweest. Om zich al deze ellende te besparen bedacht Creusa een plan, waarin ze alleen haar allerbeste vriendin betrok. Tegen haar vader zei ze, dat ze een paar dagen op reis ging. In werkelijkheid ging zij naar het huis van die vriendin en daar werd haar kind geboren. Onmiddellijk daarna kleedde zij het kind in dure linnen luiers, deed het een gouden ketting om de hals, nam een mand en legde het daarin. Bij de voetjes legde zij nog een beurs met honderd gouden munten, een voor die tijd groot bedrag. Haar vriendin nam de mand op en droeg hem naar de tempel van Hermes, de boodschapper van de goden. Daar liet zij haar de mand met kostbare inhoud achter.

Dit was helemaal niet naar de zin van de god Hermes. 'Wat moet dat kind in mijn tempel?' mopperde hij, 'straks denken ze nog dat ik de vader ben en dan kan ik er voor zorgen. Dank je feestelijk! Wat mijn halfbroer Apollo doet, moet hij zelf weten maar ik wil daar niet de last van hebben.' Snel daalde hij af van de Olympos, greep de mand en bracht hem naar de tempel die behoort bij het orakel van Delphi. Dit orakel en dus ook de tempel zijn gewijd aan Apollo. De volgende ochtend vonden de priesteressen de mand met zijn kostbare inhoud: een jongetje, gekleed in dure luiers, voorzien van een gouden ketting en een welgevulde beurs. 'Dit is vast het kind van heel rijke ouders,' zeiden zij tegen elkaar, 'laten wij het voorlopig bij ons houden. Als iemand hem wil komen halen zit er voor ons vast een flinke beloning in.' Zo kwam het, dat de jongen zonder het te weten opgroeide in het huis van zijn vader.

Jaren gingen voorbij. Het kind was opgegroeid tot een flinke kerel. Nooit was iemand naar hem komen vragen en dus was hij in de tempel gebleven. De priesteressen gaven hem onderwijs en als dank daarvoor knapte hij allerlei karweitjes op. Toen hij een jaar of veertien was, bleek dat hij ook best taken op zich kon nemen, die wat belangrijker waren en een zeker verantwoordelijkheidsgevoel vroegen. Toen hij achttien was, regelde hij bijna alles. Hij zorgde ervoor dat het gebouw schoon gehouden werd, hij voerde reparaties uit, hij zorgde dat er op tijd verse groenten en vruchten waren en nog veel meer. De priesteressen waren heel tevreden over hem en besloten werd, dat hij altijd mocht blijven.

Prinses Creusa had nog vaak aan haar kind gedacht. Toen ze hem had laten wegbrengen, was haar hart vol van verdriet. De volgende dag al kreeg zij spijt en vroeg ze haar vriendin het kind weer terug te halen, maar toen die bij de tempel van Hermes aankwam, was het nergens meer te bekennen en ook had niemand voor de poort een kind in een mandje gevonden. Toen Creusa dat hoorde werd zij verscheurd door berouw en verdriet maar daarmee had ze haar kind niet terug. Jarenlang bewaarde ze haar verschrikkelijke geheim. Haar vader, de koning, merkte wel dat er iets aan de hand was maar ze durfde hem de waarheid niet te vertellen. De koning dacht, dat haar verdrietige buien wel over zouden gaan als haar leven zou veranderen. Toen de dappere Xeuthos, kroonprins van een naburig koninkrijk, die zich in de strijd tegen de Barbaren zeer had onderscheiden, om de hand van prinses Creusa vroeg, drong de koning er op aan, dat zij eindelijk haar jawoord zou geven. Zij stemde toe en er werd een geweldig feest gevierd. Daarna volgde zij prins Xeuthos naar zijn rijk.

Creusa had geen betere man kunnen treffen. Hij was zijn vader inmiddels als koning opgevolgd; was rijk, knap, dapper, en wijs, hij nam de goede beslissingen en zorgde goed voor zijn volk. Er heerste vrede in het land en iedereen was gelukkig. Iedereen? Nee, de koningin niet. Diep in haar hart treurde zij nog om haar geliefde Apollo, die haar zo wreed had behandeld en om haar kind, dat zij nog geen uur in haar armen had mogen houden. Die gunst was haar ook nu niet gegeven, want kinderen kregen zij en koning Xeuthos niet. Dat

betekende bij de oude Grieken een schande. Meestal had dan een van de beide echtelieden - zo dacht men - iets gedaan waarover de goden boos waren. Ook koning Xeuthos begon daaraan te denken. Omdat hij zich niet kon voorstellen, dat zijn vrouw in het verleden iets verkeerds zou hebben gedaan en hij zich ook niet van een verkeerde daad bewust was, besloot hij het orakel van Delphi te raadplegen. Misschien was de hele kwestie met een aantal offers aan de goden op te lossen.

Gekleed als eenvoudige pelgrims kwam het koninklijk paar met gevolg aan bij het orakel. Terwijl de koning alvast de tempel binnenging om met de priesteressen te spreken, bleef koningin Creusa op het voorplein achter. Dit was de tempel van haar vroegere geliefde; o wat een verdriet deed het haar om weer aan hem te worden herinnerd. Tranen stonden in haar ogen. Zij boog haar hoofd opdat de leden van haar gevolg niets zouden merken. 'Scheelt er iets aan, goede vrouw?' klonk er een vriendelijke stem, 'kan ik misschien iets voor u doen?' Ze keek op. Naast haar stond een jonge man, een tempeldienaar. Hij droeg een grote lauwerkrans over de arm, die hij aan de hoofdpoort van de tempel wilde hangen. 'Waarom huilt u toch zo?', vroeg hij weer. 'Ik ben verdrietig omdat.....,' begon de koningin, maar ze sprak niet verder. Die vreemde man had toch niets met haar verdriet te maken. Hij sloeg een arm om haar schouder. 'Wie bent u en waar komt u vandaan?' 'Ik ben koningin Creusa, mijn vader was de koning van Athene en stamde af van de goden.' De jonge man liet haar praten en stelde een aantal vragen om haar bezig te houden. Zijn hartelijke belangstelling en zijn vriendelijke handelwijze maakten, dat Creusa zich bij hem op haar gemak voelde en even haar verdriet vergat. Ze begon hem van alles te vertellen over haar man, de moedige koning Xeuthos, over zijn gevechten met onbeschaafde volksstammen, over zijn prestaties bij sportwedstrijden, over haar geboortestad Athene, maar ook over de reden van haar komst naar Delphi. Het gezicht van de jongen betrok. 'U hebt geen kinderen, ik heb geen ouders. Nooit heb ik geweten wat moederliefde betekent. De priesteressen hebben hun best gedaan om mij een goede opvoeding te geven en ik heb het hier erg naar mijn zin maar echte moeders zijn zij nooit voor me geweest en dat zullen ze ook nooit worden.' Hij vertelde zijn hele levensverhaal, hoe hij bij de tempel was neergelegd als vondeling, hoe de priesteressen zich zijn lot hadden aangetrokken en nog veel meer.

Koningin Creusa luisterde aandachtig. 'Ik beklaag je moeder, die je nooit in haar armen heeft kunnen houden,' sprak zij, 'maar zij is niet de enige. Ik ken een vrouw, die een even groot verdriet heeft moeten doorstaan. Ze werd verleid door de god Apollo maar toen zij een kindje moest krijgen, liet hij haar in de steek. Toen wilde zij het kindje zelf ook niet meer en na de geboorte liet zij het wegbrengen. Later kreeg ze daar verschrikkelijk veel spijt van maar toen was het al te laat. Het kindje was verdwenen en er werd nooit meer iets over gehoord. Het zal wel van honger en dorst zijn omgekomen of misschien heeft een wild dier het wel verscheurd. Dit alles is nu twintig jaar geleden. Een van de redenen waarom ik hier ben gekomen is, het orakel te vragen wat er met het kindje is gebeurd.'

Op dat ogenblik kwam koning Xeuthos terug uit de tempel. Hij stormde op zijn vrouw af, de armen wijd uitgebreid. Bescheiden deed de tempeldienaar een stap opzij. Tot zijn grote verbazing sloeg de koning zijn armen om hem heen. Wat had dat te betekenen? Het moest wel een vergissing zijn. 'Mijn zoon,' riep de koning, 'laat me je omhelzen!' De jongen zette grote ogen op. 'Mijn zoon? bent u dan mijn vader?' 'Het orakel heeft gesproken: de goden hebben mijn gebed verhoord. De eerste die ik buiten de tempel zal ontmoeten, zal mijn zoon zijn, de vurig gewenste zoon, mij door de goden geschonken.' Met grote verbazing hoorde de jongen deze woorden aan. Dus deze man was zijn vader? En wie was dan zijn moeder? 'Laat ons de voorbereidingen treffen voor een groot feest,' riep de koning, 'een feest met dankoffers voor de grote Apollo, die mij een zoon heeft geschonken. En jij, mijn zoon, je krijgt een nieuwe naam. Omdat jij de eerste was, die ik na de uitspraak van het orakel ontmoette, zal je naam 'Ion' zijn. Dit betekent 'hij die komt'.

Creusa stond er bij en begreep er niets van. Ze dacht, dat haar man een flauwe grap met haar uithaalde. Ze dacht, dat hij de spot dreef met haar kinderloosheid. Ze dacht, dat alles een goed bedacht plan was, om haar die vreemde jongen als stiefzoon op te dringen. Ja, ze begreep het al: die jongen was natuurlijk een kind uit een vroegere relatie van koning Xeuthos en nu hun eigen huwelijk niet met kinderen was gezegend was deze bastaard goed genoeg. De koning beriep zich op een uitspraak van het orakel, waartegen niemand iets zou hebben in te brengen. Wie zou ook aan de uitspraken van de goden twijfelen? Maar zij, koningin Creusa had het spelletje doorzien. Nooit zou zij toestaan dat een ander dan een van haar eigen kinderen ooit op de troon zou komen. Ze draaide zich om en liet de koning en Ion in grote verwarring achter.

De koning had een grote feesttent laten oprichten. Kleurig geklede gasten stroomden binnen. Er werd muziek gemaakt, gedanst, gegeten en gedronken. Iedereen verheugde zich met de koning, omdat hem eindelijk een

zoon was geschonken. De god Apollo werd niet vergeten. Tot drie maal toe werd er een offer gebracht. Ook buitenlandse vorsten waren aanwezig en iedere stad in het Griekse land had een afvaardiging gestuurd om de gelukwensen over te brengen. Koningin Creusa keek niet blij. Ze moest alle plichtplegingen wel langs zich heen laten gaan maar ze hoopte, dat ze snel de kans zou krijgen haar plan uit te voeren. Haar hart was vervuld van boosheid tegen haar man, tegen de arme Ion, die van niets wist en tegen de god Apollo. De goden, die de gedachten van de mensen kennen, hadden reeds gewaarschuwd. Vermomd als duivenhouder was Apollo op het feest verschenen en nauwgezet waakte hij over het leven van Ion.

Op het hoogtepunt van het feest werd er een groot vat wijn binnengebracht: een geschenk van de goden heette het, om het vorstelijk paar geluk te wensen met hun zoon. Het vat werd geopend en alle bekers werden volgeschonken. Het leek wel of de voorraad wijn in het vat onuitputtelijk was. Alle gasten kregen een beker in de hand, die boordevol kostelijke wijn was. Persoonlijk overhandigde de koningin een beker aan Ion. De koning hief zijn hand met volle beker in de hoogte: 'laten wij drinken op de toekomst van ons koninkrijk, dat eens bestuurd zal worden door mijn geliefde zoon en troonopvolger Ion. Lang leve het rijk, lang leve Ion, hij die komt!' 'Leve het koninkrijk, leve Ion, onze kroonprins,' antwoordde de menigte en sommigen zetten de beker al aan de lippen.

Toen gebeurde er iets vreemds. Een zwerm duiven fladderde plotseling de tent binnen. Op zichzelf was dat niet zo bijzonder. Duiven behoorden bij het dagelijks leven. Deze dieren echter gedroegen zich merkwaardig. De zwerm vloog enige keren rond Ion's hoofd en zette zich dan in een kring rondom hem neer. Een duif streek neer op de rand van de beker. De mensen klapten opgetogen in de handen. Dit was vast een teken van de goden, een gunstig teken. Daarmee zouden de goden vast duidelijk willen maken, dat ze Ion in zijn verdere leven met hun gunst wilden zegenen. Ook Ion zelf dacht dit en reeds hief hij de beker om het teken van de goden met een plechtige dronk te beantwoorden. Toen hij een slok wilde nemen, vloog plotseling de duif, om zijn hoofd en raakte hem bijna midden in zijn gezicht. Ion schrok en liet de beker uit zijn hand vallen; de kostbare wijn spatte in het rond. Kreten van ontzetting stegen op. Waar de wijn de aarde had geraakt steeg een dikke witte damp op. Voor iedereen was het duidelijk: deze wijn was vergiftigd. Iemand had de jonge kroonprins willen doden. De duiven hadden verhinderd, dat hij op een afschuwelijke manier zou sterven. Het moest Apollo zelf zijn geweest, die de vogels tot zijn helpers had gemaakt.

Eerst was Ion bleek van schrik maar spoedig kleurden zijn wangen zich van woede. Wie had deze aanslag op hem beraamd en waarom? Wie was zijn vijand en waarom wilde deze hem uit de weg ruimen? Hij, die nooit iemand had kwaadgedaan? Wie had hem de beker in de handen gedrukt? Koningin Creusa! Hij keek om zich heen. De koningin was nergens te zien. Ze moest zich in de verwarring uit de voeten hebben gemaakt. Hij stormde de tent uit, de meeste gasten volgden hem. Allen schreeuwden door elkaar heen: 'Waar is de moordenares? Zij moet gestenigd worden!'

De koningin was in haar angst de tempel van Apollo binnen gevlucht en had het altaar vastgegrepen. Volgens de toenmalige wetten mocht binnen de muren van een tempel nooit iemand worden gedood en iemand, die zich vasthield aan het altaar mocht zelfs niet aangeraakt worden. Het duurde niet lang of men had de moordenares ontdekt. Wanhopig hielden de priesteressen de menigte tegen en waarschuwden: 'heb ontzag voor de god, die een moord in zijn huis op een vreselijke manier zal wreken!' Dat hielp; de mensen bleven staan. 'Jullie mogen mij niets doen,' gilde Creusa, 'het is de god Apollo zelf, die mij beschermt!' 'Sleur haar weg van het altaar,' klonken opgewonden stemmen, 'laten we haar mee naar buiten nemen en daar stenigen.' Ion keek haar aan: 'waarom hebt u geprobeerd mij te doden? Wat heb ik u aangedaan?' Zij wendde haar ogen af. 'Sla mij hier voor het altaar dan maar dood als je durft,' antwoordde zij. Iemand duwde Ion een zwaard in de handen. Reeds hief hij het boven zijn hoofd om de dodelijke slag toe te brengen. Het werd doodstil, iedereen wachtte in grote spanning.

Een ruk aan zijn arm belette Ion toe te slaan. De opperpriesteres van de tempel stond achter hem. 'Doe dit niet, Ion, je begaat onrecht. 'Onrecht?' riep hij verontwaardigd, 'deze vrouw heeft zonder enige aanleiding geprobeerd mij te vergiftigen. Tientallen getuigen hebben het gezien. Heb ik dan niet het recht haar leven te nemen?' De opperpriesteres gaf geen antwoord maar in plaats daarvan sprak het orakel: 'Prins, beheers je woede, bega geen onrecht en vertrek naar Athene.' Ion liet het zwaard zakken en keek besluiteloos om zich heen. 'Beschermen de goden een moordenares?' De opperpriesteres toonde hem een mandje: 'hierin lag je toen we je hier voor de poort vonden. Zie je deze kostbare linnen luiers? Die droeg je. Deze kostbare gouden ketting had je om je hals en verder bevatte de mand nog een beurs met goudstukken. Wij hebben al deze dingen voor

je bewaard. Neem ze, ze behoren je toe.' Ontroerd nam Ion zijn bezit in ontvangst. 'Nu heb ik tenminste een paar mogelijkheden om mijn moeder op te sporen,' riep hij uit, 'goden, help mij haar te vinden. Ik zal haar eren en liefhebben, zelfs al zou het de nederigste dienares in het hele land zijn!'

Met grote verbazing had Creusa dit alles aangehoord. Ze liet het altaar los en liep op Ion toe om hem te omhelzen. 'Mijn zoon, eindelijk heb ik je gevonden.' Maar Ion begreep haar niet en stoote haar van zich af, zodat ze op de grond viel. Wat voor een sluwe streek had dat mens nu weer bedacht? Eerst hadden de goden haar in bescherming genomen, nu probeerde ze hem zelfs om haar vinger te winden. 'Mijn zoon, begrijp je dan niet hoe wonderbaarlijk de goden onze levensweg hebben bepaald? Het mandje is hetzelfde waarin ik je legde toen ik je moest afstaan, de luiers, de ketting, de beurs.... het klopt allemaal.' Met een grimmig lachje keerde Ion zich af: 'er is niet veel fantasie voor nodig om te herhalen wat de opperpriesteres zoëven heeft gezegd. Op grond van die uitspraak kan iedere vrouw wel beweren dat zij mijn moeder is.' Met beide handen greep ze zijn voeten en kuste ze. 'Laat mij dan het bewijs leveren, dat ik inderdaad je moeder ben. Ik zal je enkele bijzonderheden geven, die de opperpriesteres niet heeft genoemd. Zul je me dan geloven?' Met tegenzin trok Ion zijn voeten los uit haar greep. Zijn woede was weg, twijfel en nieuwsgierigheid kwamen daarvoor in de plaats. 'Laat horen,' beval hij kortaf. 'Luister dan mijn zoon en onderzoek of ik de waarheid heb gesproken. Op de luiers zijn kleine springende hertjes geborduurd in de kleuren zwart, grijs en bruin. In de gouden ketting, die je om je hals droeg, staan vogels gegraveerd, zwaluwen, valken en in het midden een arend. De beurs bevat precies honderd goudstukken. Hoe zou ik dit alles kunnen weten als de priesteressen al die jaren je bezittingen ergens hebben bewaard? Ik weet het omdat ik je zelf heb aangekleed en in de mand gelegd. Kijk maar na of wat ik gezegd heb juist is.'

Voorzichtig pakte Ion de mand uit. 'Het is juist. Ze heeft de waarheid gesproken,' riep hij uit. Vergeten was de moordaanslag maar met een huivering bedacht hij zich, dat hij zelf bijna zijn eigen moeder zou hebben gedood. Hij omhelsde haar en dankte de goden voor deze wonderbaarlijke lotsbeschikking. 'Mijn zoon,' riep Creusa uit, 'weet dan, dat niet Xeuthos je vader is, maar de goddelijke Apollo zelf.' Ion kon zijn geluk niet op. Ja, hoe wonderbaarlijk had Apollo door de jaren heen voor hem gezorgd. Hoe wonderbaarlijk ook had hij moeder en zoon weer bij elkaar gebracht. En allen die het hoorden verheugden zich en prezen de goden om hun wijsheid en goedheid.

15. HOE PHAETON DE AARDE LIET VERBRANDEN

Er was eens een jongen, die geen vader had. Hij heette Phaeton. Hij was een jaar of zestien, heel ondernemend en eigenwijs. Dat vonden de mensen niet zo erg. 'Als hij wat ouder is gaat dat wel over', zeiden ze. Maar Phaeton voelde zich anders dan de andere jongens en dat was geen prettig gevoel. Hij sprak er met zijn moeder over. Zijn moeder heette Clymene en zij was een wijze vrouw. Lang geleden was zij bevriend geweest met Helios, de zonnegod, de god wiens taak het is met de zonnewagen te rijden.

's Morgens bespant Helios zijn wagen met vurige paarden, die vlammen uitademen en vonken uit hun neusgaten sproeien. Hij drijft ze een steile weg omhoog, een weg naast een diepe afgrond, smal en slecht geplaveid. Zo komt iedere morgen de zon op. Helios moet zijn paarden dan precies op het midden van de weg houden. Zo komt de zon op het hoogste punt. Dan volgt er weer een smalle weg met veel kuilen en gaten in het plaveisel maar nu steil naar beneden. Het kost Helios altijd de grootste moeite om zijn vurige paarden in bedwang te houden totdat ze helemaal beneden zijn. Zo gaat de zon onder, wanneer ze de zee raakt.

Uit de relatie tussen Helios en Clymene was een zoon geboren en dat was Phaeton. Helios behoorde tot de goden en Clymene tot de mensen, daarom kon van een huwelijk geen sprake zijn en zo kwam het dat Phaeton zijn vader niet kende.

Toen zijn moeder hem had verteld wie zijn vader was, voelde Phaeton zich heel trots. Wie van zijn vrienden kon van zichzelf zeggen, dat hij een zoon van de zonnegod was? Opgetogen rende hij naar buiten om het overal te gaan vertellen, maar wat denk je dat er gebeurde? De mensen geloofden hem niet en lachten hem in zijn gezicht uit. 'De zonnegod, dat zou je wel willen!' riep de een, 'probeer je grootmoeder maar voor de gek te houden!' mopperde een ander. 'Jouw vader is een lafbek, die je moeder heeft laten zitten en zelf gevlucht is. Bah, wat een ellendeling!' zei een derde. Phaeton werd verdrietig: wát hij ook beweerde, de mensen haal-

den hun schouders op en lieten hem staan. Zelfs zijn beste vrienden werden boos en het scheelde niet veel of hij had een pak slaag gekregen. Langzaam slenterde hij weer naar huis. 'Ik ga mijn vader zoeken', zei hij tegen Clymene, 'ik wil weten hoe hij er uit ziet, wat hij doet en waarom hij niet gewoon bij ons woont, zoals de vaders van andere jongens.' Wat of zijn moeder ook probeerde om hem van zijn idee af te brengen, Phaeton was eigenwijs en wat hij zich in zijn hoofd gehaald had zette hij door. Uiteindelijk liet zijn moeder hem gaan. Ze gaf hem voldoende eten mee voor de lange tocht en haar zegen. Ze kon niet vermoeden, dat ze haar zoon nooit zou terugzien.

Na een tocht van vele dagen kwam Phaeton aan bij de burcht, die zijn moeder hem gewezen had. Zijn vader, de zonnegod Helios ontving hem hartelijk. Hij liet hem eerst uitrusten van de lange reis en liet hem voorzien van eten en drinken. Pas daarna vroeg hij hem het doel van zijn komst. Phaeton stelde zijn vragen en vertelde over zichzelf en zijn moeder, Helios antwoordde hem op alles en vertelde over zijn belangrijke taak: het berijden van de zonnewagen. Maar het belangrijkste antwoord was natuurlijk dat op de vraag: 'bent u werkelijk mijn vader?' Helios omhelsde zijn zoon. 'Om alle twijfels weg te nemen, mag je een wens doen. Zeg maar wat je hebben wilt: rijkdom, macht, een lang leven, een lieve vrouw, vele dappere zonen, een mooi paleis? Zeg het en ik zal het je geven, dat zweer ik bij de naam van de oppergod Zeus.'

Nauwelijks had hij dit gezegd of Phaeton kreeg een begerige schittering in de ogen. Terwijl hij naar zijn vader werd gebracht, had hij zich al vergaapt aan alle prachtige gouden en zilveren voorwerpen, die hij in de godenburcht had gezien. De meeste indruk had echter de zonnewagen op hem gemaakt, waarmee zijn vader iedere ochtend uit rijden ging, de wagen, gemaakt door de goddelijke smid Hephaïstos, versierd met gouden emblemen en kostbare diamanten. 'O mijn vader, laat mij éénmaal de zonnewagen besturen in zijn baan langs de hemel!'

Het was alsof Helios een klap op zijn hoofd had gekregen. Hij werd bleek van schrik. 'Wat je nu vraagt is onmogelijk, mijn zoon', stamelde hij. Maar Phaeton had weer die eigenwijze blik in zijn dwingende ogen, waarmee hij anderen zo kon ergeren. 'U had het toch beloofd, mijn vader, u hebt zelfs gezworen bij de naam van de oppergod, dat u mijn wens zou vervullen.' Helios zuchtte diep. Het was waar, hij had gezworen en hij wilde wel door de grond zakken van schaamte, dat hij zo stom was geweest. Hoe had hij ook kunnen vermoeden, dat Phaeton dit verzoek zou doen? 'Mijn zoon, luister!' zei hij, 'het besturen van de zonnewagen is geen kleinigheid. Als je ook maar iets verkeerd doet, kunnen grote rampen de aarde treffen. Je moet volledig macht hebben over de paarden, je moet de wagen langs steile afgronden kunnen leiden en over slechte wegen. Maar het meest griezelig is de enorme hoogte, die je bereikt als de zon op zijn hoogste punt is. Zelfs ik voel iedere dag weer mijn hart in mijn keel kloppen als ik daar ben. Ik durf dan niet naar beneden te kijken, bang dat ik uit pure angst de teugels uit mijn handen zal laten glippen en met paarden, wagen en al naar beneden zal storten. En bedenk, mijn zoon, op het hoogste punt gekomen moet de wagen ook weer een steile weg naar beneden afleggen. De paarden hebben de neiging steeds harder te gaan lopen en je moet voorkomen dat ze op hol slaan. En dan is er nog die vreselijke hitte van de zonnestralen. Daar moet je doorheen. Je mag niet te hoog komen met je wagen omdat je dan de hemel in brand zou steken, je mag ook weer niet te laag rijden, omdat dan de aarde verzengt en de zee zou uitdrogen.'

Maar wat hij ook zei, Phaeton bleef eigenwijs. Hij moest en zou de zonnewagen besturen. Als zijn vader het kon, dan hij het toch zeker ook? En wat zouden zijn vrienden jaloers zijn als ze hem op die blinkende wagen hoog in de lucht zouden zien. Of zijn vader nu beweerde, dat hij niet wist wat hij vroeg, het kon Phaeton niets schelen. Toen gaf Helios toe. Hij gaf bevel de vurige paarden in te spannen en legde met een bedroefd hart de teugels in de handen van zijn zoon. 'Denk erom, ga niet te hoog en niet te laag; houd je aan de gulden middenweg. Sla de paarden niet met de zweep, houd de teugels niet te strak maar ook weer niet te los. Beter nog,' zo besloot hij, 'laat het hele krankzinnige idee varen en doe een andere wens.' Maar de eerzuchtige jongen was al op de wagen geklommen en nam de zweep in de hand. 'Tot vanavond, vader!' 'Wees voorzichtig, mijn zoon.'

Het werd een fantastische rit. Trots stond Phaeton op de wagen. Met strakke hand hield hij de vurige paarden in bedwang en af en toe liet hij hen het geluid van de zweep horen. De paarden snoven en briesten, vonken spatten in het rond. Ze gingen steeds harder lopen. Morgennevels, die op de weg lagen, stoven uiteen, sterren verbleekten en de maan maakte dat ze wegkwam. Daar was het begin van de weg, die over de hemelboog leidt. Behendig stuurde Phaeton de paarden de juiste richting uit. Het ging goed, de zon begon op te gaan en haar warme stralen werden al voelbaar. De weg liep stijl omhoog en de paarden stormden vooruit. Ze hadden

het makkelijk vandaag, want het vrachtje dat ze hadden te trekken woog niet half zo zwaar als hun meester, de zonnegod. Ze kregen er werkelijk plezier in en begonnen steeds harder te lopen. Dat vond Phaeton wel eng. Een paar keer al was de wagen door een diepe kuil gereden en dan slingerde hij zó over de weg, dat de bestuurder er bijna af viel. Hij trok de teugels wat strakker aan maar de paarden reageerden niet. Ze bleven rennen, steeds sneller, steeds onstuimiger.

Phaeton kreeg het benauwd. Het zweet liep hem in straaltjes over het gezicht. Steeds hoger kwam hij. De aarde lag daar beneden als een glanzende schijf. De zee en het groen van bossen en weilanden waren nog te onderscheiden. Het hart klopte hem in de keel. Wat een hoogte, wat een afstand, stel je voor dat hij naar beneden zou vallen. De paarden hinnikten vrolijk en maakten nog meer vaart. Nu werd hij echt bang. Even rusten, even op adem komen. Hij trok aan de teugels om de wagen tot stilstand te brengen maar de paarden briesten, alsof ze wilden zeggen: 'wij doen waar we zin in hebben; jij bent niet eens onze baas!' Hij wilde ze toeschreeuwen dat ze moesten gehoorzamen maar hij kende niet eens hun namen. Doodsbleek van angst klemde hij zich aan de rand van de wagen vast en vervloekte zijn eigenwijsheid. Hoe had hij zo stom kunnen zijn! Vurig hoopte hij dat alles nog goed zou aflopen maar met zijn gedrag had hij de grote god Zeus geërgerd en deze trok zijn beschermende handen van hem af. De ramp die toen volgde was verschrikkelijk en niemand, zelfs de oppergod niet, kon de losgekomen krachten nog temmen.

De paarden hadden al een flink eind van de weg afgelegd en het grootste deel van de steilte reeds beklommen. De hitte begon langzamerhand ondragelijk te worden. Met de moed der wanhoop hield Phaeton zich vast. De teugels had hij rond zijn polsen gedraaid om ze niet te verliezen. Door het transpireren begonnen ze langzaam te glijden en toen hij iets merkte was het al te laat. De paarden voelden dat het hinderlijke trekken van het bit ophield en hinnikten van vreugde. Nu kon niets hen meer stuiten. Van de hitte hadden zij geen last, de arme Phaeton wel. De wagen schudde en schokte, vloog naar links, naar rechts, omhoog. Ze naderden het hoogste punt. Het hout begon te smeulen. Phaeton voelde een verschrikkelijke pijn op zijn hoofd. Zijn haar stond in brand, zijn kleren begonnen te branden, waar hij zich vastgreep aan de wagen brandde hij zijn handen. Een hevige zwaai naar rechts, een diepe kuil: met een schreeuw van schrik viel hij van de wagen. Wanhopig grabbelden zijn handen in de leegte. Bijna waanzinnig van de hevige pijn viel hij naar beneden. Nog voor hij de aarde bereikte was zijn lichaam al volledig verbrand.

De paarden renden verder, de lege wagen achter zich aan. Het hoogste punt waren ze allang voorbij, maar veel te vroeg voor die tijd van de dag. Waar ze hadden gelopen stond de weg in brand. Vanaf de aarde keek Helios toe en hij vervloekte zichzelf, dat hij zijn eed niet gebroken had en zijn zoon had laten vertrekken. De paarden maakten een woeste sprong en de disselboom van de wagen brak. Ze waren vrij en verdwenen aan de hemelboog. De wagen viel van de weg af en raasde brandend de aarde tegemoet. In Afrika kwamen de brokstukken neer en ook daar vloog alles in brand. Een groot gebied - vroeger vruchtbaar land - werd tot woestijn. De meeste mensen die daar woonden, kwamen om het leven en zij die de ramp overleefden kregen een zwarte huid. Zo ontstond het ras der negers.

De aarde beefde en trilde onder het geweld. De vulkanen barstten uit en droegen het hunne bij tot de wereldbrand. De zeeën trokken zich terug tot in de diepste kloven, meren verdampten. De lucht zinderde van de hitte en gloeiende as wervelde in het rond om ieder levend wezen te verstikken. Mensen vluchtten angstig weg in de diepste grotten. Zij die diep genoeg in de schoot der aarde konden doordringen hadden geluk, anderen werden door de geweldige hitte achterhaald. Vanaf zijn paleis op de Olympos zag de oppergod Zeus dit alles gebeuren. Om hem heen stonden de andere goden. Angst en afgrijzen was op ieders gezicht te lezen. Zeus riep Boreas en Zefyros, de goden van wind en storm tot zich en deed een beroep op zijn broer Poseidon, die beveelt over de zee. Door hun gezamenlijke inspanning werden de branden geblust en kon een gehavende aarde de balans opmaken van een van de grootste rampen, die haar in haar geschiedenis was overkomen.

Nog altijd aanbidt de mens de zonnegod en begroet hij met vreugde de koestering van zijn warme stralen. Een te grote verering van Helios kan de mens echter schade toebrengen. Zoals eens de ongelukkige Phaeton levend verbrandde, zo kan ook de mens, die te dicht in de buurt van de zon komt en zich te lang aan de zonnestralen bloot stelt, dit met zijn huid en zelfs met zijn leven bekopen.

16. DE OREN VAN KONING MIDAS

De god van de wijn en de vrolijkheid, Dionysos, (ook wel Bacchus genoemd) hield vaak feesten in het bos. Dan dansten zijn vrienden, de saters. Er werd fluit gespeeld en natuurlijk flink gedronken. Zo'n feest eindigde dan pas, als niemand meer op zijn benen kon staan en ter plekke neerviel om zijn roes uit te slapen. Op zekere dag was er weer zo'n feest geweest en alle feestgangers waren op het zachte mos in elkaar gezakt om te slapen. Er was een kabaal in het bos dat horen en zien je verging. Het leek wel of men bomen aan het omzagen was, zo snurkten die saters. De god Dionysos kon er zelf ook wat van. Hij zat met de rug tegen een boomstam en snurkte zo hard, dat de boom ervan beefde. De slaper had echter niet gezien, dat de stam verrot was en dat de boom aan de rand van een moeras stond, waarvan de oppervlakte bedrieglijk bedekt was met plantenresten en bladeren. Je raadt natuurlijk al wat er gebeurde: de boomstam brak af en Dionysos rolde ruggelings in het moeras. Nu is zo'n moeras levensgevaarlijk. Als je er eenmaal inligt wordt je door de modder vastgehouden en zak je steeds dieper weg. Zo verging het ook Dionysos. Hij spartelde met armen en benen, schreeuwde naar zijn vrienden maar die hoorden niets, terwijl de ongelukkige steeds verder wegzakte.

De koning van het land Phrygië, koning Midas, maakte die dag een rit door zijn uitgestrekte landerijen en hoorde iemand om hulp roepen. Hij gaf zijn dienaren bevel de paarden te wenden en in de richting van het geluid te rijden. Daargekomen zag hij direkt wat er een de hand was en wat er moest gebeuren. Hij wierp de god, die al bijna tot de nek toe in de modder stak, een stevig touw toe en met behulp van zijn dienaren slaagde hij er al snel in de drenkeling op het droge te brengen. Je kunt je voorstellen dat Dionysos hem dankbaar was, maar wat zag hij er uit: zijn sandalen waren in het moeras achtergebleven, zijn kleed was ontoonbaar door de modder en vieze vegen zaten op zijn gezicht en armen. Een stuk van een moerasplant zat in zijn haar en hij stonk een uur in de wind. Hij bibberde van de kou maar gelukkig scheen de zon volop, zodat hij snel kon drogen. Zijn dronken bui was helemaal over en hij kon bijna geen woorden vinden om de koning te bedanken. 'Doe een wens', stamelde hij, 'vraag wat u wilt en ik zal het u schenken!'

Koning Midas was een goede koning, een beste man, maar hij was niet erg snugger. Het was maar goed, dat hij enkele wijze raadslieden had, die hem altijd influisterden wat hij moest doen als het op regeren aankwam, anders was zijn land vast één grote puinhoop geworden. Eigenlijk hield Midas helemaal niet van regeren. Het was zo vermoeiend; liever zat hij in een luie stoel van de zon te genieten of maakte hij een boswandeling om naar de bomen en de dieren te kijken. Diep in zijn hart was hij blij, dat zijn raadslieden eigenlijk degenen waren die regeerden. Hij zette wel zijn handtekening onder alle door hen genomen besluiten en dan leek het alsof hij zelf die besluiten genomen had. Zo was iedereen tevreden. Maar juist gisteren hadden de raadslieden gezegd, dat de koning nieuwe belastingen moest opleggen omdat de schatkist bijna leeg was. Wie moest die belastingen betalen? Het volk natuurlijk. Midas was bang dat de mensen zouden gaan mopperen, want pas had hij nog gezegd, dat het heel goed ging met het land en dat de belastingen voorlopig niet zouden worden verhoogd. Toen hij nu de god Dionysos hoorde zeggen, dat hij een wens mocht doen, hoefde hij eigenlijk niet lang na te denken. Natuurlijk, er moest geld komen, heel veel geld, dan hoefden zijn onderdanen geen extra belasting te betalen en bleef hij met iedereen goede vrienden. Maar hoe moest dat geld in zijn bezit komen. Hij kon wel vragen om een grote berg geld ergens te laten storten maar natuurlijk zou daarvan een groot deel gestolen worden. Had koning Midas nu maar eerst met zijn raadslieden overlegd, er zou vast wel een goede oplossing zijn gevonden, maar nee, Midas wilde eindelijk eens een probleem helemaal zelf en zonder de hulp van zijn adviseurs oplossen en daarom zei hij het eerste wat hem inviel: 'laat alles wat ik aanraak veranderen in zuiver goud.' De god keek een beetje vreemd. 'Weet u zeker dat dit uw wens is?' Midas knikte: 'ja, dit is mijn wens!' 'Zo zal het gebeuren,' sprak Dionysos en verdween.

Buiten zichzelf van vreugde gaf de koning zijn dienaren opdracht hem naar huis te brengen. Lopend naar zijn wagen stootte hij bijna zijn voeten tegen een grote kiezelsteen, die midden op het pad lag. Hij raapte de steen op om hem weg te gooien maar zie, de steen veranderde in zuiver goud. Bij het instappen legde hij even zijn hand op de rand van de koninklijke wagen en ook deze veranderde in goud. Thuisgekomen raakte hij de deurposten aan, ze veranderden in goud. Men bracht hem water om zijn handen te wassen en het werd vloeibaar goud. De koning wist van dwaasheid niet wat hij deed en ging het hele paleis door, totdat alles blonk. Het leek wel of in het paleis de zon opging: alles schitterde en glom. 'Zo', zei de koning, 'daar zou een mens honger van krijgen. Breng mij brood, vlees en wijn.' Hij plofte in zijn gouden stoel aan zijn gouden tafel en tikte met zijn gouden bestek op zijn gouden bord. De schenker bracht een gouden beker met wijn. De koning wilde een flinke slok nemen, maar ..... er zat niets in de beker ..... of toch wel? Een stuk goud. 'Breng mij een andere beker', beval hij en schenk deze vol zodat ik het kan zien.' De schenker gehoorzaamde. Prachtige rode wijn parelde in de beker maar toen de koning de beker aanraakte, veranderde ook deze wijn in vloeibaar goud. 'Neem een nieuwe beker, schenk deze vol en zet hem aan mijn lippen,' riep de koning. Op het moment

waarop zijn lippen de rand van de beker raakten veranderde de wijn in goud. Zo gebeurde ook met het brood en met het vlees. Iedereen kon er gewoon van eten maar het voedsel op het bord van de koning veranderde in goud, zodra hij het aanraakte. Toen pas begreep koning Midas welk een onheil hij over zichzelf had afgeroepen. In grote angst stak hij zijn handen omhoog en bad tot de god Dionysos om hem van dit ongeluk te verlossen, daar hij anders van honger en dorst zou moeten sterven. De god hoorde zijn gebed en had medelijden. Uiteindelijk had koning Midas hem een grote dienst bewezen en ook de goden kennen dankbaarheid. 'Ik zal uw verzoek inwilligen,' sprak Dionysos, 'ga naar de rivier die de grens vormt tussen uw land en het Lydische rijk, loop stroomopwaarts langs de rivier tot u bij de bron komt, waar deze ontspringt. Was u in het water van deze bron en het onheil, dat uw hebzucht u heeft gebracht, zal van u weggenomen worden.' Onmiddellijk ging de koning op weg en de volgende dag was hij genezen.

Enige jaren gingen voorbij. Meestal worden mensen wijzer naarmate ze ouder worden maar bij koning Midas was dat niet het geval. Hij was nog even dom als vroeger, alleen veel voorzichtiger. Met het regeren bemoeide hij zich niet meer. Hij had gezien dat alles best ging als hij zijn koninklijke plichten door zijn raadslieden liet vervullen en dat liet hij maar zo. Zelf maakte hij lange wandelingen door zijn rijk en tijdens een van die wandelingen ontmoette hij de herdersgod Pan. Deze god had niet zo'n prettig uiterlijk: hij was half bok, half man. In plaats van benen had hij bokkenpoten, hij droeg hoorns op zijn hoofd, een flinke sik onder zijn kin, had puntige oren en ogen met een eigenaardig gele glans. Bovendien had Pan de nare gewoonte om uit het niets plotseling ergens te verschijnen, zodat hij daarmee de mensen altijd panische schrik bezorgde. Eigenlijk was koning Midas een beetje bang voor hem maar hij liet dat niet merken, omdat Pan goed zorgde voor het herdersvolk en er veel vee en herders in het koninkrijk waren.

Pan was een goede muzikant. Zo lelijk als zijn uiterlijk was, zo mooi kon hij fluitspelen. Als hij speelde zaten mens en vooral dieren in bewondering te luisteren. Zelfs de wind hield zijn adem in als de ijle toontjes van Pan's uit een rietgesneden fluit in de lucht dansten. Ja, Pan was een goede muzikant maar zeker niet de beste. Er waren er nog meer, Apollo bijvoorbeeld, de god van wijsheid en kunst. Apollo speelde harp en ook hij kon goden en mensen betoveren met zijn spel.

Eens had Pan op zijn fluit gespeeld. Koning Midas had, liggend in het gras, geluisterd. De muziek had hem loom gemaakt en toen Morpheus, de god van de slaap voorbij was gekomen, was de koning ingedut. Pan speelde door, vergenoegd over zijn eigen klanken. 'En, is mijn spel u bevallen?' De koning schoot wakker. Eigenlijk had hij de laatste minuten niet eens meer geluisterd. 'Het was prachtig, grote meester, uw spel is zelfs nog mooier dan dat van uw neef Apollo.' 'Hm, meent u dat echt?' gromde Pan. Diep in zijn hart wist hij wel dat hij niet aan Apollo kon tippen als het op muziek maken aankwam maar aan de andere kant was hij ook wel gevoelig voor de lof, die hem nu werd toegezwaaid. Hij mocht zijn neef niet erg, vond hem een opschepper en liet geen kans voorbij gaan om hem een hak te zetten. 'Als u mijn spel mooier vindt dan dat van mijn neef Apollo, moest ik dat maar eens in het openbaar bewijzen. Ik ga Apollo uitdagen en u mag mijn getuige zijn.' Terugkrabbelen kon Midas niet meer. Welk onheil had hij nu weer over zichzelf afgeroepen?

De dag van de wedstrijd kwam. Honderden mensen hadden zich verzameld op een bergweide. In een naastgelegen bos waren nog eens honderden dieren bij elkaar gekomen. Alles en iedereen wachtte op de musici en toen Apollo de weide betrad, zijn harp op de schouder, weerklonk er een daverend applaus. De god Pan echter verscheen plotseling ergens vanachter een rotsblok. Hij liet de mensen schrikken en hier en daar klonken kreten, geen applaus. Als voorzitter van de jury was de berggod Tmolos benoemd, die voor zijn beoordeling werd bijgestaan door zeven bekwame en beroemde musici. Koning Midas, als heerser van het land, vervulde de negende jury-plaats. Tmolos wierp het lot en het lot bepaalde, dat de god Apollo mocht beginnen.

Apollo nam zijn harp en liep statig naar het midden van de wei. Hij liet zijn vingers over de snaren glijden en onmiddellijk weerklonk een hemelse muziek, die iedereen diep ontroerde. Meer dan een uur vermaakte hij zijn toehoorders, soms met wilde klanken, waardoor de gemoederen werden opgezweept, dan weer met zoete tonen, waardoor de mensen een onbeschrijfelijke gelukzaligheid voelden. Toen de god was uitgespeeld en zijn harp weer aan zijn voeten zette, was het even stil. Daarna barstte er een applaus los, zo overdonderend, dat de bergen ervan galmden. Minuten lang hield het aan en steeds werd de goddelijke Apollo teruggeroepen. Eindelijk hief de god Tmolos zijn staf en was de beurt aan de andere candidaat. De god Pan was nergens te zien, maar dook dan plotseling op aan de rand van de bergweide, waar geen mensen zaten. Een groep konijnen had zich daar heel brutaal genesteld, om toch maar niets van de wedstrijd te missen. Ze schrokken van de

herdersgod en stoven alle kanten uit, zodat de mensen begonnen te lachen. Zo was de entrée van Pan lang niet zo eerbiedwaardig als die van zijn neef Apollo.

Pan zette zich op de grond, kruiste zijn bokkenpoten en nam zijn rieten fluit. Zijn gele ogen blonken in de middagzon. Hij haalde diep adem en daar klonken enige hoge tonen. Het fluitspel was niet slecht maar voor iedereen was het in de eerste minuut al duidelijk, dat het naast het spel van de goddelijke Apollo weinig of niets voorstelde. Dat bleek ook wel na afloop. Toen Pan uitgespeeld was, klonk er een mager applaus. Maar uit het nabijgelegen bos echter kwam het geluid van gehinnik, geloei, gebalk, geblaf, gemiauw, gekrijs en gepiep, als teken, dat de dieren Pan's spel meer gewaardeerd hadden dan de mensen.

De jury trok zich terug voor beraad. De stembriefjes werden in een urn gedaan en de voorzitter maakte de uitslag bekend: acht stemmen voor Apollo, een voor Pan. De juryleden keken elkaar aan. Wie had zijn stem op Pan uitgebracht? Omdat de jury niet eenstemmig had gekozen voor dezelfde candidaat, moest iedereen vertellen op wie hij had gestemd en waarom. Zo werd al snel bekend, dat koning Midas het spel van Pan hoger had gewaardeerd dan het spel van Apollo. Pan begreep, dat hij de wedstrijd verloren had. Knarsetandend brak hij zijn fluit in stukken en verdween even plotseling als hij was verschenen.

Apollo nam zijn overwinnaarskrans in ontvangst en liet zich door de menigte nog eens hartelijk toejuichen. De meeste mensen vroegen zich af hoe hun koning er toe had kunnen komen op de herdersgod te stemmen. Het antwoord kwam van de goden. In het nabijgelegen bos was een jonge ezel zijn moeder kwijtgeraakt in de drukte. De oppergod Zeus liet het dier naar de weide lopen, waar de mensen zich juist op maakten om naar huis te gaan. Bang geworden in de drukte rende de ezel door de menigte, totdat hij plotseling een grijze mantel zag. Het was de grijze mantel van koning Midas. In de waan, dat hij zijn moeder teruggevonden had, vleide het dier zich tegen de mantel aan.

Toen koning Midas de volgende morgen opstond en in de spiegel keek, zag hij dikke plukken grijs haar, die op, in en over zijn oren groeiden. Onmiddellijk liet hij zijn kapper komen om zijn haar te laten knippen. Heel grondig werden alle grijze haren weggeschoren. Je kunt je de schrik van de koning voorstellen, toen die grijze haren er de volgende dag weer zaten. In één nacht waren ze aangegroeid en bovendien leken zijn oren van vorm te veranderen. Weer liet de koning zijn haar knippen maar de dag daarop zaten de haren er weer en waren zijn oren twee maal zo lang geworden. Toen begreep hij, dat dit de straf van de goden was omdat hij opzettelijk de god Apollo de welverdiende overwinning had willen onthouden. Wie bij muziek zijn oren niet goed gebruikt, verdient ezelsoren.

Vanaf die dag droeg de koning een grote tulband, zodat niemand zijn oren zou kunnen zien. Alleen de kapper, die dagelijks de grijze plukken ezelshaar moest wegknippen zag wat er was gebeurd. Hij was een plichtsgetrouwe dienaar en hij begreep wel, dat hij zijn mond moest houden, wilde hij zijn baan niet verliezen. Dat viel hem iedere dag moeilijker. Tenslotte raadpleegde hij de goden. Wat moest hij doen? Hoe kon hij dit geheim bewaren, zijn leven lang? De goden antwoorden hem: 'ga naar een stille plaats, ver weg van de mensen; graaf daar een gat in de grond, vertrouw je geheim aan de aarde toe en bedek het dan met zand.' Zo deed de dienaar en daarna was er vrede in zijn ziel. De goden echter, wilden het geheim niet verloren laten gaan. Het zou een waarschuwing moeten zijn voor alle domme mensen, die snel met een ondoordacht oordeel klaar staan. Op de plaats waar het geheim lag begraven, lieten de goden rietstengels groeien. Als er genoeg wind stond, ruisten zij en lieten aan iedere willekeurige voorbijganger horen, wat de dienaar aan de aarde had toevertrouwd. Zo werd het geheim toch bekend gemaakt: 'Koning Midas heeft ezelsoren!'

17. DE SPIN ARACHNE

Er zijn heel veel mensen, die bang zijn voor spinnen. Er zijn nog veel meer mensen, die zeggen dat ze helemaal niet bang zijn maar toch geen spin aan durven pakken. En er zijn mensen, die spinnen maar vieze beesten vinden. Ze hebben allemaal ongelijk. Een spin is helemaal geen vies beest, juist een nuttig dier, want zij dieren ruimt voor ons op die werkelijk schadelijk zijn, zoals vliegen en muggen. Als je een spin goed bekijkt zie je, dat zij er helemaal niet zo eng uitziet met haar acht pootjes en ronde lijfje. Je zou een spin dan ook best kunnen aanraken of oppakken. Ze zal je niet bijten, ze kan zelfs niet bijten. Maar met spinnen is het net als met mensen: ze vinden het niet altijd prettig om opgepakt en vastgehouden te worden. Laat daarom een spin altijd rustig zitten waar zij zit of pak haar voorzichtig in je hand en zet haar buiten neer.

Er bestaan ook spinnen, die wel degelijk gevaarlijk zijn en kunnen bijten. Dat zijn heel grote exemplaren. Deze spinnen komen in Nederland echter niet voor; het is hier veel te koud, maak je dus maar geen zorgen. Of je nu een spin een griezelig beest vindt of niet, één ding zul je moeten toegeven: spinnen zijn meesterlijke wevers. Het web van een spin is een van de allermooiste dingen, die je in de natuur kunt bewonderen. Kijk eens hoe zij haar web maakt: allemaal heel fijne draadjes, geweven tot een patroon. Er lopen draadjes in de vorm van cirkels en daar dwars overheen lopen draadjes naar het midden van het web. Soms zit de spin daar te wachten op een prooi, soms zit ze ergens op een takje, maar altijd is zij in de buurt. Als er een insect in haar web vliegt, kan dat wel eens beschadigd raken. Dat is voor de spin geen probleem: binnen de kortste tijd heeft ze het web gerepareerd en wel zo goed, dat je de beschadiging niet eens meer terug kunt vinden.

Nu zul je wel willen weten, waarom ik het steeds maar over spinnen heb, terwijl je toch een boek met Grieks mythologische verhalen aan het lezen bent. Dat zit zo: volgens een schrijver, die eeuwen voor het begin van onze jaartelling leefde in het oude Griekenland, is een spin niets anders dan een betoverde vrouw. Spinachtige dieren worden in de wetenschap 'Arachnoidea' genoemd en die betoverde vrouw heette Arachne. Je ziet al, dat de spinnenfamilie naar die vrouw is genoemd. Wat had die vrouw dan wel gedaan, dat ze zo'n verschrikkelijke gedaanteverandering moest ondergaan? Was die straf verdiend? Oordeel zelf.

In het land Lydië woonde een jonge vrouw, die Arachne heette. Haar vader was verver geweest, en had nooit veel geld gehad. Hij was gestorven en had Arachne, zijn enige kind, een armoedig huisje en een weefgetouw nagelaten. Arachne was gaan oefenen in het weven en had zich de kunst al snel eigen gemaakt. Dat deed ze op haar eigen manier, niet op de wijze zoals de andere leerling-wevers het vak leerden. Sommigen zeiden dan ook, dat Arachne niet volgens de regels van de kunst werkte, anderen vonden haar werk juist erg mooi. Heel bijzonder was haar vermogen om allerlei prachtige figuren in haar weefdoeken aan te brengen. Iedereen vroeg zich af hoe ze dat deed. Sommigen probeerden het na te maken maar dat mislukte altijd weer.
Na enkele jaren was Arachne in het hele land bekend en beroemd. Van heinde en ver kwamen de mensen haar weefdoeken kopen en dan stonden ze bewonderend toe te zien hoe zij aan het werk was. Dat vond Arachne best prettig. Ze verdiende veel geld: ze had in één jaar al meer verdiend dan haar vader in zijn hele leven. Dat armetierige huisje waar ze woonde was niet goed genoeg meer. Ze liet het afbreken en op diezelfde plek een mooie villa neerzetten. Ze had geen tijd meer om het huishouden te doen, dus nam ze enkele vrouwen in dienst om haar bed op te maken, voor het eten te zorgen en de boel schoon te houden. Later kwam er ook nog een knecht voor het zware werk en een tuinman. Die zorgde er voor, dat de tuin een lust voor het oog werd met prachtige kleurige bloemen en zeldzame planten. Hij legde paden aan en bouwde voor zijn meesteres een tuinhuisje. En dacht je nou, dat Arachne hem daarvoor dankbaar was? Nee hoor. Ze kwam alleen in haar tuin als het te warm was om te werken. Alle overige tijd besteedde ze aan het weven van steeds mooiere doeken met steeds ingewikkelder en kunstiger patronen.

De god Zeus zag het en verbaasde zich. Arachne was rijk geworden. Ze had alle mooie dingen, die ze zich maar wensen kon, zoals een prachtig huis en een tuin waar iedereen jaloers op was. Toch nam ze nooit de tijd om van dat alles te genieten. Ze was altijd maar bezig, dag in dag uit. Zeus wilde wel eens weten, wat voor een vrouw Arachne was. Omdat hij het zelf te druk had om dit te gaan onderzoeken, stuurde hij er een paar van zijn dochters op af. Zeus had heel veel zonen en dochters, zowel onder de goden als onder de mensen. Zijn kinderen woonden door heel Griekenland verspreid en dat was makkelijk: in bijna iedere grote stad woonde wel een zoon of dochter en als Zeus (in vermomming natuurlijk) door het land wandelde, kon hij meestal wel bij een van zijn kinderen logeren. Dicht bij het huis van Arachne woonden drie dochters van Zeus en die droeg hij op om eens bij Arachne op bezoek te gaan. Zij raakten zo onder de indruk van haar werk, dat zij steeds vaker terugkwamen en dan hele middagen vol bewondering zaten toe te kijken hoe het ene weefdoek na het andere ontstond. 'Hoe bestaat het, dat een gewoon mens dit kan!' fluisterde de een. 'Die vrouw is vast geen gewoon mens. Misschien is ze wel familie van vader Zeus en een halfgodin zoals wij,' meende de ander. 'Iemand die zulke mooie dingen kan maken is geen mens maar aan de goden gelijk!' zei de derde hardop. Arachne deed alsof ze niets hoorde maar van binnen werd ze heel warm van trots.

Vader Zeus had vele dochters, zoals gezegd, maar één daarvan was toch wel zijn heel speciale lieveling. Zij heette Pallas Athene (de Romeinen noemden haar Minerva). Zij was heel intelligent, daarom had Zeus haar tot godin van de wijsheid gemaakt. Ze had verstand van politiek, daarom droeg de godvader haar op om het lot van landen en volkeren te besturen en te bepalen. Ze kon prachtig tekenen, schilderen en boetseren en

daarom hadden de beeldend kunstenaars haar als beschermgodin gekozen. En de burgers van de Griekse hoofdstad Athene hadden hun stad naar haar genoemd. Kortom, Pallas Athene was een bekende godin, voor wie iedereen veel respekt had.

Ook Pallas Athene had van de wonderbaarlijke weefkunst van Arachne gehoord en omdat ze nu eenmaal de beschermster van de beeldende kunsten was, waartoe ook de weefkunst behoorde, wilde ze die wonderbaarlijke weefster wel eens aan het werk zien. Zouden al die vreemde verhalen, die men over Arachne vertelde werkelijk waar zijn? Zij ging op weg en kwam juist bij het huis van Arachne aan op het moment, dat een van haar halfzusters zei: 'Iemand die zulke mooie dingen kan maken is geen mens maar aan de goden gelijk!'. Daar schrok Pallas Athene van. Een mens die aan de goden gelijk is? Dat kan toch niet! Goden kunnen heel vlug een andere gestalte aannemen, dus toverde zij zichzelf om in een oud vrouwtje met grijs haar, een kromme rug en een vriendelijk rimpelgezichtje: een echt grootmoedertje. Ze schoof het gordijn, dat voor de ingang van Arachne's werkkamer hing, opzij en ging naar binnen. Haar drie halfzusters herkenden haar natuurlijk niet en Arachne zelf wist ook niet wie ze voor zich had. Zij dacht: 'dat is vast weer iemand, die een lange reis heeft gemaakt om mij en mijn kunst te bewonderen.' Maar ze bood het oude vrouwtje geen stoel aan, vroeg haar niet of ze misschien moe was en iets wilde drinken, nee, zij ging gewoon door met haar werk.

Leunend op haar stok bleef het oudje minuten lang staan kijken hoe Arachne een doek aan het weven was met daarop de afbeelding van een bijenkorf. De korf stond op een kleine heuvel midden in een wei met rode en gele bloemen. Bijen zoemden in en uit. In de verte was een wolk te zien, waaruit fijne regendruppels naar beneden vielen. Pallas Athene was diep onder de indruk. Die afbeelding was de mooiste, die ze ooit had gezien. Kijk eens wat een kleuren, kijk eens hoe natuurgetrouw iedere bij en iedere bloem is uitgebeeld. Een momentje vergat ze, dat ze zelf een godin was. Ze boog zich naar Arachne over en zei uit de grond van haar hart: 'Ik kan geen woorden vinden om jouw kunst en jouw kunstenaarschap hoog genoeg te prijzen. Het moet wel een echte godin zijn geweest, die je dit heeft geleerd.' Het antwoord van Arachne was een heel ander dan Pallas Athene had verwacht: 'ik heb mijn kunst niet aan de een of andere godin te danken. Alles wat ik kan heb ik mijzelf geleerd!'

Dat antwoord was een klap in het gezicht van de godin en eigenlijk ook in dat van vader Zeus. De drie zusters schrokken vreselijk en wisten niet wat ze moesten zeggen. Het oude vrouwtje liet niet merken hoezeer de woorden van Arachne haar geraakt hadden. Ze richtte zich op met haar kromme rug, wees met haar stok naar het weefgetouw en zei: 'Het moet toch Pallas Athene zelf zijn geweest, die je heeft geholpen.' Arachne haalde minachtend haar neus op. 'Pallas Athene? Pffff! Kóm nou! Pallas Athene heeft mij nooit geholpen en dat zou ik ook niet hebben gewild. Ik kan veel mooier en veel beter weven dan zij. Als je het niet gelooft, vraag haar dan maar om hier te komen en met mij een wedstrijd te houden. Ik zal haar wel eens wat laten zien!' De zusters keken elkaar aan en keken naar het oude vrouwtje. Ze durfden haast niet te ademen. Arachne zag het en werd nog brutaler. 'Zeg maar tegen Pallas Athene, dat ik op haar wacht, als ze tenminste zo flink is om hier te komen. Dan zal vanzelf wel blijken wie het mooiste weefdoek kan maken, zij of ik. Vrouwen, jullie zijn mijn getuigen. Als blijkt, dat Pallas Athene mij kan overwinnen, ben ik bereid elke gewenste straf daarvoor te ondergaan.' De drie zusters beten op hun nagels van angst. Hoe hadden zij bewondering kunnen hebben voor een vrouw, die zo'n hoge dunk van zichzelf had, die zo de grenzen van het fatsoen te buiten was gegaan en zelfs een godin had beledigd. Het oude vrouwtje zuchtte alleen maar.

'Ben je nog steeds hier, oud wijf?' snauwde Arachne na een half uurtje? De aanwezigheid van het vrouwtje begon haar te vervelen. 'Hoepel op en zeg maar tegen Pallas Athene, dat ik haar spoedig verwacht.' Ze weefde een gouden draadje door het doek, zodat het leek of er een zonnestraal uit sprong. Het oudje deed een stap naar voren en glimlachte vriendelijk. 'Wees voorzichtig, Arachne', zei ze, 'luister naar mijn wijze raad. Pallas Athene is machtig en laat niet ongestraft met zich spotten. Je bent beslist een groot kunstenares, dat zal iedereen graag erkennen maar je moet respekt hebben voor de goden.' Arachne haalde haar schouders op. 'Je kletst maar wat, opoe,' zei ze spottend, 'ik heb je goede raad niet nodig en hou je terechtwijzingen maar voor je. Wil je iets nuttigs doen, zorg dan maar dat Pallas Athene snel hier is.' Het oude vrouwtje verdween in een nevelwolk en de godin stapte er uit: 'hier ben ik al; heb je nu nog zo'n grote mond?' De drie zusters, die haar herkenden, gilden van schrik en smeekten Arachne haar excuses aan te bieden. Die lachte hen uit en keek de godin uitdagend aan. 'Durf je niet meer? Mijn aanbod geldt nog steeds, hoor.' 'Goed,' zei Pallas Athene, 'als je het dan zo wilt hebben zul je het zo krijgen.'

Zij bewoog haar hand en onmiddellijk stond er naast haar een weefgetouw en een rek met wel veertig klossen draad in de fraaiste kleuren. 'Jij mag de spelregels bepalen,' zei ze tegen Arachne. Zó gebeurde het: beiden zouden drie dagen werken aan een weefdoek van de allerbeste kwaliteit met daarop een afbeelding van de god Zeus. Na drie dagen zouden alle mensen uit de wijde omgeving mogen komen kijken. Zij mochten vooraf niet weten wie welk doek geweven had, dat was eerlijk. Degene, van wie het werkstuk als het beste werd beoordeeld, was winnares. Met die spelregels was Pallas Athene akkoord gegaan en beiden gingen aan het werk. Zij weefden maar en weefden maar. Eten en drinken deden ze haast niet. Voor slapen hadden ze geen tijd. De zon ging op, een dag verstreek, de zon ging weer onder, ze merkten er niets van, zo ingespannen waren ze bezig. Op de ochtend van de derde dag was Arachne klaar. Triomfantelijk borg ze haar werkstuk in een kast. 'Ziezo, mijn werk is af en ik ga een poosje slapen. Werk jij maar lekker door.' Met een schampere lach op het gezicht ging ze de kamer uit en kroop in bed. Pallas Athene werkte door tot laat in de middag. Toen was ook haar werkstuk af. Ze moest ervan zuchten. Dat was zelfs voor een godin een heel karwei geweest.

De volgende ochtend, kort na zonsopgang kwamen de eerste mensen die de kunstwerken zouden bekijken. Ze verzamelden zich op de binnenplaats en toen het er driehonderd waren, liet Arachne de poorten sluiten. De twee weefdoeken stonden ieder in een aparte zaal opgesteld, waar men de stukken naar hartelust zou kunnen bewonderen. De mensen mochten zelf bepalen naar welk werk ze het eerst wilden gaan kijken en ook tussen beide zalen heen en weer lopen om te kunnen vergelijken. Wat zou de een ervan gemaakt hebben? En hoe zou het werk van de ander eruit zien?

Pallas Athene had een doek geweven, zo groot als een tafellaken, helemaal wit met borduursels van gouddraad in de randen en een afbeelding in het midden. Eigenlijk is 'afbeelding' niet het goede woord, het leek wel een compleet schilderij. Het stelde de poort van de stad Athene voor. Vader Zeus op zijn troon, gedragen door vierentwintig sterke mannen en omgeven door twaalf andere goden en godinnen, onder wie Pallas Athene zelf met een uil op haar schouder en een speer in de hand. Met die speer prikte zij in de grond en op die plaats groeide een olijfboom. Ook Poseidon, de god van de zee, stond op het schilderij. Met zijn drietand liet hij juist een rivier uit een rots ontspringen. Nog veel meer goden en mensen waren er afgebeeld, te veel om op te noemen. Alles was in de prachtigste kleuren geweven. Grote aandacht was besteed aan details, zoals de kopjes op de helmen van de troondragers, de armbanden van de vrouwen en de vruchten aan de olijfboom. In de vier hoeken van de weefdoek waren nog vier kleine afbeeldingen gemaakt. De eerste stelde een koningspaar voor, compleet met scepter en kroon maar de koning en koningin waren van steen. De tweede stelde een vrouw voor, die door Zeus in een kraanvogel werd veranderd, de derde een vrouw, die als ooievaar door het leven moest. De vierde liet een ongelukkige vader zien, die treurde om het lot van zijn dochter. Die dochter had zich in schoonheid willen meten met de godinnen en was door deze in een stuk marmer veranderd. Eerst begrepen de mensen niet, wat die vier afbeeldingen op deze weefdoek te betekenen hadden maar later drong het wel tot iedereen door: de afgebeelde personen hadden allemaal op de een of andere manier ruzie met de goden gekregen en waren daarvoor zwaar gestraft.

Het andere weefdoek oogstte al evenveel bewondering om de kleuren en de afbeelding. Hier waren geen vier kleine afbeeldingen in de hoeken maar één groot schilderij. Het stelde een landschap voor met heuvels en dalen, weiden en koeien, herders en schapen, bloemen en bomen, een bijenkorf met een zwerm bijen en in het midden de god Zeus. Maar wat was dat? Vader Zeus leek wel op de vlucht te zijn. En wat zag hij er gek uit! Hij had een sandaal verloren en met zijn ene blote voet in een koeienflats getrapt. Zijn fraaie tunica, zijn met gouddraad gestikte mantel, vertoonde een grote scheur. Achter hem holde een grote bok, op zijn kop twee vervaarlijke hoorns, klaar om te stoten. En die uitdrukking op het gezicht van de oppergod..... Sommigen moesten er om lachen, anderen wendden vol afschuw hun hoofd af. Zó kun je vader Zeus toch niet afbeelden. Dat is heiligschennis. Met grote spanning wachtte iedereen af wat er zou gebeuren. Een groepje oude mannen, de oudste inwoners van de streek, zouden de uitslag van de wedstrijd bekend moeten maken.

Een van hen nam het woord. 'Wij hebben beide doeken grondig bestudeerd en aan iedereen om zijn mening gevraagd. Het was heel moeilijk om te beoordelen welke van de twee het beste is. Ze zijn allebei even mooi en even goed gemaakt. De tweede doek bevat echter een afbeelding van onze god Zeus, die bij velen afschuw en ergernis oproept. Hoe knap de afbeelding ook is gemaakt, wij vinden de manier waarop onze oppergod is afgebeeld getuigen van minachting. Het is jammer dat de maakster van het tweede doek haar kunstenaarschap en grote talenten voor een verkeerd doel heeft gebruikt en we vinden dan ook allemaal, dat zij daardoor de wedstrijd heeft verloren.'

Er viel een doodse stilte, waarin alleen het geknars van tanden was te horen. Arachne was midden in de kring komen staan, haar gezicht rood van woede. Ze wilde iets zeggen maar Pallas Athene was haar voor. Ze had een weefspoel in haar hand, waarmee zij Arachne's hoofd aanraakte. 'Je hebt de goden beledigd en daarvoor zou je moeten sterven. De almachtige oppergod, mijn vader, de grote Zeus heeft echter anders beslist. Je mag blijven leven en zelfs je weefkunst blijven uitoefenen maar niet meer in de gestalte van een mens. Voortaan zul je als een beest door het leven gaan. Sommigen zullen je eng vinden, anderen vies, weer anderen zullen trachten je dood te slaan. Van vliegen en andere insekten zul je leven. Je zult je weefkunst alleen nog maar kunnen gebruiken om jezelf te voeden en er zullen nog maar heel weinig mensen zijn, die in jouw kunst echte Kunst met een grote K zullen zien. Dat is je lot.'

Op hetzelfde moment begon Arachne in elkaar te schrompelen. Ze veranderde van kleur, werd donkerbruin, bijna zwart. Haar armen en benen veranderden in dunne, spichtige poten en uit haar ribben groeiden nóg eens twee paar poten. Haar kleren vielen in een hoopje op de grond en wat daartussen uit kwam kruipen was een spin. Bang voor al die mensen om haar heen, bang dat iemand op haar zou trappen, maakte ze, dat ze weg kwam. Ze merkte, dat ze recht tegen de muren kon oplopen en ontdekte boven bij het dak ergens een kier, waardoor ze naar buiten kon. Men zag haar nooit meer terug.

Nooit meer? Als je goed om je heen kijkt zie je wel, dat Arachne nog altijd in de buurt van mensen leeft. Als het geregend heeft, kun je de druppels zien, die in haar web zijn blijven hangen. Je kunt er dan zeker van zijn dat Arachne ergens in de buurt is. Ook al zie je haar niet, zij ziet jou wel en wacht geduldig tot je weer weg bent. Dan spint zij verder aan haar web en weeft de mooiste patronen. Een groot kunstenares is zij ondanks alles toch gebleven, waar of niet!?

18. WAAROM NIOBE HAAR KINDEREN ONTNOMEN WERDEN

De god Zeus wenste vanaf de Olympos het uitzicht te hebben op een mooie welvarende stad. Omdat hij geen zin had te wachten tot aardse stervelingen er een hadden gebouwd, riep hij prins Kadmos bij zich. Hij was een begaafd musicus en bespeelde de lier, een snaarinstrument dat wel iets lijkt op een harp. Zeus droeg hem op om op een vastgestelde plaats te gaan zitten en op zijn lier te spelen. Toen Kadmos dat bevel opvolgde en speelde, kwamen van alle kanten de bouwstenen aanvliegen. Zij vormden zich spontaan tot stadsmuren, huizen, tempels, paleizen. Zo ontstond de stad Thebai (ook wel 'Thebe' genoemd) en Kadmos werd koning van die stad en regeerde tijdens een periode van grote welvaart. Toen hij stierf, werd hij opgevolgd door zijn zoon Amphion. Amphion was getrouwd met Niobe, een dochter van Tantalos en kleindochter van Zeus. Zij hadden veertien kinderen: zeven jongens en zeven meisjes.

In de stad Thebai was een tempel, gewijd aan de godin Leto (de Romeinen noemen haar 'Latona'). Zij was de moeder van de goden Apollo en Artemis en een vriendin van Zeus. Omdat zij veel goede dingen voor de stad had gedaan, werd zij zeer vereerd. Op zekere dag gingen de priesters van Leto's tempel door de stad om alle vrouwen op te roepen tot een groot wierookoffer. 'Vrouwen van Thebai, trek uw mooiste kleren aan, vlecht bloemen in uw haar en kom naar de tempel, gewijd aan de goddelijke Leto om te zingen, te dansen en te offeren ter ere van de godin Leto en haar kinderen Apollo en Artemis!' Deze oproep vond weerklank in de gehele stad en overal kon je vrouwen zien, op weg naar de tempel en gekleed in hun mooiste gewaden. De lucht was vervuld van het geluid van blijde stemmen. Grote wolken stegen op van het altaar en hoog boven op de Olympos zag de godin Leto dit en verheugde zich, evenals haar beide kinderen.

Plotseling verstomde het feestrumoer. De vrouwen weken eerbiedig opzij om de koningin en haar gevolg door te laten. Vol spanning wachtten zij om te horen, wat Niobe wilde zeggen tot eer van de godin. Het zou vast een lofrede worden want had de stad zijn welvaart en geluk niet voor een groot deel aan de gunst van de godin te danken? Koningin Niobe besteeg met trotse stappen het podium van het altaar. Haar gouden gewaad schitterde in de zon en de edelstenen in haar kroon fonkelden. Zij richtte zich tot de vrouwen en het werd doodstil.

'Vrouwen van Thebai,' riep de koningin, 'zijn jullie gek geworden?' Er klonk een verward geroezemoes. Wat een rare vraag. Wat een raar begin van een lofrede op de godin Leto. Niobe wenkte ongeduldig met haar

hand om weer stilte te verkrijgen. 'Vrouwen van Thebai, wat is er in jullie gevaren? Wie heeft jullie aangezet tot deze dwaze vertoning?' De priesters schuifelden ongemakkelijk met hun voeten. Sommigen kregen een kleur. Allen keken naar de opperpriesteres, maar die gebaarde, dat de koningin verder moest spreken. 'Hoe kunnen jullie zo dom zijn om eer te bewijzen aan goden, die je nooit in werkelijkheid hebt gezien, terwijl een goddelijk geslacht in deze stad woont. Mijn man, jullie koning Amphion is dan wel een sterfelijk mens maar ik, zijn vrouw, jullie koningin, ik ben Niobe, de dochter van Tantalos, die een zoon van de oppergod Zeus is. Ik stam van de goden af. Kijk eens hoe schoon ik ben, kijk eens hoe groot mijn macht is, kijk eens hoeveel bezittingen ik heb en kijk eens naar mijn gezicht, is dat niet het gezicht van een godin? En kijk eens naar mijn kinderen. Heb ik niet de grootste kinderschaar van de hele stad? Zeven zoons en zeven dochters; daar zullen later zeven schoondochters bijkomen en zeven schoonzoons. Vele kleinkinderen zal ik hebben. Vinden jullie dit alles niet geweldig? Is dat geen reden om mij te eren met offers en een feest in plaats van die onnozele Leto met haar twee kinderen? Weten jullie nog dat Leto destijds toen ze haar kinderen moest krijgen, geen eigen huis had, geen geld, geen familie, geen vrienden. Weten jullie nog, dat haar miezerige kinderen ergens in het buitenland geboren werden en dat zelfs de goden niets van haar wilden weten. Hou dan op met dat dwaze gejubel voor een armzalig godinnetje. Ga naar huis, ga je wassen en als je helemaal schoon bent, kom dan terug om een feest te vieren ter ere van mij!'

Zo sprak de trotse koningin. Alle vrouwen bogen het hoofd en zwegen. Het was zo stil op het tempelplein, dat je een speld had kunnen horen vallen. Iedereen gluurde vol verwachting naar de opperpriesteres. Wat zou zij wel zeggen? Maar de opperpriesteres keerde zich om, wenkte haar dienaren en verdween met hen in de tempel, om de godin te vragen wat nu te doen. De zware deur sloeg achter hen dicht. Zwijgend gingen alle vrouwen naar huis. Ze gingen in bad, trokken andere kleren aan maar niemand ging terug naar het tempelplein om een feest ter ere van de koningin te vieren. Niemand begreep, hoe de koningin er toe had kunnen komen om Leto en haar kinderen zó te beledigen. Wel begreep iedereen, dat de godin het er niet bij zou laten zitten en dat een zware vergelding de hoogmoedige koningin wachtte. Een groot onheil hing boven de stad.

Vanaf de Olympos had Leto alles gezien en gehoord. Ze voelde zich diep gekrenkt en huilde van woede. Apollo en Artemis stonden bij haar en natuurlijk waren ook zij door de aanmatigende woorden van Niobe zwaar getroffen. 'Mijn kinderen, jullie weten hoe trots ik op jullie ben en hoeveel ik van jullie houd. Voor jullie zou ik door het vuur gaan. Voor jullie zou ik in de diepste afgronden van de onderwereld afdalen als het nodig was. Voor jullie zou ik een ruzie riskeren met alle goden van de Olympos, zelfs met jullie goddelijke vader Zeus. Moet ik dan nu toehoren hoe zo'n brutaal wijf mij beledigt en het eerbetoon dat de mensen mij wilden brengen verhindert? Moet ik horen hoe ze zichzelf op de borst klopt, hoe mooi, machtig en rijk ze wel is terwijl ze al deze goede gaven met mijn hulp heeft verkregen? Moet ik horen hoe zij zich beroemt op haar veertien kinderen terwijl zij over jullie beiden slechts met verachting spreekt?' Leto wilde nog veel zeggen maar met een handbeweging onderbrak de goddelijke Apollo zijn moeder. Zijn gezicht was rood van woede en ook Artemis wilde niets liever dan vergelding voor de belediging, haar moeder aangedaan. Zij namen de gedaante van een wolk aan en vlogen naar de aarde om de ondankbare koningin te straffen.
Op de stadsmuur van Thebai streken zij neer. In een weiland, voor de stadsmuren, was een groep jongens aan het sporten. De zeven zonen van Amphion en Niobe waren er ook bij. Er werd een worstelwedstrijd gehouden, anderen oefenden zich in het speerwerpen en weer anderen waren aan het paardrijden. De kroonprins, Ismenos, dreef zijn paard tot hoge snelheid aan. Hij keek achterom. De volgende renner zat zeker een meter of tien achter hem en een paar honderd meter vóór hem was de eindstreep. Nog even alles op alles zetten en hij zou als eerste over de streep gaan. Plotseling zagen de jongens die achter hem reden, de prins van zijn paard vallen. Zijn lichaam tolde over de grond en toen de anderen hem bereikten zagen zij een kleine gouden pijl in zijn borst steken. Prins Ismenos was in het hart getroffen. Zijn oudste broer knielde bij het dode lichaam neer. Op hetzelfde moment klonk een fluitend geluid en ook hij zakte in elkaar. Een kleine gouden pijl had hem in de hals getroffen. Verderop waren twee prinselijke broers met elkaar aan het worstelen. Ook zij werden door gouden pijlen gedood. Twee anderen waren aan het speerwerpen, zij ondergingen hetzelfde lot. De jongste zoon, Ilioneus, was nog maar zeven jaar. Hij kon aan de wedstrijden nog niet meedoen en had aan de rand van het weiland zitten toekijken. Hij had zijn zes broers zien vallen, geraakt door geheimzinnige pijlen. Niemand kon zien wie die pijlen had afgeschoten. Ilioneus viel op zijn knieën en bad tot de goden om bescherming. Apollo voelde medelijden met het kind maar zijn zuster rukte hem ongeduldig de boog uit de handen. Zo stierf ook de jongste prins.

Het gerucht van deze verschrikkelijke gebeurtenissen ging als een lopend vuurtje door de stad. Overal waar het kwam barstten de mensen in tranen uit. Koning Amphion kon zijn verdriet niet de baas en maakte zelf

een einde aan zijn leven om tenminste in de onderwereld met zijn zonen herenigd te worden. En wat deed koningin Niobe? Had zij spijt van haar hoogmoedige taal? Viel zij op haar knieën van berouw? Nee, ze was alleen maar kwaad, woedend, razend. Ze haastte zich naar het weiland, waar haar zonen gestorven waren en knielde neer bij het lichaam van haar jongste zoon. Zij balde haar vuist naar de hemel en schreeuwde het uit van verdriet en woede: 'Vervloekte Leto, heb je nu je zin? Je hebt me van zeven van mijn kinderen beroofd. Maar gewonnen heb je niet. Ik heb nog altijd zeven dochters over.'

Ze was nog maar nauwelijks uitgesproken of een grote groep vrouwen, aangevoerd door de priesteres van Leto, kwam naderbij. Allen waren gekleed in zwarte rouwgewaden. Ook de zeven prinsessen waren erbij. Juist voor de vrouwen van Thebai, die getuige waren geweest van de beledigingen, wilde de koningin zich groot houden. Niemand mocht haar verdriet zien. Opnieuw wendde zij zich tot de godin: 'vervloekte Leto, je bent toch minder dan ik. Jij hebt maar twee kinderen en je leeft van wat de goden je toestoppen. Ik ben rijk en knap en .....' Zij werd onderbroken door het geluid van een snorrende pijl. Haar oudste dochter, die temidden van een groep vrouwen had gestaan, gaf een luide kreet en zakte in elkaar. De vrouwen stoven alle kanten op, alleen de priesteres bleef staan. Een gouden pijltje had zijn gruwelijk werk gedaan. Ook de andere prinsessen werden het slachtoffer van de onbekende boogschutter. Tenslotte was alleen de jongste nog over. Nu zonk Niobe op haar knieën en smeekte om vergeving. 'Laat dit kind in leven, het is het laatste wat ik nog heb. Heb medelijden met mij, arme moeder.' De priesteres strekte haar handen uit en bad tot de godin om voor de ongelukkige, verdwaasde koningin een goed woordje te doen. Leto hoorde haar gebed en werd van medelijden vervuld. Zij beval Apollo zijn boog te laten zakken en niet meer te schieten maar Artemis was haar voor: opnieuw rukte zij haar broer de boog uit handen, legde aan en schoot. Zo stierf ook de jongste dochter, evenals haar jongste broertje, door de handen van Artemis.

En koningin Niobe? Verslagen zat zij daar temidden van de dode lichamen van haar kinderen. Voor haar grootspraak en aanmatigende woorden had zij op een verschrikkelijke manier moeten boeten. Alle inwoners van Thebai, zelfs de opperpriesteres van Leto, vonden de straf te zwaar, maar geen macht ter wereld kon Niobe haar gestorven kinderen en haar man teruggeven. Zij verstarde in haar verdriet. Het bloed trok weg uit haar gezicht en stolde in haar aderen. Haar ledematen vertoonden geen beweging meer. Zij werd van marmer, alleen de tranen bleven uit haar oogholten stromen. Zo bleef zij voortbestaan, als een versteend verdriet en een waarschuwing voor alle hoogmoedigen om nooit het noodlot en de goden te tarten.

19. TE GAST BIJ HADES

Leda, de koningin van Sparta, had twee zoons. De oudste heette Castor en zijn vader was koning Tyndaros van Sparta. De jongste heette Polydeuces (de Romeinen noemden hem 'Pollux') en zijn vader was niemand minder dan de oppergod Zeus. Was de oudste een koningszoon, de jongste was een halfgod. Daarom was de oudste een gewoon sterfelijk mens en de jongste onsterfelijk. Hoewel ze slechts een jaar in leeftijd verschilden, leken ze zo op elkaar, dat veel mensen hen voor tweelingbroers hielden. Ze werden 'Dioskuren' genoemd; dat betekent 'zonen van Zeus' maar eigenlijk was dat toch niet helemaal juist, immers, alleen Polydeuces was een zoon van Zeus. De beide broers waren dol op elkaar en je zag hen altijd samen optrekken. Zoals alle jongens in het land Sparta hielden zij zich veel met allerlei vormen van sport en behendigheidsspelen bezig. Castor kon heel goed met paarden omgaan en hij was nog geen vijftien jaar oud, toen hij bij race-wedstrijden oudere en meer ervaren rijders met glans versloeg. Polydeuces legde zich speciaal toe op boksen en ook hij gold al op zijn vijftiende jaar als een kampioen lichtgewicht. Ze beleefden vele avonturen en lieten daarbij zien hoe moedig ze waren en hoe behendig zij zich uit moeilijke situaties konden redden.

Hun beste vrienden waren de broers Lynceus en Idas. Lynceus was niet zo sterk maar geweldig slim. Hij had de gave om dwars door de dingen heen te kunnen zien en dat was wel heel gemakkelijk bij dreigend gevaar. Als vijanden zich achter de rotsen verscholen, had Lynceus hun schuilplaats al ontdekt voor ze er erg in hadden. Idas besloop hen dan en wist hen snel te overmeesteren. Idas was, in tegenstelling tot zijn broer een boom van een kerel met geweldige spieren en ook een enorme eetlust. Het was deze laatste eigenschap, die de oorzaak werd van een ruzie tussen de vrienden.

Op zekere dag hadden de vier een mooie kudde runderen buitgemaakt op de vijanden. In andere omstandigheden hadden zij oorlogsbuit altijd eerlijk verdeeld maar deze keer liep het anders. Lynceus stelde voor dat Idas zou zorgen voor de verdeling van de buit en de beide Dioskuren, die geen enkele reden hadden om hun

vrienden te wantrouwen, stemden daarmee in. Maar Idas was verblind door hebzucht en probeerde zichzelf en zijn broer te verrijken ten koste van de anderen. Hij stelde een heel vreemde verdeling van de buit voor. Hij nam een koe, deelde deze in vier gelijke delen en daagde zijn vrienden uit: 'wie het eerste zijn stuk op heeft gegeten, krijgt driekwart van de buit, de tweede krijgt het overblijvende deel. Nog steeds vermoedden Castor en Polydeuces geen kwaad en argeloos stemde zij met dit dwaze plan in. Ze hadden amper hun tanden in het vlees gezet, of Idas, de grote schrok-op had zijn deel al verzwolgen. Direkt nam hij een flinke portie van zijn broer over en ook dat verdween met enkele happen in zijn maag. De beide Dioskuren waren nog maar halverwege maar helaas, afspraak is afspraak: Lynceus en Idas namen de hele kudde mee, niet eerlijk gewonnen.

Je begrijpt, dat Castor en Polydeuces erg nijdig waren. Het was een gemene streek en die kun je alleen wreken met een andere gemene streek. Zij zorgden ervoor, dat de meisjes, die met Lynceus en Idas waren verloofd, de verkering uitmaakten. Dat riep natuurlijk weer nieuwe wraakgevoelens op. Met zijn scherpe ogen speurde Lynceus het land af, waar de beide broers zich zouden kunnen bevinden en toen hij ze ondekt had liet hij hen door Idas overvallen. Die slingerde zijn werpspies en dodelijk getroffen viel Castor neer. Woedend kwam Polydeuces op de moordenaar af. Op de Olympos hielden de goden de adem in. Een strijd tussen de twee krachtpatsers moest wel in het voordeel van de onsterfelijke Polydeuces eindigen maar er waren ook goden, die dat niet eerlijk vonden. Idas moest toch ook een kans hebben? De oppergod besliste echter anders. Toen Idas zijn werpspies ophief om Polydeuces te doorboren, zond Zeus een bliksemstraal, die de ongelukkige tot as verteerde.

Polydeuces was neergeknield bij het lichaam van zijn broer en zijn tranen druppelden in de wonden. 'O mijn vader,' riep hij, 'zonder Castor wil ik niet meer leven. Laat mij met hem mee mogen gaan naar de donkere onderwereld.' Zeus dacht na en sprak: 'Mijn zoon, je bent onsterfelijk, dus je hoeft helemaal niet naar de onderwereld. Je kunt bij ons op de Olympos wonen als je wilt. Maar als je er voor kiest om met je broer mee te gaan naar de onderwereld, dan zal ik je niet tegenhouden. Wat is je keuze?' 'Ik ga met Castor mee naar de onderwereld,' was het vastberaden antwoord. 'Het zij zo,' besliste Zeus, 'maar om de trouw aan je broer te belonen, kies ik voor een tussen-oplossing. Graag had ik jullie beiden in mijn paleis op de Olympos opgenomen, maar dan zou ik ruzie krijgen met mijn broer Hades, die over de onderwereld heerst. Daarom zullen jullie beiden steeds één dag bij de goden in het hemelse paleis zijn en één dag in de onderwereld verblijven. Zo zullen jullie altijd bij elkaar zijn in goede en in kwade dagen.'

Zo is het ook gebeurd. Castor en Polydeuces waren in het leven onafscheidelijk, zij bleven het ook in de dood. De god Hades (die door de Romeinen 'Pluto' wordt genoemd), sputterde eerst wel tegen. Het was niet gebruikelijk, dat er iemand terugkwam uit de onderwereld. Toen werd Zeus kwaad. 'Weet je nog, o broer, hoe jouw eigen vrouw in de onderwereld terecht is gekomen?' Hades wist het en vrees beving hem, want alle goden waren daarover boos op hem geweest. Hoe was het ook weer?

De godin Persephone, een dochter van Zeus, was eens bloemen aan het plukken in een weiland. Hades had zijn nichtje gezien en hij was tot over zijn oren verliefd geworden. Natuurlijk had hij, zoals gebruikelijk was, aan de vader om de hand van zijn dochter moeten vragen maar daar had Hades niet op willen wachten. Hij was uit de grond opgerezen en had Persephone op een lompe manier ontvoerd. Daarmee had hij niet alleen het meisje erg laten schrikken en helemaal overstuur gemaakt, ook de moeder van Persephone, Demeter, was kwaad en bedroefd. Omdat zij op Hades zelf geen wraak kon nemen, deed zij dat op de mensen. Zij zorgde ervoor, dat er geen gras meer groeide, geen vruchten, geen kruiden, alles verdorde en ging dood, zodat mens en dier niets meer te eten hadden. Hongersnood dreigde en de mensen baden tot Zeus om de boosheid van de godin weg te nemen. Op zeker moment had Zeus genoeg van het gezeur. Met donderende stem beval hij zijn broer: 'Zend het meisje terug, of ik laat de hele onderwereld met jou erbij in vlammen opgaan!' Hades had zoiets al verwacht en zijn voorzorgsmaatregelen genomen. Hij liet Persephone terugkeren naar haar ouders maar bij de ingang van het dodenrijk gaf hij haar een appel mee. Persephone wist niet, dat die appel betoverd was en iedereen die ervan at deed terugverlangen naar de onderwereld. Omdat de appel er lekker uit zag nam ze een flinke hap. Ze kwam thuis en werd door haar ouders met grote blijdschap ontvangen. Toch was zij niet meer gelukkig. Haar hart trok naar de donkere diepten van het dodenrijk en na enkele dagen verdween zij van de Olympos om zich weer bij haar echtgenoot te voegen. Dit had zelfs Zeus niet kunnen verhinderen. Zoals bij Castor en Polydeuces zorgde hij echter ook hier voor een tussenoplossing: De helft van het jaar verbleef Persephone bij haar ouders in het godenpaleis, de andere helft bracht zij door bij Hades in het dodenrijk.

Het gebeurde eigenlijk nooit, dat Hades iemand vrij liet, die ooit in zijn schimmenrijk was geweest. Niemand was machtig genoeg om er op eigen kracht uit te komen. Er is echter ooit eens iemand geweest, die het bijna lukte maar die was dan ook wel bijzonder slim. Hij heette Sisyphos en hij was de koning van de stad Korinthe.

Sisyphos was er zich wel van bewust, dat hij veel slimmer, veel handiger en veel listiger was dan de meeste mensenkinderen. Hij dacht er niet over na, dat hij deze eigenschappen van de goden had gekregen en deed net, of hij ze zelf had gemaakt. Hij was zelfs zo hoogmoedig, dat hij dacht de oppergod te slim af te zijn. Toen die weer eens verliefd was, dit keer op een waternimf, waarschuwde Sisyphos de vader, die prompt zijn dochter in huis opsloot. Zeus had het nakijken. Uit wraak hierover stuurde hij Thanatos, de god van de dood op Sisyphos af, maar de slimmerik liet de dood in een val lopen en bond hem met onverbreekbare boeien. Toen ging het slecht met de wereld want de dood kon zijn werk niet meer doen en iedereen bleef leven. Binnen de kortste tijd was de aarde overbevolkt met stokoude mensen, die door de jongeren verzorgd moesten worden. Daardoor kwam niemand meer toe aan het zaaien, ploegen, maaien en oogsten, zodat er geen brood meer was en hongersnood dreigde. De oorlogsgod Ares (bij de Romeinen heet hij 'Mars') wist uiteindelijk de dood te bevrijden, zodat de aarde van de ondergang werd gered. Sisyphos werd naar de onderwereld verbannen.

Maar de slimme koning van Korinthe had voorzien, dat zoiets kon gebeuren en hij had zijn voorzorgsmaatregelen genomen. Voor een dode, die het schimmenrijk binnen ging, moesten de mensen altijd offers brengen om Hades gunstig te stemmen. Sisyphos had zijn onderdanen ten strengste verboden offers voor hem te brengen, zodat de god Hades ontstemd was en zich zo boos maakte, dat hij de koning terugzond naar de aarde. Dat was nu precies wat Sisyphos had gehoopt en weer was hij de goden te slim af geweest. Opnieuw werd Thanatos op de vermetele afgestuurd en dit keer pakte hij het wat handiger aan. Langzaam ontnam hij iedere nacht als de koning sliep, hem iets van zijn kracht, totdat hij zwak genoeg was. Toen sleurde de onverbiddelijke dood hem mee naar de onderwereld, waar hem een vreselijke straf wachtte.

De verzwakte Sisyphos kreeg de taak een groot rotsblok tegen de helling van een berg op te rollen. Dat was een zwaar karwei, waarbij hij zich geweldig moest inspannen. Telkens wanneer het rotsblok bijna boven was, zoemde een grote wesp rondom het hoofd van de zwoeger. Nijdig mepte hij naar het insect, maar liet daarbij even, heel even maar, het rotsblok los. Meteen daverde het weer naar beneden en al het sjouwen was voor niets geweest. Zo ging het een tweede keer, een derde, een vierde ..... En nog altijd noemt men een taak, die bijna niet is te volbrengen een 'Sisyphos-arbeid'.

20. DE LIEFDE VAN ORPHEUS EN EURIDICE

In vele mythologische verhalen wordt gesproken van muzikanten, goede, heel goede en minder goede. Niemand echter was zo beroemd als Orpheus, de zoon van de koning van Thracië en van Calliope, de muze van de dichtkunst. De negen muzen, waarvan Calliope er een was, waren dochters van Zeus en zij hadden tot taak de kunst en de wetenschap te beschermen. Zij behoorden tot het gevolg van de god Apollo en stonden bij de mensen in hoog aanzien. Sommigen van hen, zoals Calliope, waren met sterfelijke mensen getrouwd en hun kinderen waren dus halfgoden. Vaak hadden die halfgoden dan weer bijzondere gaven of eigenschappen, zoals in dit geval Orpheus, die behalve musicus ook dichter was. Zoals Apollo zijn gevolg van muzen had, zo had ook zijn zuster Artemis, de godin van de jacht, haar gevolg. Dit waren de nimfen en net als de muzen waren velen van hen getrouwd met sterfelijke mensen. De mooiste, de knapste nimf uit het gevolg van Artemis heette Euridice.

Orpheus werd door iedereen zeer gewaardeerd. Hij had een mooie stem. Zijn oom Apollo gaf hem een snaarinstrument, dat hij binnen de kortste tijd kon bespelen en hij kon prachtige gedichten maken. Zijn gedichten gingen meestal over de heldendaden van vroegere mensen en ook wel over de goden. Als hij zong en zichzelf daarbij op zijn lier begeleidde, werd iedereen stil en luisterde. Zelfs de nimfen, die de hele dag aan het zingen en aan het dansen waren, hielden op met plezier maken en zaten ademloos te luisteren. De schoonste onder hen, Euridice, werd verliefd op Orpheus en Orpheus op haar. Zij besloten te trouwen en iedereen, tot de geesten van de onderwereld toe, was daar blij mee. Er werd een geweldig bruiloftsfeest gegeven, waarbij naar hartelust gezongen en gedanst, gegeten en gedronken werd. Meerdere keren op die blijde dag greep

Orpheus zijn lier en zong zijn mooiste liederen. Wat was Euridice trots op haar man en wat waren de andere nimfen jaloers op haar. Maar ook Euridice trok de aandacht door haar schoonheid en vele mannen waren in hun hart jaloers op Orpheus: wat een geluksvogel met zo'n knappe vrouw!

Orpheus en Euridice waren heel gelukkig. Je zag hen altijd samen en steeds weer zong Orpheus zijn mooiste liederen voor haar. Maar ach, wat een groot verdriet wachtte hem, wat een droevige speling van het noodlot, die niemand kon voorzien.

Op een mooie dag was Euridice met haar vriendinnen in een weiland om bloemen te plukken. Orpheus was die dag uitgenodigd om ergens aan een koninklijk hof zijn liederen te komen zingen. 's Avonds zou hij weer thuis zijn. Euridice en haar vriendinnen hadden tussen de boterbloemen en de paardenbloemen in het weiland ook prachtige paarse bloemen ontdekt, waarvan ze de naam niet wisten. Die bloemen hadden een wonderbaarlijke glans en zagen er zo fleurig uit, alsof ze er om vroegen te worden geplukt. Euridice en haar vriendinnen wisten niet, dat die bloemen daar waren geplant om haar lot een ongunstige wending te geven. De Moiren, de drie noodlots-godinnen, die altijd aan de draad van het menselijk lot sponnen, hadden het zo besloten. De bloemen werden bewaakt door een slang, een gemeen giftig serpent, groen van kleur, zodat hij in het malse gras bijna niet opviel. Het monster lag opgerold te slapen in de warme zon en liet zich koesteren door de zonnestralen. Intussen hield hij heel goed de spelende meisjes in de gaten. Het duurde niet lang of de meisjes kwamen in zijn buurt. Doodstil bleef hij liggen. Toen ze hem ontdekten was het al te laat. Euridice zag hem het eerst toen ze haar hand uitstak om een bloem te plukken. Ze gaf een gil en deed een stap opzij. Ze had niet gezien, dat de slang zich inmiddels had afgerold, zodat ze op zijn staart trapte. Daarmee was haar vonnis getekend. Het beest beet zich vast in haar hiel en zijn gif vermengde zich met het bloed van het arme meisje, zodat ze in elkaar zakte en stierf.

Juist op datzelfde moment zong Orpheus zijn liederen voor een opgetogen publiek. Ieder lied werd met een daverend applaus beloond. Plotseling verstomde de stem van de zanger, midden in een lied. Met een klap viel de lier uit zijn handen. Enkele snaren sprongen los. Hij werd doodsbleek en wankelde. Gelukkig wist de lijfarts van de koning snel te handelen. Hij ving de arme kunstenaar op en legde hem voorzichtig op een stapel kussens. Er ging een geroezemoes door de zaal: wat zou hem mankeren? zag je hoe bleek hij werd? gelukkig maar dat de dokter zich over hem ontfermd heeft. Zelf begreep Orpheus niet goed wat hem was overkomen maar diep in zijn hart voelde hij wel dat het een groot onheil was. De koning kwam informeren naar zijn gezondheid maar Orpheus wilde maar één ding: weg van hier, naar huis, naar Euridice. De koning liet een koerierswagen inspannen, een kleine lichte wagen die altijd gebruikt werd als er snel boodschappen van de ene plaats naar de andere gebracht moesten worden. Nog voordat de zon onderging zag Orpheus zijn huis liggen tussen de heuvels.

Met angst in het hart ging hij binnen. Overal was het geluid van klagende vrouwenstemmen te horen. Een van zijn beste vrienden kwam hem tegemoet en sloeg zijn arm om zijn schouder. Toen begreep Orpheus dat hij zijn geliefde Euridice had verloren. Hij raakte buiten zichzelf van verdriet. In grote woede greep hij een zware knots en rende hij naar het weiland, waar zijn arme vrouw gestorven was, om de verraderlijke slang te vinden en te straffen voor zijn vreselijke daad. Plat slaan zou hij dat monster. Net zo lang slaan, slaan, slaan tot hij het ondier uit zijn eigen vel zou hebben geranseld, tot er niets van het beest over zou zijn dan wat bloederige pap. Maar de slang had zichzelf allang in veiligheid gebracht en lag diep onder de grond opgerold in zijn hol te wachten totdat de zon weer zou opgaan.

Snikkend stond de arme zanger bij het lichaam van zijn geliefde. Haar ogen waren gesloten, haar lippen een beetje blauw, rood opgezwollen haar hiel, waar de slang haar had gebeten. Thanatos, de god van de dood, had haar ziel al meegenomen naar de onderwereld. Slechts het dode lichaam bleef achter om te worden begraven. Diepe rouw heerste bij iedereen, die het ongelukkige paar in beter dagen had gekend. Zelfs de dieren rouwden mee. Orpheus kon er niet meer tegen. Hij liet het regelen van de begrafenis aan zijn vrienden over. Met zijn lier in de hand zocht hij een eenzame plaats om met de goden te spreken. In een diep, donker woud vond hij deze. De bomen stonden als zwijgende schildwachten om hem heen. De vogels zwegen, de struiken hadden hun ruisen gestaakt. Schuw en vol medelijden stonden enkele herten op een afstand toe te zien.

Orpheus hief zijn lier maar in plaats van hemelse accoorden kwamen er slechts lelijke wanklanken uit het instrument. Zijn vingers gehoorzaamden zijn wil niet meer. Hij ging in het gras zitten. Als hij zijn instrument niet meer kon bespelen, moesten de goden het maar zonder begeleiding stellen. De woorden welden vanzelf

op in zijn geest. Hij zong van zijn liefde voor Euridice, van zijn grote geluk en van het grote ongeluk. Hij bad en smeekte de goden steeds weer één ding: 'geef mij Euridice terug, want zonder haar kan en wil ik niet meer leven!'

Dit hoorden de goden op de Olympos en grote ontroering maakte zich van allen meester. Vragend keek iedereen in de richting van de oppergod. Ook de grote Zeus was ontroerd: 'ik zal mijn broer Hades vragen, het meisje terug te geven.' Hij zond zijn zoon Hermes, die altijd belangrijke boodschappen overbracht, naar zijn broer. Zeus was zelfs bereid een hoge prijs voor Euridice te betalen: 'zeg maar hoeveel, ik zal betalen wat je wilt.' Gespannen wachtten de goden op de terugkeer van de boodschapper maar toen die de zaal binnen kwam, zag iedereen al aan zijn gezicht, dat het een verloren zaak was. 'Uw broer, mijn oom Hades, de goddelijke heerser over de onderwereld, laat u het volgende weten: wat ik als mijn bezit heb binnengehaald, behoort aan mij en nooit zal ik daarvan vrijwillig afstand doen.' Grote verslagenheid overal. De god Zeus haalde zijn schouders op. 'Mijn broer heeft het recht zo te denken. Het spijt mij voor Orpheus maar zelfs ik kan niets meer voor hem of zijn vrouw doen. Wij moeten er maar in berusten.' Met een ontevreden gevoel gingen alle goden slapen. Alleen de liefdesgod Eros, die door de Romeinen 'Amor' wordt genoemd, kon zich niet bij de uitspraak van Hades neerleggen.

Uren lang lag Eros in zijn bed te woelen en te draaien. Er moest toch een mogelijkheid zijn om zijn hardvochtige oom wat milder te stemmen? Tegen de ochtend kreeg hij een idee. Snel stond hij op en gewapend met zijn kleine boog en gouden pijltjes ging hij naar de vertrekken van zijn halfzuster Persephone. Zij was de vrouw van Hades; de helft van het jaar bracht zij bij hem door en de andere helft bij haar familie. Op dat moment logeerde zij in het godenpaleis op de Olympos. Eros gluurde om een hoekje van het gordijn, dat de ingang van haar slaapvertrek afsloot. Het was vroeg in de ochtend en Persephone sliep nog als een roos. Snel legde hij aan; het gouden pijltje snorde weg en trof de godin in haar hoofd. Onmiddellijk werd zij wakker, herkende haar kleine halfbroer en lachte hem vriendelijk toe. Het pijltje, dat een ieder die er door wordt getroffen, in liefde doet ontbranden deed zijn werk. Eros zag het met genoegen en dacht: 'oom Hades zal blij zijn, zijn vrouw weer terug te hebben, reeds lang voor dat de tijd om is.' Toen bespraken Eros en Persephone samen iets. Het resultaat daarvan was, dat Hermes opnieuw werd uitgezonden, dit keer om een boodschap uit de onderwereld te vernemen, die de goden in grote spanning bracht. Die boodschap luidde: 'Ik, Hades, vorst van de onderwereld, heb besloten om bij wijze van zeer hoge uitzondering aan mijn achterneef Orpheus toe te staan, zijn vrouw Euridice uit mijn dodenrijk terug te halen. Ik verbind echter daaraan twee voorwaarden. Ten eerste: hij moet hoogst persoonlijk de onderwereld ingaan om zijn vrouw te zoeken. Ten tweede: zolang hij niet met haar terug is bij de ingang van mijn rijk, mag hij haar niets van zijn liefde laten blijken, niet met haar spreken of haar zelfs maar aanzien. Doet hij dat toch, dan is Euridice voorgoed voor hem verloren.' Een gejuich ging op onder de goden en Zeus zond Eros naar Orpheus om hem het goede nieuws te brengen. Nog diezelfde dag stond de zanger aan de oever van de Styx, de doodsrivier, die iedereen moet oversteken om bij de ingang van de onderwereld te komen.

Over de doodsrivier liggen geen bruggen. Dat is ook niet nodig want ieder, die de rivier oversteekt, komt nooit meer terug. Er is slechts een veerpont en de sombere, zwijgende veerman Charon zet iedereen over, die bij het veer verschijnt. Ook toen Orpheus om overtocht vroeg, deed de veerman zwijgend zijn plicht. Voorbij de doodsrivier liggen twee heuvels; in het dal daartussen bevindt zich de ingang van de onderwereld. Hier houdt de hellehond Cerberus de wacht, het monster met drie koppen, en zorgt dat niemand de onderwereld betreedt. Alleen de doden mogen ongehinderd binnengaan. Toen Orpheus het vervaarlijke beest zag, de kwijlende muilen en de blikkerende tanden, klopte het hart hem in de keel. De hond had zich pal voor de ingang gezet. Een akelig gegrom kwam uit zijn keel en hij liet twee rijen vlijmscherpe tanden zien. Hij spande zijn spieren, klaar om aan te vallen. Orpheus bleef staan. Een ogenblik wist hij niet wat te doen, dan nam hij zijn lier van zijn schouder en beroerde voorzichtig de snaren. De hond gromde en ontspande zich. Zachte tonen dansten door de stilte. Aan de ingang van de onderwereld stegen vochtige dampen op, die een dichte mist veroorzaakten. Orpheus speelde verder en als vanzelf vormden zijn lippen een bede tot de goden, die werd gedragen door de tonen van zijn lier: 'ik smeek u, machtige goden, help mij dit beest te temmen. Help mij hem met mijn muziek in slaap te brengen, zodat ik hem ongehinderd kan passeren. En de goden verhoorden zijn bede. De hond ging liggen en liet zijn vervaarlijke koppen op zijn voorpoten zinken. Langzaam vielen zijn oogleden toe en al zingend en spelend ging Orpheus door de poort. Direkt daarachter was een brede trap, die in een verre donkere diepte voerde.

Het leek wel of er geen einde kwam aan die trap. Steeds dieper en dieper daalde de zanger af. Vreemd dat er,

hoe dieper hij kwam, steeds meer licht was. Al snel zag hij hoe dat kwam. Uit kuilen en spleten naast zijn pad schoten vlammen omhoog in alle kleuren van de regenboog: soms vuurrood, dan weer helder wit, soms blauw als de zee, dan weer gifgroen, dan weer ..... Opnieuw voelde hij de angst in zijn binnenste. Twee, drie keer bleef hij stil staan om al zijn moed bijeen te rapen en daarna vastberaden door te stappen. Plotseling schoot een haag van vuur dwars over het pad. Hij kon niet verder. Geschrokken keek hij achterom; ook daar brandde het. Hij was ingesloten. Een krakende, dorre stem klonk door de brandende ruimte maar hij kon niet zien wie die stem toebehoorde: 'wat doe je hier in het voorportaal van de hel, vreemdeling, wie ben je en waar ga je heen?' 'Ik ben Orpheus, zanger en dichter. De goden hebben mij kracht gegeven hier binnen te gaan om mijn vrouw Euridice terug te halen. Laat mij passeren!' Een krijsend gelach was het antwoord. Het leek wel uit honderden kelen te komen maar er was niemand te zien. 'Geen levend mens is hier ooit gepasseerd,' kraakte de dorre stem, 'en ook jij zult hier ellendig aan je eind komen.' Orpheus klemde zijn lippen op elkaar. Wat moest hij doen? Onderhandelen met deze onzichtbare tegenstanders had geen enkele zin. Hij nam zijn lier en klanken, die in de onderwereld nooit gehoord waren, vulden de ruimte. Een klagelijk roepen en huilen overstemde de muziek. Tongen van vuur strekten zich naar hem uit en onwillekeurig deed hij een paar stappen achteruit. Hij voelde dat, wanneer hij nu met spelen zou ophouden, alles verloren was. Nooit zou hij deze verschrikkelijke gewelven verlaten. Met vernieuwde kracht grepen zijn vingers in de snaren en, wonderlijk om te zien, de vlammen werden minder sterk. De jammerlijke kreten werden zachter en het gehuil verstomde. Het werd stil en de vlammen doofden langzaam uit. In de verte zag hij een licht. Om daar te komen moest hij door een lange donkere tunnel. Opnieuw voegde zijn stem zich bij het snarenspel in een bede tot de goden: 'geef mij kracht deze weg te gaan, geef mij moed om door die donkere tunnel te gaan en breng mij veilig aan de overkant'. En de goden verhoorden zijn bede.

Lang had Orpheus gelopen maar hij voelde geen moeheid. Zijn tocht leidde hem door vele grotten en spelonken. Moeilijk was het pad, vol kuilen en hobbels. Soms struikelde hij en eens was hij zelfs bijna gevallen. Het pad leidde een volgende spelonk binnen waar bijna geen licht meer was. Hij kon niet goed meer zien waar hij liep en soms schaafde hij zijn armen aan de scherpe stenen in de wand. De spelonk kwam uit in een grote ruimte. Om zich heen hoorde hij een machtig geruis als van een waterval. Hij schrok zich bijna dood toen plotseling een zware stem boven zijn hoofd 'halt!' riep. Hij keek naar boven en zag een geraamte, gekleed in een vuurrode mantel en gewapend met een zeis. Uit het halfdonker doemden nog meer geraamten op. Zij vormden een kring rondom de zanger en hun botten veroorzaakten een vreemd ratelend geluid. 'Wie ben jij?' vroeg het geraamte. 'Ik ben Orpheus, muzikant en lieveling van de goden,' zei Orpheus, 'en wie ben jij?' 'Ik ben Thanatos, de god van de dood', klonk het terug, 'ik werk in opdracht van mijn goddelijke meester Hades, die over deze duistere wereld regeert. Mijn taak is het om de mensen, wanneer het hun tijd is, uit de wereld te halen en hier te brengen.' 'Jij bent het dus, die mijn geliefde Euridice naar hier gebracht hebt,' zei Orpheus en hij balde zijn vuisten. 'Weet je wat je mij daarmee hebt aangedaan?' Thanatos grijnsde en deed met zijn zeis een uithaal naar het hoofd van de zanger. Snel moest Orpheus bukken en met een akelig fluitend geluid vloog de kling over zijn hoofd. 'Het kan mij niet schelen of de mensen verdriet hebben bij een dode. Ik heb geen gevoel. Mijn taak is het slechts deze ruimten te vullen met zielen om mijn meester te dienen. Jij hebt het mij wel heel gemakkelijk gemaakt. Ik hoef niet eens naar boven om je te halen. Kom maar hier, dan zal ik je met mijn zeis onthoofden en dan kun je verder wat mij betreft doen en laten wat je wilt.' De enorme zeis maakte opnieuw een boog door de lucht en slechts door zich languit op de grond te laten vallen, kon Orpheus voorkomen, dat hij werd getroffen. 'Grijp hem,' klonk het bevel en vanuit zijn ooghoeken zag hij, dat de geraamten hun kring dichter sloten en langzaam op hen afkwamen. 'Machtige goden, help mij', prevelden zijn lippen en in zijn ziel kwam een melodie op. Eerst klonk zijn stem wat schor, beverig en onzuiver maar toen de klanken van de lier zich er bij voegden werd het geluid zuiver, helder en krachtig. De geraamten bleven staan en ook Thanatos hing onbewegelijk in de ruimte. Orpheus zong en speelde. Het werd doodstil. Hij zong en speelde het ene lied na het andere.

Toen hij eindelijk zweeg daalde Thanatos naast hem neer op de grond. Nu dreigde hij niet meer met zijn zeis. 'Vreemdeling, je hebt gewonnen. Wat heden is gebeurd is nog nooit gebeurd en zal ook nooit meer gebeuren. Wij dachten, dat we geen gevoel hebben maar door je muziek heb je ons geroerd en bedwongen. Voor je moed om hier te komen heb ik respekt.' Hij maakte een gebaar met zijn dorre arm. De geraamten weken eerbiedig achteruit. 'Denk eraan, dappere zanger, wat mijn meester heeft gezegd. Zolang je niet terug bent op de aarde, mag je je geliefde niet aankijken en haar niets van je gevoelens laten blijken. Doe je dat toch, dan heb je haar voorgoed verloren. Ga nu in vrede.' Ergens uit een zijgang kwam een gestalte aanstrompelen. Zware sluiers hingen voor haar gezicht maar Orpheus herkende haar stap. Hij voelde het, ja hij wist het zeker, dit

was niemand anders dan zijn vrouw, zijn allerliefste Euridice. Vastberaden keerde hij zich om en ging dezelfde weg die hij was gekomen.

De weg terug was vrij voorspoedig. Spoken en geesten lieten zich niet horen; vurige vlammentongen waren niet te zien. Oprheus stapte stevig door. Hij wilde zo snel mogelijk terug zijn op de aarde om zijn geliefde in de armen te sluiten. Af en toe bleef hij staan om te horen of Euridice hem nog wel volgde, of hij het ruisen van haar gewaad en haar voetstappen nog kon horen. Af en toe riep ze zijn naam, maar hij antwoordde niet. Zo snel mogelijk terug! Euridice struikelde en viel. Hij hoorde het en stond stil om haar te helpen maar bijtijds dacht hij aan de voorwaarden die de vorst van de onderwereld had gesteld. O, wat vielen die voorwaarden hem nu zwaar. Hij klemde de tanden op elkaar. Volhouden, doorzetten, het doel was bijna bereikt. 'Orpheus, geliefde, help me, ik kan niet meer, de wond aan mijn voet doet zo'n pijn,' klonk de stem van zijn vrouw. Zonder een woord te zeggen stak hij zijn hand uit zodat zij die kon grijpen maar hij paste er wel voor op om niet om te kijken. Strak hield hij zijn blik op de tunnel vóór hem gevestigd. Het leek wel of daar heel in de verte een lichtpuntje te zien was. Zou het daglicht kunnen zijn? Hij voelde, dat zij zijn hand greep en trok haar overeind. Ze gingen weer een eindje verder. Daar was een kuil in het pad. Euridice struikelde opnieuw. Ze liet zijn hand los en huilde van pijn. 'Waarom help je me niet? Waarom kijk je me niet aan? Waarom sla je niet je arm om mijn schouder?' Orpheus gaf geen antwoord en keek strak voor zich. Zij kwam met moeite overeind.

Ze hadden zeker een mijl gelopen toen Orpheus zijn ogen wijd open sperde. Daar ginds begon de trap en verderop, ergens in de hoogte schemerde het daglicht. De tocht was bijna ten einde. Het hart klopte hem in de keel. Nog even en zij zouden naar buiten kunnen gaan. Nog even en zij zouden voor altijd samen zijn. Nog even en zij zouden weer samen staan in het heerlijke leven vol liefde en geluk. Onwillekeurig begon hij wat sneller te lopen. Euridice had moeite hem bij te houden. Ze waren bijna onderaan de trap toen zij voor de derde maal struikelde. Hij stond stil en wachtte met ongeduld tot ze weer op de been zou zijn. 'Liefste, help me toch, je ziet toch dat ik niet meer kan.' Hij gaf geen antwoord. 'Houd je niet meer van mij? Waarom kijk je me niet aan?' Hij tastte naar haar hand en probeerde haar overeind te trekken. 'Waarom heb je me dan weggehaald uit de diepten van de onderwereld, als ik niets meer voor je beteken?' Het was alsof er iets in hem knapte. Hij keerde zich om en nam haar in zijn armen. Onmiddellijk zakte ze in elkaar. Overal om hen heen barstte een akelig gelach los en schimmen deden een vreugdedans omdat deze arme ziel voor de onderwereld behouden was gebleven. Uit de duisternis verscheen de dodengod Thanatos. Hij greep haar ziel en verdween even snel als hij was gekomen. Toen begreep Orpheus, dat hij zijn geliefde voor altijd verloren had.

21. DE DOOD VAN ORPHEUS

Het oorspronkelijke verhaal van Orpheus en Euridice eindigt, wanneer hij zich niet houdt aan de door de goden gestelde voorwaarden, tóch naar haar omkijkt en haar dan voor de tweede maal - en nu voorgoed - moet verliezen. In later eeuwen heeft men nog een stukje bij het oorspronkelijke verhaal gevoegd, want blijkbaar vonden de mensen, dat het verhaal niet op deze manier mocht eindigen. In dat toegevoegde deel wordt dan verteld, dat Orpheus ontroostbaar was en zelf een einde aan zijn leven wilde maken. Daardoor waren de goden zó geroerd, dat zij hem alsnog zijn Euridice teruggaven. Daarmee eindigt het verhaal met de moraal (dat wat je ervan kunt leren), dat liefde, moed en trouw altijd beloond worden. Er is echter nog een tweede slot van het verhaal bekend, ook in latere tijd toegevoegd, waardoor alles heel anders afloopt.

Orpheus bleef treuren om zijn gestorven geliefde. Hij zonderde zich af van de mensen. Met de goden, die hem dit verdriet hadden aangedaan, wilde hij ook geen contact. Zo vereenzaamde hij en deed hij weinig anders meer dan denken aan zijn Euridice. Zingen deed hij bijna niet meer en áls hij nog zong waren het treurige liederen over afscheid en dood. Wel bespeelde hij nog dagelijks zijn lier. Ook zonder woorden kan muziek tot uitdrukking brengen wat in de mens leeft.

Eens bespeelde Orpheus, gezeten op een heuvel, zijn lier toen er iets vreemds gebeurde. De bomen kwamen langzaam naar hem toe en vormden een kring. Grote zwermen vogels zetten zich op de takken maar geen geluid werd gehoord. Ook andere dieren kwamen naderbij en gingen om hem heen zitten. De natuur hield zijn adem in. Alles luisterde doodstil naar de zachte klanken van de lier, die een betoverende uitwerking hadden. Wolven zaten naast schapen, vossen naast fazanten, veldmuizen naast slangen, spinnen naast vlinders en

geen enkel dier dacht er zelfs maar aan een ander dier kwaad te doen. De zoete tonen, die ijl trilden in de lucht, verdreven alle natuurlijke vijandschap.

Ook de goden, die vanuit het godenpaleis op de Olympos aandachtig luisterden, vergaten door de muziek hun ruzie's en meningsverschillen. Alleen de god Dionysos (die door de Romeinen 'Bacchus' wordt genoemd), luisterde niet en maakte zich stiekem uit de voeten. Hij raakte nooit betoverd door de klanken die Orpheus voortbracht en dat kwam omdat hij diep in zijn hart jaloers was. Dionysos was de god van de wijn en de vrolijkheid en hij hield van vrolijke muziek. Orpheus speelde sinds hij zijn vrouw verloren had nooit meer vrolijke muziek, alleen maar droevige en daar had Dionysos een hekel aan. Altijd dat sombere, hij vond het maar vervelend. Dionysos kon het niet goed hebben, dat een ander van andere muziek hield dan hijzelf, met andere woorden: hij was niet erg tolerant. Het is kenmerkend voor iemand, die niet tolerant is, dat hij altijd probeert een ander zijn wil op te leggen, zijn ideeën op te dringen. Dat had Dionysos ook bij Orpheus geprobeerd maar die had hem laten praten en hem de rug toegekeerd. De wijngod ging naar de mensen. Er waren er velen die hem graag mochten en hem graag offers brachten want iedere beker wijn die zij dronken betekende in wezen een offerande. Hij betoverde een aantal vrouwen en liet de geest van de wijn in hen varen. Zij werden vrolijk en dronken; zij wisten niet meer goed wat zij deden. Deze vrouwen stuurde hij op Orpheus af. Dat was me een gegil en gezang in het bos. Het lawaai was al op een afstand te horen en deze klanken waren helemaal niet zo prettig voor het oor. De groep vrouwen kwam de heuvel op, waar Orpheus zijn lier bespeelde. De betovering van zijn muziek werd ruw verbroken. Het wijsje brak af. Een grote wolk vogels steeg uit de takken op, zo groot, dat de zon er even door verduisterd werd. De andere dieren stoven alle kanten uit. Wolven vielen daarbij een schaap aan, een vos pikte gauw een fazant mee en een slang verorberde snel even een veldmuisje. Schuchter schuifelden de bomen terug naar hun plaats en tussen hun stammen en takken begonnen de spinnen weer hun webben te weven om onvoorzichtige vliegen te vangen.

Dionysos dreef de haat in de zielen van de vrouwen. Sinds de dood van Euridice had Orpheus niets meer van vrouwen en liefde willen weten en dit gebruikte de wijngod om de vrouwen op te stoken. Hij liet hen geloven, dat Orpheus de vrouwen verachtte en wakkerde hun woede daarover aan. 'Kijk, daar zit de man die ons haat,' krijste er een en ze nam een steen. 'Hij veracht ons,' gilde een ander, 'dat moet gewroken worden.' Een regen van stenen vloog in de richting van de muzikant maar, o wonder, geen enkele raakte hem. Als betoverd vielen alle stenen voor zijn voeten neer, alsof ze zich in eerbied voor hem bogen. Dat maakte de vrouwen alleen nog maar woester. Dionysos verleende hen extra krachten. Ze grepen alles wat los en vast zat om mee te gooien maar tevergeefs. Het leek wel of Orpheus onkwetsbaar was. Toen zette zijn tegenstander alles op alles. 'Verscheur hem, gebruik jullie nagels. Zorg dat er niets van hem overblijft!' En zo gebeurde het.

Toen het verminkte dode lichaam van Orpheus op de heuvel bleef liggen, kwamen de dieren terug en treurden. De wolven en vossen groeven een kuil waarin hij begraven werd. Hazen, konijnen en herten vormden een erehaag. Zelf was Orpheus al afgedaald in het duistere dodenrijk om daar te worden herenigd met zijn geliefde. Zijn lier, dat heerlijke instrument, waarmee hij bij zijn leven zovelen, mensen, dieren, planten, bomen en ook geesten had betoverd, bleef vergeten achter. Soms, als het waait, speelt de wind door de snaren en dan spitsen alle dieren de oren.